

En kvalitativ studie om holdninger til og oppfatninger av samisk språk og kultur hos norskspråklige i en kommune i Nord-Troms

Norskspråklige med bakgrunn fra et gammelt sjøsamisk område

Kristina Nymo

Nor-3930 Mastergradsoppgave i nordisk – integrert 10 sp PPU mai 2017

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Problemstilling.....	2
1.2	Informanter	2
1.3	Avgrensning.....	2
1.4	Didaktisk perspektiv	3
1.5	Begrepsavklaring	3
1.6	Presentasjon av området før og nå.....	4
2	Sosiolingvistisk teori.....	8
2.1	Etnisitet og identitet.....	8
2.2	Identitet og språk	9
2.3	Flerspråklighet	11
2.3.1	Språkdød og språkskifte	16
2.3.2	Språkbevaring og revitalisering	18
3	Metode.....	20
3.1	Metodebegrepet	20
3.2	Kvantitativ eller kvalitativ metode	21
3.3	Det kvalitative forskningsintervju	22
3.4	Informantene.....	24
4	Analyse og resultat	26
4.1	Dialekten i Storfjord	26
4.2	Presisering	28
4.3	Språkkunnskaper	29
4.4	Til hemmeligholdelse	31
4.5	«Stilig å tenke på at æ har samisk blod»	33
4.6	Positiv, men ambivalent	35
4.7	Kjønnsperspektivet	38

4.8	Geografiske forskjeller i Nord-Troms	40
4.9	«Det nytte ikkje legge språket bort og ta det opp til visse anledninga»	42
4.10	Oppsummering av analysen	43
5	Didaktisk perspektiv	45
5.1	Læreplanene	45
5.2	Samisk i skolen	48
5.3	Videre utvikling i skolen	50
6	Avslutning	52
Litteratur		54
Avisartikler		55
Nettsider:		56
Vedlegg		58
Vedlegg 1		58
Vedlegg 2		59
Vedlegg 3		60
Vedlegg 4		68
Vedlegg 5		77
Vedlegg 6		81
Vedlegg 7		84
Vedlegg 8		86
Vedlegg 9		90
Vedlegg 10		94
Vedlegg 11 Temalæreplan		96

Figur 1 - Essensialistisk og konstruktivistisk identitetsoppfatning	9
Figur 2 - Muntlig og skriftlig språkferdigheter	13
Figur 3 - Muntlig og skriftlig kommunikativ kompetanse	14
Figur 4 - Modell - språkdød	18
Figur 5 - Modell – språkdød til språkbevaring.....	18
Figur 6 - Kvantitativ og kvalitativ studie	21

Forord

Denne avhandlingen hadde ikke vært mulig å gjøre uten en del støtte og hjelp. Først vil jeg takke informantene mine for at de har stilt opp og gitt av seg selv. Tusen takk. Det hadde ikke vært mulig å gjøre dette arbeidet uten deres hjelp. Jeg har stor respekt for hver og en av dere, og håper at det kommer frem i arbeidet. Så vil jeg takke veileder Tove Bull som med sin faglige kompetanse har kommet med råd og anbefalinger, og delt av sin visdom. Tusen takk. Videre vil jeg takke min søster Tone, som har kommet med nyttige innspill, og lest korrektur. Tusen takk. Takk også til mamma, pappa og svigermor som har passet barn og ellers bidratt med stort og smått, og kommet med gode visdomsord på veien. Sist, men ikke minst, en stor til Stian, som har tatt alt ansvar for unger, hus og hjem, og Johanne og Kristian, som har vært så tålmodige mens mamma har skrevet oppgave.

Takk!

Tromsdalen, 14.05.2017

Kristina Nymo

1 Innledning

Nordområdene har i lange tider vært et område preget av flerspråklig praksis. Folkene som bodde i nord snakket sammen på samisk, finsk, kvensk, norsk og russisk. Pomorhandelen i nord førte til pidginspråket russennorsk, et hjelpespråk brukt i handelen mellom russere og nordmenn. Handelen og kontakten mellom menneskene i nord førte til et behov for å kunne flere språk. Flerspråklighet var med andre ord vanlig. Fra midten av 1800-tallet blir fornorskingsprosessen satt i gang som et ledd i å konsolidere riket. Nasjonalismens vind i Europa hadde truffet Norge, og det ble viktig for den unge staten å definere hva som var Norge, og ikke minst, hvem som var norsk. I denne sammenhengen skulle samene og kvenene som bodde i nord bli norske, og det skulle de bli ved å snakke norsk. I enkelte områder i nord, spesielt i de sjøsamiske områdene, ble språkbytte gjennomført på bare noen få generasjoner. Valget som foreldre tok, om kun å snakke norsk til barna, ble gjort med de beste hensikter. Å snakke godt norsk ble viktig for å gjøre det bra på skolen, og det var en vei opp og frem i livet. Etter andre verdenskrig skjer det en oppmykning av fornorskingslinjen, og mot slutten av 1900-tallet startet kampen for å bevare samisk språk for alvor.

Bakgrunnen for valg av tema og problemstilling for denne avhandlingen er først og fremst at jeg selv har tilknytning til Nord-Troms og Storfjord kommune. Jeg har familie som kommer derfra og familie som ennå bor der. Jeg har selv besteforeldre som var flerspråklige, og blant annet derfor ble jeg interessert i Storfjords historie som flerspråklig kommune og ville vite mer om dette. For noen år siden skrev jeg en semesteroppgave om flerspråklighet. I den forbindelse intervjuet jeg to personer som var vokst opp i Storfjord kommune, men som flyttet derfra som ganske unge. Teamet var spennende fra et faglig ståsted, men også rent personlig på grunn av min tilknytning til kommunen. Denne oppgaven ble bestemmende for mitt valg av masteroppgave. Jeg har intervjuet de samme utflytterne på nytt, men i tillegg har jeg intervjuet flere fra Storfjord som bor der i dag.

Jeg har stor respekt for de menneskene jeg har intervjuet og den informasjonen de har gitt meg. Jeg håper at min tolkning og analyse viser det. Jeg har tilknytning til kommunen og er kjent i området, og det er en del av min bakgrunn. En forsker vil alltid være farget av sine egne erfaringer når han eller hun ser på et kildemateriale. Det gjelder oss alle. Vi er ikke helt nøytrale, men tar med oss de erfaringer og lærdommer vi har gjort oss gjennom livet.

1.1 Problemstilling

Dette er en kvalitativ studie om holdninger til og oppfatninger av samisk språk og kultur hos norskspråklige i en kommune i Nord-Troms. Avhandlingen har et synkront perspektiv, ettersom det er informantenes holdninger i dag jeg konsentrerer meg mest om. Jeg blir likevel nødt til å se litt bakover i tid og si noe om hvordan fortiden har vært. Problemstillingen som jeg har valgt, kan formuleres slik:

Hvilket forhold til samisk språk og kultur har norskspråklige i ulike generasjoner med bakgrunn i et gammelt sjøsamisk område?

I den didaktiske delen vil jeg si noe om hvordan skolen jobber med å integrere det samiske i skolehverdagen.

1.2 Informanter

Jeg har åtte informanter fra Storfjord kommune, og i tillegg har jeg intervjuet rektor på Hatteng skole til den didaktiske delen av avhandlingen. Alle informantene er i ulik alder og av begge kjønn. To av de åtte har ikke bodd i Storfjord på veldig mange år, og er kategorisert som utflyttere. En av utflytterne er i 40-årene og den andre er i 70-årene. Av de andre informantene er de yngste mellom 18-26 år. De mellomste er i 30- og 40-årene. De eldste er i 60-årene. Alle informantene har en tilknytning til vestsiden av Storfjord, men det betyr ikke at alle bor der i dag. Jeg har valgt ikke å gjengi bestemt hvilken bygd informantene tilhører, fordi det vil gjøre det lettere å gjenkjenne personene. Intervjuene med personene er tatt med som vedlegg, men uttalelser som kan gjøre det lettere å gjenkjenne personene, har blitt fjernet.

1.3 Avgrensning

Masteravhandlingen skal i hovedsak konsentrere seg om samisk språk og identitet hos norskspråklige i et gammelt sjøsamisk område. Jeg valgte informanter i ulik alder hvor yngste gruppe er 18-26 år. Jeg kunne kanskje også inkludert informanter i ungdomsskolealder, men fant ut at informanter fra tre aldersgrupper ble nok materiale. Informanter fra ungdomsskolealder ville også ha besteforeldre og oldeforeldre i samme generasjon som 18-26-års gruppen, og sånn sett kanskje sitte på mange av de samme erfaringene. På den andre

siden vil kanskje yngre informanter, for eksempel ungdomsskoleelever, være mindre reflekterte og ha mindre kunnskap om det jeg har spurt informantene om. Det er og en grunn til at jeg har latt være å intervju ungdom i denne aldersgruppen. På grunn avhandlingens omfang har jeg ikke brukt mye tid på talemålet og fonologiske, morfologiske, leksikalske og syntaktiske trekk i dialekten. Jeg har likevel valgt å kommentere dialekten i Storfjord i et underkapittel i analysedelen. Dette har jeg valgt å gjøre fordi jeg gjennom intervjuene ble oppmerksom på noen nye tendenser i dialekten. Dialektendringer og talemålsvariasjon er et interessant felt, også når det gjelder i Storfjord. Det er absolutt verdt et eget studie av språket i området.

1.4 Didaktisk perspektiv

Min masteravhandling skal ha et didaktisk perspektiv. Jeg har valgt å se på hvordan en av skolene i Storfjord kommune integrerer samisk språk og kultur i skolehverdagen. Temaet samisk språk og identitet er relevant for undervisning i skolen. Innenfor temaet samisk språk og identitet er en innom andre emner som flerspråklighet, språkkontakt, språkdød og språkbevaring blant annet. Dette er absolutt emner som er aktuelle for skolene i Storfjord som er en kommune med lang tradisjon som et flerspråklig område. Skolen har et særskilt ansvar for å formidle kunnskap om disse emnene til elevene. Dette gjelder hele landet, men særlig de områdene hvor flerspråklighet har et historisk perspektiv. Flerspråklighet i nordområdene er en del av vår fortid og vår nåtid. Skolen er med på å påvirke hvordan vi forholder oss til denne fortiden, hvordan vi forholder oss til den i dag, og hvordan det blir en del av vår fremtid. Jeg skal i det didaktiske kapittelet se på den generelle delen av læreplanen og læreplanen i norsk for å si noe om hvordan samisk språk og kultur blir ivaretatt. Jeg har valgt ikke å ta med samisk læreplan på grunn av oppgavens tema om samisk språk og kultur hos norskspråklige i et gammelt sjøsamisk område. Videre har jeg intervjuet rektor ved Hatteng skole for å belyse hvordan de arbeider med samisk tematikk i skolen.

1.5 Begrepsavklaring

Det er vesentlig å komme med en avklaring på noen av begrepene som jeg bruker. Først vil jeg si noe om hvordan jeg bruker finsk/kvensk og finsk og kvensk. Jeg har valgt å skrive kvensk/finsk sammen i noen tilfeller og kvensk og finsk skilt fra hverandre i andre tilfeller. Det er fordi noen informanter forteller om finsk som eget språk og kvensk som et annet, mens

andre bruker finsk og kvensk om samme språket. For det meste skriver jeg de sammen enten kvensk/finsk eller finsk/kvensk i spørsmålene til informantene. Dette fordi noen vil kalle språket finsk, mens andre vil kalle det samme språket kvensk. Dette er ikke avgjørende for undersøkelsene mine, og har dermed ikke betydning for avhandlingen.

Andre begreper som trenger en avklaring er bruken av vitalisering og revitalisering.

Vitalisering av et språk vil si at språket får nye domener hvor den tas i bruk. Revitalisering vil si at språket blir tatt tilbake i områder der den har mistet fotfeste. Jeg har valgt å bruke revitalisering for det meste, og det gjør jeg fordi språket var en del av kommunen før og kan tenkes å være på vei tilbake.

1.6 Presentasjon av området før og nå

Storfjord kommune i Nord-Troms ligger ca. 10 mil utenfor Tromsø by. Det er den innerste delen av Lyngenfjorden, og var en del av Lyngen storkommune frem til 1930. Storkommunen ble på det tidspunktet oppdelt i tre kommuner, Storfjord-, Kåfjord- og Lyngen kommune. Innerst i fjorden ligger knutepunktet Oteren, her møter E6 veien fra vestsiden av fjorden. En liten kjøretur fra Oteren videre på E6 finner vi Hatteng, og følger vi veien videre fra Hatteng kommer vi til Skibotn. En stor del av befolkningen i kommunen bor i tilknytning til disse tettstedene. Dersom du følger den andre veien fra Oteren, på vestsiden av fjorden, kommer du blant annet til steder som Mælen, Stubbeng, Ellevoll og Rasteby. På Ellevoll ligger en nedlagt skole. Videre denne veien kommer du til Lyngen kommune. Siste kvartal i 2016 hadde Storfjord kommune 1890 innbyggere fordelt på 1500 kvm (ssb.no).

Jeg skal si noe om den språkhistoriske utviklingen i Storfjord kommune fra midten av 1800-tallet og frem til i dag. For å kunne si noe om hvordan språksamfunnet i Storfjord har utviklet seg til det samfunnet det er i dag, må vi gå tilbake og se hvordan det har vært opp igjennom historien. Utgangspunktet er Jens Andreas Friis' etnografiske kart over Finnmark¹ fra 1861. Ifølge Friis' oversikt over befolkningen i Lyngen kommune fra 1855 var det totalt 2936 mennesker som bor i området. Av disse nesten tre tusen innbyggerne var 551 nordmenn, mens

¹ Nord-Troms var en del av Finnmarken amt som på Friis' tid også inkluderte Senjen og Tromsø fogderi

resten var kategorisert som lapper og finner². Majoriteten i gruppen lapper og finner var lapper som utgjorde hele 1500 mennesker, altså litt over halvparten av innbyggerne i storkommunen.

Friis gir en oversikt over familienes språksituasjon i Lyngen kommune i 1860. Det var 83 familier som definerte seg som norske, og i disse 83 familiene var det 52 personer som snakket finsk, 52 personer som snakket samisk og 50 personer som kunne begge språkene i tillegg til norsk. 125 familier definerte seg som finske, og i disse 125 familiene var det 9 personer som ikke snakket norsk og 116 personer som kunne norsk. I de 125 finske familiene var det 108 som kunne både samisk og norsk i tillegg til finsk. Videre var det 267 familier som var samiske i kommunene i 1860. I de 267 samiske familiene var det 27 personer som ikke norsk. 240 personer i de samiske familiene kunne norsk, 263 personer kunne finsk og 236 personer behersket både finske og norsk i tillegg til samisk.

Friis tar utgangspunkt i språkkompetansen til den i familien som kan flest språk (Friiskartene). Det må innebære at de oppgitte tallene blir høyere enn de var i virkeligheten. I 1860 var det trolig familiefaren som var mest mobil utenfor hjemmet og kunne flest språk. Han hadde arbeid utenfor hjemmet, gjerne som fisker, og det innebar å dra på lofotfiske og finnmarksfiske hvert år. Barna og kvinnene hadde sannsynligvis en mer begrenset språkkompetanse. De oppholdt seg i og rundt hjemmet, og så tidlig som i 1860 var skolegangen for barn begrenset til noen uker i året.

Ifølge kartene til Friis fra 1861 er det noen familier i området fra Nordkjosbotn til Storfjord som er definert som nordmenn, hvor det ikke er noen som snakker finsk eller samisk. I Storfjord er det få familier som er definerte som norske og hvor ingen i familien snakker samisk eller finsk. I Signaldalen er det registrert tre familier, mellom Hatteng og Skibotn er det registrert en familie, og opp i Skibotndalen er det registrert en familie med bare norsk som språk. Friiskartene viser videre at det fra Kvalvik til Karnesodden var registrert en familie som ikke kunne snakke verken samisk eller finsk. Det er i tillegg noen familier som er registrert som norske, men som også kan snakke både finsk og samisk. I Emil Larssens bygdebok fra Lyngen fra 1976 skriver han om N. W. Christie, sogneprest i Lyngen fra 1837

² Dette er Friis' termer. Finn betyr innvandra finlendere, og lapp er termen han bruker for same

til 1849, som hadde registrert flere innflyttede familier fra Finland og Sverige i sin embetstid (Larssen 1976:121). Mange av barna til disse familiene ble satt i både norske og samiske fosterfamilier. Det er tydelig at majoriteten i kommunene behersket flere språk, og at å ha språkkompetanse i bare ett språk heller var unntaket enn regelen.

På østsiden av Storfjord fra Mælen til Skibotn var det en ganske lik andel av finske og samiske familier, mens det på vestsiden fra Mælen til Kvalvik var en overvekt av samiske familier. De fleste familiene var også trespråklige, hvor de snakket både finsk og norsk i tillegg til samisk. Ut fra kartene til Friis kan vi se at Storfjord på midten av 1800-tallet har en overvekt av samiske familier. Vi bør ta det forbeholdet at dette er opplysninger Friis har fått; enten-eller-kategoriseringen er ikke uproblematisk; også i 1860-årene var det selvfølgelig familier med blandet etnisitet.

Læstadianismen fikk tidlig innpass i Storfjord. Hans Heiskel fra vestsiden i Storfjord var blant de første tilhengerne til læstadianismen midt på 1800-tallet. Fra 1863 ble Erik Johnsen fra Mandalen i Kåfjord en viktig predikant for læstadianismen i Lyngen, og reiste rundt som predikant. Han preket på sitt morsmål, som var samisk, og det gjorde han også i ikke-samiske menigheter. Soknepresten i Lyngen fra 1864, Peder Christian Schaaning, arbeidet for fornorskningen. Han mente det var rimelig at gudstjenesten foregikk på norsk siden kvener og samer snakket norsk. Det som kanskje kan forklare hvorfor læstadianismen fikk stor oppslutning blant den samisktalende og finsttalende befolkningen i Lyngen prestegjeld fra midten av 1800-tallet, kan være at man hadde predikanter som snakket på morsmålet til befolkningen i motsetning til det som var vanlig i kirka. Og mange av de fattigste i området var kvener eller samer som gjennom læstadianismen fikk en oppvåkning av både religiøs og sosial art (Larssen 1976: 229).

Treriksroya ble oppført i 1897 da en norsk-russisk grensekommisjon var oppe ved Koltajavrre og reviderte grensen. Treriksroya markerer punktet hvor grensene mellom Norge, Sverige og Finland møtes. Da treriksroya ble oppført, var Finland et storfyrstedømme i Russland, og det eksisterte ingen grense mellom Russland og Norge (Larssen 1976:281). Treriksroya representerte en flytende nasjonalstatsgrense, men ble etter hvert et symbol på den skarpe delingen mellom stater. Skille og splittelse mellom nasjonalstater ble avgjørende for å fremstå som en nasjon. Jo sterkere forestillinger samfunnet hadde om nasjonen som en og udelelig, jo viktigere ble nasjonalspråket. Nasjonalromantisk ideologi tilsa at språket var

det sterkeste uttrykket for nasjonen: Én nasjon - ett språk, et Norge - ett norsk språk. De som ikke hadde språklig tilhørighet falt utenfor i alle tre land.

I forlengelse av dette kan vi plassere Solhov, som ble en fornorskingsbastion i region. De to første styrerne ved Solhavs ungdomsskole i Lyngen på første del av 1900-tallet, Johan Hveding og Ingjald Leigland, var begge for fornorskningen. Ifølge Emils Larssen i Lyngen Bygdebok stilte ikke samene eller de finskættede seg negativt til fornorskningen, men de finskættede holdt mer på sin kultur og sine skikker. «...til dels var de stolte av sin herkomst» (Larssen 1976: 355). Jeg går ikke noe videre inn på den etnopolitiske utviklingen i Norge. Det er skrevet mye om dette tidligere, og den samme utviklingen har i stor grad vært gjeldende for hele landet. I Storfjordsamfunnet representerer den utviklingen med skifte til en revitaliseringspolitikk, som resten av det norske Sapmi. Jeg presenterer en side ved mine informanter, og det de sier om hva som har skjedd, og er på vei til å skje, i revitaliseringsprosessen i Storfjord. Storfjord kommune er historisk en flerspråklig kommune, men er ikke en del av forvaltningsområdet for samisk språk som ville gjort norsk og samisk likestilt i kommunen (sametinget.no). Derimot så søkte kommunen og fikk vedtatt i 2014 samisk og kvensk kommunenavn (regjering.no-b).

2 Sosiolingvistisk teori

I dette kapittelet vil jeg presentere sosiolingvistisk teori som er relevant for arbeidet mitt. Først skal jeg si noe om hva sosiolingvistik er. Det første vi kan gjøre er å skille mellom synkron og diakron talemålsvariasjon. Den synkrone er språklig variasjon, mens den diakrone er språklig endring. Vi skal konsentrere oss om den synkrone talemålsvariasjonen. Innenfor språklig variasjon har vi geografiske ulikheter, som vi kaller for dialekter eller geolekter. Vi har variasjoner mellom sosiale grupper og enkeltpersoner, som vi kaller for sosiolekter. Variasjon hos den enkelte talemålsbruker, kaller vi ideolekter. Kjernen i sosiolingvistik er undersøkelser av sosiolektiske variasjoner. Språkforsker William Labov studerte talemålet i New York på tidlig 1960-tallet, og det han la vekt på var sosiale variasjoner. Med det la han grunnlaget for sosiolingvistikken som en moderne vitenskapelig retning. Det dagligdagse talemålet, som Labov kalte “vernacular”, var det som skulle studeres (Akselberg 2008: 129). Sosiolingvistene studerer talemålsvariasjon og ser den i sammenheng med det miljøet den eksisterer i. Det vil si at faktorer som blant annet kjønn, alder, økonomi, samfunnsklasse og geografi tas med i tolkningen av talemålsvariasjonen.

2.1 Etnisitet og identitet

Før jeg kommer inn på selve identitetsbegrepet skal jeg si noe om etnisitet og identitet. Hvordan skal vi definere etnisitet? Vanligvis blir etnisitet fastsatt ut fra objektive kriterier som biologi, kultur, språk og religion, men kulturer er ikke noe som er endelig og avgjort, de er foranderlige og i evig endring. Derfor blir kontakten med andre vesentlig, og selvets eget opplevelse av etnisk tilhørighet bestemmende. “En etnisk gruppe er med andre ord en gruppe som identifiserer seg selv eller identifiseres av andre som sosiokulturelt forskjellig fra andre grupper” (Johansen 2009:40). Medlemmene i de etniske gruppene har noen felles kulturelle trekk, som er ulik andre grupper, og som de opprettholder og gir en spesiell verdi. Et kulturelt trekk kan for eksempel være språk. “Det er en utbredt forestilling at samer er samer fordi de snakker samisk og ikke norsk, går i kofte og ikke bunad, joiker og ikke synger, setter opp lavvo og ikke telt” (Johansen 2009:41). En etnisk gruppe er en sosial gruppe, og vi mennesker tilhører mange ulike sosiale grupper som alder, kjønn, yrke, fritidsinteresser, klasse og etnisitet (Johansen 2009:42). I den komplekse identiteten er etnisitet ett av komponentene. Jeg skal videre i teksten redegjøre over hva vi legger i identitet, og hvordan vi knytter identitet sammen med språk.

2.2 Identitet og språk

Det er et tett slektskap mellom menneskers identitet og språk. I stor grad presenterer vi identiteten vår gjennom språket (Mæhlum 2008:106). Før jeg kommer mer inn på hvordan vi knytter språk og identitet sammen skal jeg si noe mer om identitetsbegrepet. Identitet kommer av det latinske ordet idem og betyr «den samme». Mæhlum (Mæhlum 2008:108) skriver om to former for «sammehet» som står i et gjensidig avhengighetsforhold til hverandre. Den ene formen er det hun kaller personlig identitet og den andre kaller hun sosial identitet. Den første er det som gjør hvert individ unikt i forhold til alle andre, og den andre er de egenskaper individet har som gjør det kvalifisert til å fungere i ulike gruppefelleskap. Det er i kryssningen mellom disse to at individets identitet får sine avleiringer. Det har vært to forskjellige idéhistoriske retninger som sier noe om hvordan identiteten utvikles i mennesket. Den ene ser for seg identitet som noe permanent med en kjerne, og den andre ser på identitet som noe som forandres over tid og uten kjerne (Mæhlum 2008: 108).

Figur 1 - Essensialistisk og konstruktivistisk identitetsoppfatning

En essensialistisk identitetsoppfatning:

- Identitet er en permanent, evig og uforanderlig størrelse, immun mot ytre påvirkning og sosiale impulser
- Identitet er en enhetlig og kongruent størrelse, et sentralt og samlende fokuseringspunkt – en kjerne
- Identitet er noe gitt, en medfødt størrelse – noe som bare er der
- Identitet er noe indre, genuint og opprinnelig, den jeg «egentlig» er – dypest sett
- Identitet er en naturlig gitt størrelsen

En konstruktivistisk identitetsoppfatning:

- Identitet er noe som kan forandres over tid, noe variabelt, omskiftelig og dynamisk
- Identitet er noe mangfoldig, heterogent, og sammensatt – en størrelse uten kjerne
- Identitet er noe som dannes eller konstrueres, eller noe en tilegner seg
- Identitet er det jeg gjør, slik jeg framstår gjennom atferd, livsstil, utseende
- Identitet er en kulturell gitt størrelse

(Mæhlum 2008:109)

Mæhlum (Mæhlum 2008: 110) skriver om et tredje alternativ hvor man ser de to oppfatningene av identitetsbegrepet sammen. Hun argumenterer for en gjensidig avhengighet og påvirkning mellom de to, det permanente og det som endres over tid. Den ene retningen alene er ikke nok til å forklare identitetsbegrepet og utviklingen av identiteten. I Mæhlums

alternativ blir de to delene sammenlignet med ei elv, vann som renner og beveger seg gjennom det mer bestående og faste elveleiet. Vannet i elva er det foranderlige og elveleiet det konstante, men elveleiet vil forandre seg etter hvert som vannet i elva renner gjennom den.

Språket er viktig for hvordan vi blir sosialisert inn i ulike fellesskap. Vi uttrykker våre meninger gjennom hva vi sier og hvordan vi sier det. Hvordan vi ser på oss selv blir også påvirket av kontakten vi har med andre mennesker. Vi får oss selv tilbake i kontakten med andre, og dette er med på å konstruere og rekonstruere vår identitet og det bildet vi har av oss selv i en vedvarende prosess. Den eksterne identifiseringen som andre gjør har stor betydning for også den interne identifiseringen som vi selv gjør. Disse forhandlingene mellom den eksterne og den interne foregår kontinuerlig (Mæhlum 2008: 111). Mange sosiolingvistiske studier har også pekt på forskjellene mellom kjønnene når det gjelder hvem det er som leder an i språklige endringer. Der har det kommet frem at det er kvinner og jenter som taler mer standardisert og også er de som leder an i endringer, mens det i større grad er menn og gutter som holder på de lokale formene. Andre studier derimot viser at kjønn ikke er den utslagsgivende variabelen, men gruppetilhørighet. De språklige og sosiale skillene går ikke mellom kjønn, men mellom de ulike gruppene (Mæhlum 2008: 120). Det kan være at dette har endret seg over tid.

Det er en sammenheng mellom hvordan vi knytter språk og identitet sammen og hvordan vi oppfatter identitetsbegrepet. Med utgangspunkt i en essensialistisk identitetsoppfatning vil det være ett språk eller en språkvarietet som er personens egentlige og ekte språk. Har en en konstruktivistisk identitetsoppfatning, vil identiteten være noe som konstrueres etter hvert. Dermed vil det språket eller den varietetten som mennesket til enhver tid bruker, være uttrykk for dets identitet (Mæhlum 2008:124).

Den innstillingen vi har til språk, kan ha betydning for vår identitet. En instrumentell innstilling til språk ser på språket bare som kommunikasjonsmiddel. I en slik sammenheng handler det om å gjøre seg forstått og å forstå, og forholdet mellom språk og identitet underordnet. Det motsatte er det som kalles en integrativ innstilling. I en integrativ innstilling viser de språkvalgene språkbrukeren gjør, bevisst eller ubevisst, tilhørighet til noe utenomspråklig. Det kan være tilhørighet til en sosial gruppe, kjønn, plassering innenfor en aldersgruppe osv. Her kan vi igjen aktualisere metaforen om elva og elveleiet, og det

konstante som blir påvirket av det foranderlige. Vi kan si at vi har et språk eller en varietet i utgangspunktet, men at det vi tilegner oss av kunnskaper og holdninger etter hvert, vil påvirke utgangsspråket eller utgangsvariateten. (Mæhlum 2008:125)

2.3 Flerspråklighet

Språket vi bruker sier noe om hvem vi er og i mange tilfeller hvor vi er fra. Dialekten vår kan fortelle hvor i landet vi hører hjemme, men ikke alltid. I mye større grad enn tidligere flytter folk på seg, og det er ikke alltid like lett å si noe om hvor man hører hjemme. Kanskje man føler tilhørighet til flere steder i landet. Det er mange innflyttere til Norge fra andre deler av verden som snakker flere språk, og gjerne flere enn to språk. Flerspråklighet er ikke et norsk fenomen, og heller ikke et nytt fenomen. Det er ikke nytt på verdensbasis og det er heller ikke nytt i Norge. Særlig i Nord-Norge og deler av Trøndelag og Hedmark har flere språk levd side om side i mange hundre år, før det i løpet av 1800-tallet ble satt i gang en fornorskingsprosess. I verden finnes det mellom 6000 og 7500 språk. Det er vanskelig å gi et eksakt antall fordi det ikke er like lett å skille mellom hva som er språk og hva som er dialekter (snl.no/språk). De mange tusen språkene befinner seg i verdens 200 nasjonalstater (globalis.no/land). Det betyr at det må være svært mange i verden som behersker mer enn ett språk. Fordeler vi 6000 språk på 200 nasjonalstater, får vi en større forståelse for hvor vanlig flerspråklighet må være i de fleste av verdens stater. Dette er en nyttig øvelse for oss nordmenn som er vokst opp i et samfunn som inntil for få år tilbake i svært mange sammenhenger fremstod som enspråklig.

Vi kan skille mellom flerspråklighet på samfunnsnivå og individnivå. På samfunnsnivå er det flerspråklighet i et land om det er flere språk i hele landet, eller flere språk i enkelte områder av landet (Börestam og Huss 2009:97). På samfunnsnivå studerer man ofte hvordan de ulike språkene/varietetene blir brukt i de ulike domene. Noen steder er det en klar deling mellom ulike språk eller varieteter i forhold til ulike funksjoner. Ofte kan det være slik at det ene språket eller den ene varietetten har høyere status enn det andre språket/den andre varietetten. Da snakker man om høyspråk og lavspråk (Svendsen 2009:32). Begrepet som da brukes, er diglossi. Vi kan si det er en diglossisk situasjon der høyspråket er den varietetten som lærebøker skrives på og undervisningen foregår på, og det meste av litteraturen finnes på høyspråket. Den allmenne forståelsen av diglossi er at varietetene svarer til ulike dialekter og

dermed er forståelige for hverandre. I en bredere forståelse av begrepet, kan det være det være ulike språk som er uforståelig for hverandre (Svendsen 2009:33).

I et sosiolingvistisk perspektiv er det grunn til å være kritisk til betegnelser som høyspråk og lavspråk. Slike betegnelser reflekterer holdninger til språklig variasjon som på ingen måte kan sies å være saklige eller nøytrale. Slik rangering av språk eller varieteter av samme språk kan aldri begrunnes språklig, men er fundert i språkpolitiske oppfatninger. I Norge er det ikke slik at bokmål eller nynorsk er forbeholdt ulike domener som for eksempel media eller undervisning. Det er heller ikke slik at dialektene kun kan brukes i hjemmet, og at man må bruke standardmål i det offentlige rom. Det vi derimot kan kalle en diglossisk situasjon i Norge er språksituasjon til de nasjonale minoritetene i Norge. I mange tilfeller gjelder dette også for samisk, selv om samisk har oppnådd status som offisielt språk i Norge. Situasjonen er diglossisk fordi norsk tale- og skriftspråk dominerer i domener som media og offentlig administrasjon (Svendsen 2009:34).

På individnivå har det vært vanlig å se på hvordan barn lærer flere språk samtidig. Videre har en studert relasjonene mellom språkene, hvordan språkene blir brukt, om språkbrukerne er bedre i et av språkene og også til en viss grad hvordan språkene er lagret i hjernen. Det finnes ulike definisjoner på individuell flerspråklighet (Svendsen 2009:35). Tove Skutnabb-Kangas har fire kriterier for å definere morsmål og tospråklighet (Börestam og Huss 2009:50). Disse fire kriteriene er opphav, kompetanse, funksjon og identifikasjon. Opphavskriteriet tar utgangspunkt i at man lærer flere språk fra tidlig alder av. Lærer man flere språk samtidig, er det snakk om simultan flerspråklig tilegnelse. Dersom man først lærer et språk og etter at dette språket er innlært lærer et nytt, handler det om suksessiv flerspråklig tilegnelse (Svendsen 2009:35).

Det andre kriteriet forutsetter at morsmålet er det språket man kan best. Tospråklighet kan defineres ut fra forskjellige grader i kompetanse. Første grad er å kunne et språk fullstendig, noe som gjør det vanskelig å definere noen som tospråklig ettersom det nok ikke er noen som kan sitt språk helt og holdent. Det andre er å kunne språket som en innfødt språkbruker. Det å kunne språkene like godt er den tredje graden. Fjerde grad er å frembringe fullstendige meningsfulle setninger på det andre språket. Siste grad er kontakt med annet språk, noe som gjelder for alle, for vi kommer alle i kontakt med andre språk (Börestam og Huss 2009:52). Her er det uenighet blant ulike språkforskere om hvor kompetent man må være i språket for å

være flerspråklig. Leonard Bloomfield mente man måtte ha kompetanse som en innfødt i flere språk for å være flerspråklig, mens Einar Haugen mente det holdt om man kunne produsere meningsfylte setninger på flere språk (Svendsen 2009:36).

Det tredje kriteriet er at morsmål er det språket vi bruker mest. De ulike språkene kan være knyttet til ulike områder; for eksempel bruker man et språk på skolen og et annet språk hjemme (Svendsen 2009:35). Tospråklige er de som bruker to språk i de fleste situasjoner og i overensstemmelse med egne ønsker og samfunnets krav. Ifølge det tredje kriteriet må man bruke begge språkene omtrent like mye for å defineres som tospråklig. Siste kriteriet for morsmål og tospråklighet er identifikasjon. Kriteriet går ut på at vi identifiserer oss selv- eller at andre identifiserer oss som tospråklige med to språk og/eller kulturer eller med deler av den kulturen (Börestam og Huss 2009:54). Det er da nok at man identifiserer seg med de ulike språkene for å bli oppfattet av andre som flerspråklig (Svendsen 2009:36). Det er ikke alltid det språket som man lærte først som man identifiserer som morsmålet sitt. Det trenger heller ikke være det språket man bruker mest eller kan best som man identifiserer seg med. Det kan være at man identifiserer seg med et språk selv om man kanskje ikke behersker dette språket (Börestam og Huss 2009: 24).

Hvordan skal man definere kompetansen i et språk? Det normale er å dele ferdighetene i språket i fire; lytte, lese, snakke og skrive. Innenfor ferdighetene lytte og lese må man også forstå det man hører eller leser.

Figur 2 - Muntlig og skriftlig språkerferdigheter

Språkerferdigheter	Muntlige	Skriftlige
Reseptive	Lytte og forstå	Lese og forstå
Produktive	Snakke	Skrive

(Svendsen 2009:41)

Muntlig og skriftlig kommunikativ kompetanse inkluderer alle de fire ferdighetene.

Figur 3 - Muntlig og skriftlig kommunikativ kompetanse

Kommunikativ kompetanse		Muntlig og skriftlig	
Organisatorisk kompetanse		Pragmatisk kompetanse	
Grammatisk kompetanse	Tekstkompetanse	Funksjonell kompetanse	Sosiolingvistisk kompetanse
Kunnskap om språkets fonologi, morfologi, syntaks og vokabular	Kunnskap om hvordan språket organiseres over setnings- og meningsgrenser	Kunnskap om hvordan språklige funksjoner realiseres	Kunnskap om sosiokulturelt betinget variasjon

(Svendsen 2009:42)

For å kommunisere muntlig og skriftlig kreves det kunnskap om språkets grammatikk. Det vil si kunnskap om både lydsystem, bøyning og avledning, ordstilling og ordforråd. Det kreves kunnskap om språkets funksjoner, både hvordan man uttrykker følelser, hvordan man samhandler med andre mennesker, hvordan man refererer til kunnskap om forskjellige ting i verden og hvordan man leker med ord. Det kreves kunnskap om hva slags språk man skal bruke i ulike situasjoner, altså sosiolingvistisk kompetanse som innebærer at man vet at ulike situasjoner krever ulik språkbruk. Dette inkluderer også holdninger til det aktuelle språket og til språkets status. Videre kreves kunnskap om hvordan språket etablerer en setnings- og meningssammenheng, med andre ord tekstkompetanse (Svendsen 2009:42). Å kunne språkene flytende har vært en rådende oppfatning når man snakker om flerspråklighet, men som regel stemmer ikke det i virkelig praksis av flerspråklighet ifølge Myers-Scotton. Det som derimot kjennetegner flerspråklighet, er at de ulike språkene utfyller hverandre (Svendsen 2009:43).

Når flerspråklige språkbrukere prater, er kodeveksling ganske vanlig. Kodeveksling skjer ved at man bruker flere språk i en samtale, men det trenger ikke være ulike språk for at det er kodeveksling. Det kan også være ulike dialekter, sosiolekter eller multietnolekter (Svendsen 2009:46). Poplack skiller mellom tre ulike slags kodevekslinger (Börestam og Huss 2009:80). Ved intrasentensiell veksling så veksler man mellom ulike språk i en og samme ytring eller setning. Ved intersentensiell veksling bytter språkbrukeren mellom ulike språk fra ytring til ytring eller fra setning til setning. Disse to typene kodeveksling krever at språkbrukeren har god kompetanse i språkene det veksles mellom. Den siste typen er taggveksling. Ved taggveksling har man på et påheng fra et annet språk. Et eksempel på taggveksling som Svendsen bruker, er: “det er kaldt i dag, di ba?”. Di ba er påhenget (tagalog, Filipinene), og betyr ikke sant (Svendsen 2009:46-47). Det krever ikke like stor språkkompetanse ved taggveksling som de andre to vekslingsmåtene. Dette medfører at taggveksling er en kodeveksling som er mye enklere å få til for språkbrukere som ikke har så stor kunnskap i et av språkene.

Det kan være mange grunner til at noen kodeveksler. En årsak til kodeveksling kan være ønske om å vise tilhørighet til en gruppe eller for å ekskludere andre fra en samtale. Noen kan i tillegg oppleve at de ikke klarer å uttrykke seg slik de ønsker på det ene språket, og dermed bruker et annet språk for å supplere og få frem det de vil si (Svendsen 2009:49). I en studie av Blom og Gumperz fra 1972 skiller de mellom situasjonell kodeveksling og metaforisk kodeveksling (Börestam og Huss 2009:75). En situasjonell kodeveksling kan inntreffe hver gang situasjonen endrer seg, ved for eksempel at en ny person kommer til eller ved at man endrer samtaleemne. Metaforisk kodeveksling brukes som stilistisk kontrastvirkning, og muligens fordi de ulike språkene har ulik status (Börestam og Huss 2009:75). Ifølge Börestam og Huss er tospråklighet en forutsetning for kodeveksling, og det er kun mulig å praktisere tospråklighet sammen med andre som også kan begge språkene (Börestam og Huss 2009:76). Dersom et språk skal ha mulighet til å leve, må det brukes på ulike arenaer. Hjemmet er den viktigste arenaen for at språk skal læres, men det er ikke nok med bare hjemmet som arena. Det er en forutsetning og betingelse for videreutvikling av språk at det også brukes i undervisning (Börestam og Huss 2009:103).

2.3.1 Språkdød og språkskifte

Med nasjonalromantikkenes inntog på 1800-tallet kom idéen om at hver nasjonalstat har en felles historie og en felles kultur, og ikke minst ett felles språk. I dette bildet passet ikke de språklige minoritetene inn, og dette var gjeldende både for Norge og andre land med språklige minoriteter. I mange land, som i Norge, ble språklige minoriteter sett på som en trussel mot nasjonens sikkerhet (Svendsen 2009:50). I følge Erik Allardt (Lindgren 2009:111) kan man dele den vestlige minoritetspolitikken inn i tre perioder knyttet opp mot moderniseringen. Den første perioden betegnes som et «primærnæringsbasert samfunn med toleranse fra elitens side for stor variasjon av etniske grupper og mange språk» (Lindgren 2009:111). Den andre perioden kjennetegnes av et «industrialisert samfunn med assimileringsspolitikk» (Lindgren 2009:111). Den tredje perioden beskrives som et «informasjonssamfunn med voksende toleranse for etniske grupper og flerspråklighet» (Lindgren 2009:111).

Einar Niemi (Lindgren 2009:111) sier at før 1850 mente myndighetene i Norge at samer, kvener og nordmenn utnyttet naturressursene fint i lag. Fornorskningen av samer og kvener i nordområdene kom i gang for alvor fra midten av 1800-tallet. Ifølge Einar Niemi (Lindgren 2009:111) var denne assimileringsspolitikken strengere i Norge enn ellers i Europa der det foregikk tilsvarende prosesser. Sikkerhetspolitisk var det den såkalte finske fare man var bekymret for. Den finske innvandringen til Norge kombinert med økende nasjonalisme i Finland var bakgrunnen for det norske myndigheter opplevde som den finske fare og så på som en sikkerhetspolitisk risiko. Myndighetene i Norge var bekymret for at de finske nasjonalistene skulle vise økende interesse for kvenene i Norge (Lindgren 2009:112).

Så lenge samfunnet først og fremst var avhengig av primærnæringene og opplæringen gikk fra foreldre til barn, hadde ikke fornorskingspolitikken spesielt stor effekt. Det var først da moderniseringen tok til for alvor at fornorskningen gav resultater. Det moderne skolesystemet fikk større betydning, og noen steder måtte barna bo på internat. Etter hvert ble norsk også eneste undervisningsspråk. Men det var ikke bare innenfor undervisning at kvensk og samisk mistet fotfeste. Også i media, kulturliv og foreningsliv var det norsk som gjaldt. Ideologien bak var et ideal om enspråklighet på individ- og samfunnsnivå inspirert av nasjonalistisk språkpolitikk. Det var kun ett område hvor det ble praktisert flerspråklighet, og det var i den religiøse bevegelsen som blir kalt læstadianismen og som er omtalt tidligere. Det var både nordmenn, kvener og samer som tilhørte (og tilhører) denne bevegelsen og under samlinger har de benyttet tolker. Det har vært viktig at folk har fått høre Guds ord på sitt eget språk som

en del av luthers prinsipp om at Guds ord skulle videreformidles på folks morsmål (Lindgren 2009: 113).

Før 1960 eksisterte det en oppfatning om at flerspråklighet hadde negativ effekt på intelligensen og at man var mindre intelligent om man snakket flere språk. Årsaken til denne tenkningen var at man så på hjernen som noe man fylte på, akkurat som om man heller vann i en karaffel. Når den er full og man fyller på, renner noe ut. Det var rett og slett ikke plass til alt i hjernen. Etter 1960 gikk man i motsatt retning, og var opptatt av å få frem at flerspråklige var mer intelligente enn folk som bare kunne et språk. I dag er forskerne enige om at man verken er mer eller mindre intelligente, men at flerspråklige har noen fordeler som blant annet at hjernen aktiveres mer med flere språk (Svendsen 2009:51).

Det er tre tegn på at et språk er på vei til å dø ut ifølge Hyltenstam (Börestam og Huss 2009:87). Det første tegnet viser seg når språket mister fotfeste i flere og flere av funksjonsdomenene. Det innebærer at språket som regel bare blir anvendelig i hjemmet. Men så lenge den oppvoksende slekt får lære språket, lever det videre. Faren er når språket mister fotfeste også i hjemmet, for da har det mistet sitt viktigste domene. Det andre tegnet kommer til uttrykk gjennom større og større grad av lån og interferens fra majoritetsspråket og kodeveksling med mer og mer innblanding av element fra det sterkeste språket. Det siste tegnet er reduksjoner. Hvis språket brukes mindre, blir det også et mindre fleksibelt redskap stilistisk og på andre måter (Börestam og Huss 2009:87).

Røyneland (2008:66) skriver at språkbytteprosesser foregår i en tidsakse og en domeneakse, og at overgangen vanligvis skjer gradvis fra et språk til et annet, som regel over minst tre generasjoner. Det vil føre til en mellomperiode med flerspråklighet. Majoritetsspråket vil etter hvert ta over flere og flere domener, og minoritetsspråket vil bli begrenset til hjemmebruk. Einar Haugens modell for språkbytte (Johansen 2009:30) viser språkbytte gjennom fem faser, der stor bokstav antyder full språkbeherskelse i språket, mens liten bokstav antyder delvis språkbeherskelse i språket.

Figur 4 - Modell - språkdød

Fase I	Fase II	Fase III	Fase IV	Fase V
A	Ab	AB	aB	B

(Johansen 2009:30)

Bruker vi Haugens modell for språkbytteprosesser i gamle sjøsamiske områder vil Aa stå for samisk og Bb stå for norsk. Det kan virke som fase III er en fase for full språkbeherskelse i begge språk, men det er subtraktiv tospråklighet. Majoritetsspråket, i dette tilfelle norsk, vil gå på bekostning av minoritetsspråket, i dette tilfelle samisk, og føre til språkbytte (Börestam og Huss 2009:47). I fase fire kan man bare delvis beherske minoritetsspråket, og i fase fem er det kun majoritetsspråket som er i bruk.

2.3.2 Språkbevaring og revitalisering

Modellen for språkbytte kan få to faser til som sier noe om revitalisering av minoritetsspråket (Johansen 2009:30). Tospråklighet i fase VII er her ikke det samme som i fase III. Den siste fasen antyder en additiv tospråklighet hvor begge språkene er likestilt i motsetning til i fase III (Börestam og Huss 2009:47). I den utvidede modellen er målet full språkbeherskelse i begge språk.

Figur 5 - Modell – språkdød til språkbevaring

Fase I	Fase II	Fase III	Fase IV	Fase V	Fase VI	Fase VII
A	Ab	AB	aB	B	aB	AB

(Johansen 2009:30)

Å revitalisere innebærer å arbeide for å ta tilbake et truet språk og/eller kultur. Det betyr aktiv innsats mot assimileringpolitikk. På individnivå innebærer det at personer som er blitt enspråklige i majoritetsspråket, lærer seg sitt opphavsspråk på nytt. På samfunnsnivå innebærer det at språket får tilgang til domener der majoritetsspråket har vært enerådende, som for eksempel media og undervisning (Börestam og Huss 2009:102). Ifølge Börestam og Huss er ikke revitalisering en prosess som bare går fremover så snart den er i gang. Den kan

gå fremover på et plan og tilbake på et annet plan. Det er vanskelig å spå hva som kommer til å skje i fremtiden også når revitaliseringstiltak er satt i gang og blir møtt med velvilje (Börestam og Huss 2009:102).

Fishmans skala for hvor truet et språk er går fra 1-8, der 8 indikerer en veldig alvorlig trussel mot språkets eksistens (Börestam og Huss 2009:102).

8. Bare gamle morsmålstalere finnes.

7. De fleste morsmålstalerne bruker språket daglig, men er over barnefødende alder.

6. Språket overføres til neste generasjon i hjemmet. Morsmålstalerne har geografisk nærhet til hverandre og lokal tilknytning.

5. Lese- og skrivekunnskapene støttes kun med egne midler.

4. Minoritetsspråket brukes i lavere utdanning som oppfyller den obligatoriske utdanningens krav.

3. Minoritetsspråket brukes på mindre arbeidsplasser selv når majoritetspersoner er innblandet.

2. Minoritetsspråket brukes på lavere myndighetsnivå og i noen massemedier.

1. Minoritetsspråket brukes i høyere utdanning, regjering og nasjonale massemedier.

(Börestam og Huss 2009: 102).

De mest sentrale punktene for å sikre at språket overlever, er punkt 4 og 6, men det mest avgjørende er at språket overføres til neste generasjon. Foreldre påvirkes av språkets status i samfunnet, og for at foreldrene skal overføre språket til sine barn er det fundamentalt at språket får en statusopphøying. Dette kan skje på flere måter, gjennom å opprette språksenter, øke utdanningsmulighetene og bruke språket i massemedier (Börestam og Huss 2009:103). "Språkdød er ikke et naturfenomen som i plante- og dyreriket; det er et særegent menneskelig fenomen som i aller høyeste grad er underlagt enkeltmennesker og samfunnets viljeshandlinger" (Helander 2009:134). Skal det reverseres og revitaliseres er språket avhengig av at myndigheter stiller opp og tilrettelegger. Like viktig er enkeltmenneskets holdninger til språket, både norsktalende og samisktalende (Helander 2009:134).

3 Metode

I dette kapitlet skal jeg ta for meg metodebegrepet; på vanlig vis skiller jeg mellom kvantitative og kvalitative metoder, og jeg skal presentere den metoden jeg selv har valgt å bruke for innsamling av data. Tema og problemstillingen for denne masteravhandlingen gjorde at en kvalitativ tilnærming ble mest hensiktsmessig. Hvilken metode en forsker bruker for innsamlingen av data, er ikke tilfeldig. Både kvalitative og kvantitative metoder har sine fordeler og ulemper. Med kvantitative undersøkelser kan man få svar fra mange informanter, men det kan være vanskelig å gå i dybden. Fordelen er at en kan gjøre bruk av statistisk analyse når en bruker kvantitative metoder og dermed få en form for informasjon en ikke får når en bruker kvalitative metoder. Med kvalitative metoder går man mer i dybden, men man har ikke like mange informanter å støtte seg på. Hva man vil finne ut med forskningen, er avgjørende for hvilken metode man velger å bruke. Uansett metode stilles det krav til dataens validitet og reliabilitet i en vitenskapelig undersøkelse. Reliabiliteten indikerer om innsamlingen er gjort på en pålitelig måte, og at det ikke er gjort feil i innsamlingsprosessen. Validiteten sier noe om dataens gyldighet og relevans. Kravene for gyldighet og pålitelighet sørger for at undersøkelsen måler det den er ment å måle (Akselberg og Mæhlum 2008: 75).

3.1 Metodebegrepet

Metode er den fremgangsmåten forskere gjør bruk av i arbeidet sitt. Metoden bruker vi for å få ny kunnskap om et emne og for å løse problemer. Vi går frem på bestemte måter når vi samler inn data og når vi behandler og analyserer disse dataene. Hvilken metode vi velger, avhenger av hva vi forsker på og hva vi vil finne ut, altså hvilken problemstilling vi har valgt oss. Metoden kan bli avgjørende for hva vi kan finne ut. Et intervju vil for eksempel gi annen informasjon enn et spørreskjema, og dermed vil valg av metode kunne styre undersøkelsen i en bestemt retning (Akselberg og Mæhlum 2008:74). Akselberg og Mæhlum (2008:75) skriver at det kan bli vanskelig å sammenligne resultatene med andre sosiolingvistiske undersøkelser om forskjellene i metodebruk er stor.

3.2 Kvantitativ eller kvalitativ metode

Både kvantitative og kvalitative metoder har blitt brukt og blir brukt i sosiolingvistiske undersøkelser. De er ofte blitt sett på som motsatte metoder. Det er ifølge Akselberg og Mæhlum(2008:77) viktig å ha kunnskap om begge metodene både for å kunne forstå og vurdere ulike undersøkelser, og for å kunne gjøre en undersøkelse selv. Den ene metoden trenger ikke utelukke den andre. De kan snarere utfylle hverandre, og det er mulig å bruke begge metoder i en og samme undersøkelse. Likevel skal jeg se litt på hver av dem uavhengig av hverandre. Vi kan sette kvantitative og kvalitative metoder opp i en tabell slik:

Figur 6 - Kvantitativ og kvalitativ studie

Kvantitativ studie	Kvalitativ studie
Målbare «objektive» størrelser Ofte gruppebasert Mange informanter Statistisk sett generaliserbare resultater	Ikke-målbare størrelser Som regel individbasert Få informanter Statistisk sett ikke-generaliserbare resultater

(Akselberg og Mæhlum 2008: 78)

For kvantitative studier vil det være viktig å få et mest mulig representativt utvalg med informanter. Informantene som velges ut, må være et slags miniatyrkopi av befolkningen (Akselberg og Mæhlum 2008: 79). Det vil si at de må være fra alle deler av samfunnet og fra alle aldersgrupper blant annet. Hvordan man gjør utvalget, vil variere, men utvelgelsen må være tilfeldig. I en ideell kvantitativ undersøkelse er det avgjørende at den er av en viss størrelse slik at resultatene er generaliserbare. Hvor mange informanter, og hvor mange sosiale variabler som skal være med, avhenger av størrelsen på språksamfunnet. En grunnregel er at jo flere sosiale variabler som trekkes inn, jo flere informanter bør man ha. Likevel er det ikke slik at alle kvantitative undersøkelser skal være generaliserbare og være gyldige for en større befolkningsgruppe. Det er også mulig å gjøre funn i kvantitative undersøkelser som er gjort f.eks. i en begrenset gruppe av befolkningen, men som likevel vil være av interesse (Akselberg og Mæhlum 2008:79-80).

I kvalitative undersøkelser er det ikke viktig å få resultat som kan generaliseres, men det er forholdet mellom språk og språkbruker i mange ulike sammenhenger som er i fokus. Det kan for eksempel være som i sosiolingvistiske undersøkelser at en tar hensyn til sosiale variabler hos språkbrukeren når en ser på språkbruk. Det blir viktig i den kvalitative undersøkelsen å være strategisk i utvelgelsen av informanter. Det vil si at informantene skal representere ulike sider ved språksamfunnet, men samtidig også representere typiske sider ved språksamfunnet (Akselberg og Mæhlum 2008:80). Akselberg og Mæhlum (2008:81) sier at noe av det som kjennetegner en kvalitativ undersøkelse er «[...]hvordan informantenes uttalelser og fortolkninger av sin egen sosiale og språklige virkelighet får funksjon som viktig data i analysen». Det vil altså være viktig å få mest mulig informasjon fra informantene selv, og da vil intervju eller samtale med informantene være et godt hjelpemiddel (Akselberg og Mæhlum 2008:81).

3.3 Det kvalitative forskningsintervju

Det er ulike metoder for å innhente språklige data i en kvalitativ undersøkelse. Akselberg og Mæhlum (2008: 82) har følgende hovedkategorier for innsamlingsmetoder ved bruk av opptaksutstyr:

1. intervju (informant - forsker/intervjuer)
2. gruppeintervju (to eller flere informanter sammen, pluss forsker/intervjuer)
3. egenopptak (kun informanter, uten forsker/intervjuer)
4. aktivitetsoppgaver (eventuelt med videoopptak)
5. to eller flere opptak av samme informant (en kombinasjon av de foregående)
6. «skjulte mikrofoner» (opptak uten av informantene er klar over det)

Den siste kategorien vil være i konflikt med noen grunnleggende etiske prinsipper i tillegg til at det strider med personvernloven. Selv om skjulte mikrofoner kan føre til mer «ekte» språkbruk fra informantene, er det viktig at informantene som deltar vet at det de sier, har de åpent gått med på at skal brukes i forskningssammenheng (Akselberg og Mæhlum 2008:83). I mitt arbeid har jeg hovedsakelig brukt intervju, men jeg har i ett tilfelle brukt gruppeintervju.

«Vil du vite hvordan folk betrakter verden og livet sitt, hvorfor ikke tale med dem?» (Kvale 2005:17) Det kvalitative forskningsintervju er en form for samtale, en samtale mellom to

personer over et tema hvor de har felles interesse. I motsetning til de spontane hverdagslige samtalene uten en fast struktur, er faglige samtaler slik som et forskningsintervju, mer eller mindre strukturert og med en fagperson som stiller spørsmål (Kvale 2005:21). Intervjuets form kan variere i struktur fra et utforskende intervju som er lite strukturert til et hypotesetestende intervju som er mer strukturert. Et utforskende intervju er åpent i formen fordi det har et område eller tema som skal utforskes, og informantens svar følges opp med nye spørsmål. Et hypotesetestende intervju har en hypotese som skal testes ut, f.eks. hypoteser om gruppeforskjeller mellom gutter og jenter. Da er det bedre å ha like spørsmål til alle (Kvale 2005:55). Jeg valgte å gjøre halvstrukturerte intervjuer. Det vil si at jeg hadde en intervjugaid som jeg jobbet ut fra, men at jeg ikke lot den styre hele samtalen. Om informanten kom inn på et nytt tema, kunne jeg følge det videre dersom jeg oppfattet det som relevant.

Steinar Kvale (2005:72) karakteriserer forskningsintervjuet slik: «Det er en bestemt form for menneskelig interaksjon hvor kunnskapen fremkommer gjennom dialog». Intervjuets form er avhengig av kontakt mellom partene som gjør det mulig å gå i dybden. Likevel er det ikke likevekt i forholdet mellom intervjuer og intervjuobjekt. For det er intervjueren som definerer og styrer valg av tema og spørsmål (Kvale 2005:74). Selve intervjusituasjonen kan være ukjent og skremmende for informantene; også det faktum at det blir gjort lydopptak kan gjøre situasjonen stressende for informantene. Jeg valgte som sagt å gjøre halvstrukturerte intervju, og det mener jeg er en fordel i slike situasjoner. Informantene og intervjuer kan bli mer stresset om man har en spørsmålsrekke man er nødt til å følge. Derimot kan det løse opp en nervøs situasjon om f. eks. informantene får lov til å fortelle videre i et resonnement, eller at man følger en ny tråd med videre spørsmål.

Bakgrunnen for denne masteroppgaven er som tidligere nevnt en semesteroppgave som jeg skrev noen år tilbake. Da gjorde jeg to intervju med to personer fra Storfjord, men som ikke bodde i kommunen lenger. Det var en mann i 40-årene og en kvinne i 70-årene. Jeg valgte å bygge denne semesteroppgaven videre ut til masteroppgave. Jeg meldte studien inn til NSD høsten 2016, og tok deretter kontakt med informantene mine via telefon. Jeg valgte å forklare hva studien gikk ut på direkte til informantene, og så ikke noe behov for å sende ut et skriv i tillegg. Kan hende det ikke var rett måte å løse det på, og risikoen er da at informantene dermed gikk glipp av betydningsfull informasjon. Det tror jeg likevel ikke har skjedd; jeg mener at kvaliteten på intervjuene viser at informantene fullt ut har forstått hva jeg har vært

opptatt av å undersøke, og at de i svært stor grad har funnet problemstillingene mine relevante for seg selv.

Intervjuene ble gjort på forskjellige steder og måter, alt etter hva som passet for informantene. Noen av informantene ble intervjuet i eget hjem, og noen kom hjem til meg. Jeg gjorde også intervju på biblioteket, på en skole og et intervju ble gjort via telefon. Under alle intervjuene ble det gjort lydopptak, unntatt ved intervjuet over telefon. Der gjorde jeg notater underveis i intervjuet og rett etter intervjuet. Intervjuene varierer i lengde fra 10 til 44 minutter. Det korteste intervjuet er det som er gjort over telefon. For å gjøre analysearbeidet lettere ble alle intervjuene transkribert. Jeg har ikke et stort nok materiale til å generalisere, men det betyr ikke at resultatene ikke er gyldige og relevante. De få sine opplevelser og erfaringer er ikke mindre riktige selv om de ikke kan generaliseres.

3.4 Informantene

Siden dette er en kvalitativ studie, er ikke utvalget av informanter tilfeldig; de er derimot valgt strategisk, og med tanke på at det skulle være variasjon i kjønn og alder. Utgangspunktet mitt var å ha en informant av hvert kjønn i hver aldersgruppe. Det skulle vise seg at det ikke var så enkelt å få gjennomført i alle gruppene. I den yngste aldersgruppen, 18-26 år, fant jeg ingen gutter som var villige til å stille opp til intervju og har derfor to jenter i utvalget. Videre er det en mann og ei kvinne i 30- og 40-årene, og en mann og ei kvinne i 60-årene. De to eldste informantene er gift med hverandre, og jeg valgte derfor å gjøre et gruppeintervju med dem. Jeg har i tillegg intervjuet en mann og ei kvinne som har flyttet fra kommunen. Dette er de samme informantene som jeg intervjuet tidligere i forbindelse med den semesteroppgaven jeg tidligere skrev. Informantene ble i hovedsak rekruttert via mitt eget nettverk i Storfjord kommune, og jeg har selv tatt direkte kontakt. Et par av informantene har jeg kommet i kontakt med via andre som visste om noen og formidlet kontakt.

Jeg har valgt å gi informantene fiktive navn. Dette er gjort både for å anonymisere, men også for å gjøre det enklere å skille informantene fra hverandre i analysearbeidet. Informantenes navn er kategorisert etter alfabet og aldersgruppe. De eldste informantene har fått navn på a, den mellomste aldersgruppen har fått navn på b, den yngste aldersgruppen har fått navn på c og utflytterne har fått navn på d. For å ytterligere anonymisere informantene oppgir jeg ikke

alder på noen av dem, men forholder meg til aldersgruppen de er plassert inn i. Jeg oppgir heller ikke yrke eller skolegang for noen av informantene, og de blir heller ikke presentert nærmere enkeltvis. Til tross for at jeg har prøvd å anonymisere informantene, kan jeg likevel ikke utelukke at noen av dem kan bli gjenkjent. Informantene kan selv ha fortalt i sitt nærmiljø at de har blitt intervjuet og har deltatt i denne studien. På denne måten har de gjort seg lettere gjenkjennelige. Storfjord er en liten kommune, og det kan være mulig å resonnerer seg frem til den enkelte informants identitet. I vedlegget med intervjuene har jeg fjernet utsagn fra informantene som direkte kan være med på å avsløre identitet. Dette er utsagn som ikke har betydning for analyse og resultater. Til den didaktiske delen av avhandlingen er det gjort et intervju med rektor på Hatteng skole, også dette intervjuet ble gjort med lydopptak og senere transkribert til normert rettskriving.

Et viktig poeng med å transkribere har vært å komme så godt inn i materialet mitt som mulig. Det har vært en måte å lære informantene, og den informasjonen de formidler, bedre å kjenne på. Det er også en måte å gi leserne et inntrykk av hva informantene har lagt vekt på. Det er først og fremst innholdet i intervjuene, *det informantene sier*, som er av interesse for meg. Jeg har prøvd å transkribere relativt lydrett, men uten å bruke fonetiske tegn og stort sett ved å følge vanlige ortografiske regler. Siden det ikke er språkssystemet til informantene jeg er interessert i, har det ikke vært noe poeng for meg å markere f.eks. palatale eller retroflekselyder. De eldste informantene palataliserer opprinnelige dentaler og alveolarer, men dette fonologiske trekket ser ut til å være på vei ut av dialekten i Storfjord, slik det også er i andre deler av Nord-Norge. Morfologien og syntaksen til informantene er derimot stort sett bevart i transkripsjonen. Måten jeg har transkribert på, er ikke 100% konsekvent, men jeg har vurdert det slik at tilfeldige inkonsekvenser ikke har noen innvirkning på formålet med arbeidet mitt. De samiske og kvenske/finske ord og frasene til informantene har jeg gjengitt skriftlig etter normert nordsamisk og finsk rettskriving. De analysene jeg presenterer, er helt uavhengige av selve måten jeg har transkribert på. Analysene bygger utelukkende på innholdet i intervjuene, som jo dreier seg om informantenes egne opplevelser og meninger.

4 Analyse og resultat

Dette kapittelet er delt opp i flere mindre deler. Det første jeg skal si noe om er dialekten i Storfjord, deretter følger en presisering før jeg går videre i analysearbeidet. Jeg kommer blant annet til å være innom både kjønnsperspektiv og geografiske forskjeller, i tillegg til at det blir et eget avsnitt om informantene min Berit. Dette har jeg gjort fordi hun var den som klarest uttrykte en mer kompleks identitetsfølelse.

4.1 Dialekten i Storfjord

Dialekten vår sier noe om vår tilknytning til et bestemt område. «Dialekten, i betydningen geolekt, har en klar geografisk markeringsverdi, og er trolig det viktigste uttrykket for identifikasjon med en bestemt plass eller region» (Jensen 2005:54-55). Noen vil holde sterkt på enkelte målmerker som de mener definerer hjemplassen, mens andre ikke mener det er like viktig for tilhørighet til hjemplassen. Dialektene er uansett i konstant forandring, og å unngå påvirkning utenfra er umulig. Utdanning, interesser, migrasjon, massemedier osv. vil drive endringer fremover. Dette er ikke en studie av talemålet i Storfjord, men et studie av holdninger og oppfatninger til samisk språk og kultur. Alle informantene mine er fra Storfjord og har vokst opp som brukere av Storfjord-dialekten. Etter å ha gjort feltarbeid i Storfjord har jeg sett det som nødvendig og hensiktsmessig også å inkludere et lite avsnitt om dialekten i denne avhandlingen.

Ingen av informantene mine snakker på samme måten, og jeg har ikke et stort nok materiale til å generalisere. Likevel har intervjuene mine synliggjort noen tendenser i talemålet i Storfjord. Det var i hovedsak hos de yngre informantene at det kom frem variasjoner i talemålet. Det var også forskjell mellom kjønnene i mitt materiale. Det er ikke noe nytt at språktrekk fra større tettsteder sprer seg videre til områder rundt. Tove Bull (1996a:174) skriver om dialektene i Troms og Finnmark at det eksisterer tilnærmingstendenser, og at vi vil kunne se dette forsterket fremover, ikke minst som følge av økt fraflytting fra bygd til by.

Storfjord ligger i Nord-Troms, og dialekten i kommunen er det vi klassifiserer som nordtromsmål. I tillegg til Storfjord hører også Kåfjord, Lyngen, Skjervøy, Nordreisa, Kvenangen og deler av Karlsøy inn under nordtromsmål. Dialektene i Nord-Troms er en del

av det nordnorske e-målsområdet, som vil si at både infinitiv og svake hunkjønnsord i ubestemt form entall ender på –e. Nektingsadverbet er ikke, og det personlige pronomenet i 1. person entall er *eg* (Jahr og Skare 1996:52). Nordtromsmålet er i tillegg preget av at området er et språkkontaktområde, og dermed har samlivet med samisk og kvensk satt sitt preg på dialekten. Som resultat av språkkontakt kan man hos flerspråklige, men også enspråklige etterkommere av flerspråklige, finne normavvik i språket, som resultat av såkalt interferens. Slike normavvik vil bli oppfattet som ugrammatiske i andre deler av landet. Resultat av denne interferensen blir kalt for substrat eller substratformer (Pedersen 2000:22). Et eksempel på et slikt substrattrekk kan være problemer med genussystemet i norsk som for eksempel *den* språket eller *det* lyng (Bull 1996c:192).

Mitt feltarbeid er kvalitativt, og jeg har dermed et lite utvalg informanter. Studien min er derfor ikke generaliserbar. Likevel er det verdt å nevne noen trekk som kan indikere endringer i dialekten, og som kan være interessante å studere videre. Et slikt trekk som indikerer endring er bruken av personlig pronomen 1. person entall. Noen av informantene varierte mellom å bruke *eg* og *æ* i ulik grad, mens andre hadde konsekvent bruk av *eg*, som er den opprinnelige dialektformen. Hos utflytterne var det mest *æ*, noe man også kan forvente etter at de har bodd størstedelen av livet sitt utenfor Storfjord kommune. Det virker som det er forskjell mellom kjønnene i bruken av *æ* og *eg*. De kvinnelige informantene brukte mer *æ* enn de mannlige informantene. Hos de to yngste informantene, begge kvinner, varierte de i stor grad mellom *æ* og *eg*, med overvekt i bruken av *æ*. Den kvinnelige informanten i 30- og 40-årene hadde en stor overvekt av *æ* i talemålet sitt, mens den mannlige informanten i samme aldersgruppe konsekvent brukte *eg*. Den samme forskjellen finner jeg hos de to eldste informantene. Der brukte den mannlige informanten konsekvent *eg*, mens det varierte mellom *æ* og *eg* hos den kvinnelige informanten. Hun hadde likevel en overvekt av *eg* i talemålet sitt.

Siden de yngste informantene begge er kvinner, kan jeg ikke si noe om det er forskjell mellom kjønnene blant de yngste, men det hadde vært interessant å se om kjønnsforskjellene er like stor i den gruppa. Dette kjønnsdelte mønsteret er på ingen måte overraskende. *Æ* er bymålsformen i alle nordnorske byer nord for Saltfjellet og eneformen i Finnmark. «Byen» for storfjordinger er Tromsø, og at kvinner og jenter har større tendens til å tilpasse seg språklig til språklige varieteter som har sosial prestisje, er velkjent og ble beskrevet aller først av de tidlige sosiolingvistene William Labov og Peter Trudgill. Om en kan påstå at dette er uttrykk for sosiale og urbane aspirasjoner fra kvinnenens side, kan selvsagt diskuteres.

Palatalisering av opprinnelige dentaler eller alveolarer har vært vanlig i det meste av nordnorsk mål, og blant de eldste informantene kunne jeg fortsatt høre at de palataliserte. Når det gjelder de yngste var det kun en av informantene som palataliserte noe. At dette måltrekket er på vei ut, er ikke noe nytt og heller ikke noe som kun gjelder for Storfjord. Et skifte fra palatale lyder til retrofleks lyder har foregått i bymål i nord en stund allerede, og det er noe som sprer seg videre (Bull 1996b: 177). Det som ofte har skilt Tromsø bymål fra bygdemålene rundt er at tromsømålet har noen typiske byformer som er plukket opp fra bokmål, som *vet* mot *veit*, *fikk* mot *fekk*, *hete* mot *heite* bl. a (Bull 1996b: 176). De fleste av mine informanter brukte *veit*, og hadde liten eller ingen innslag av *vet*. Det var kun en av informantene mine i 30- og 40-årene, som konsekvent brukte *vet*. Det kan være for at han studerte noen år i Tromsø, og dermed er blitt påvirket av bymålet der. Selv om noen særtrekk ved dialekten blir påvirket av områdene rundt, virker det som informantene klarer å holde på en god del av målmerkene sine likevel.

4.2 Presisering

For å gjøre det lettere å referere til hvem som sier hva har informantene, som tidligere nevnt, fått fiktive navn. Informantene fra den eldste aldersgruppen, de to i 60- årene, har fått navnene Ada og Anders. Informantene i den mellomste aldersgruppen, de i 30- og 40-årene, har fått navnene Berit og Bjarne. De som hører til i den yngste aldersgruppen, 18-26 år, har fått navnene Cecilie og Christine, mens utflytterne, som er i 40- og i 70-årene, har fått navnene Daniel og Dagny. Alle informantene har samisk bakgrunn, i den forstand at de har eller har hatt foreldre eller besteforeldre som har snakket samisk. Noen av dem forteller også om kvensk/finsk tilhørighet. De eldste informantene hadde foreldre som kunne snakke samisk. Informantene i 30- og 40-årene hadde besteforeldre som kunne snakke samisk, og også de yngste informantene hadde noen besteforeldre som snakket samisk. Ingen av informantene har fått lære noe samisk i oppveksten hjemme.

Informantgrunnlaget mitt gir ikke mulighet for å generalisere, men det gir et lite bilde av hvor systematisk i takt fornorskningen har foregått rent tidsmessig. Det var foreldrene til de eldste informantene mine som snakket samisk, og besteforeldrene til mellomgenerasjonen. For den yngste gruppen var det i noen grad besteforeldrene som snakket samisk, men i hovedsak oldeforeldre. Språkskiftet fra samisk (og kvensk/finsk) til norsk synes altså å ha skjedd over

få generasjoner. Da Tove Bull gjorde feltarbeid på Furuflaten på slutten av 1980-tallet, var det bare ett eldre ektepar igjen i bygda som fortsatt snakka samisk (Bull 2012). Prosessen på Furuflaten synes således å ha vært omtrent sammenfallende i tid med mine funn. Dette er interessant, ikke minst fordi språkskiftet fra samisk til norsk i hjemmene ikke var noe som ble snakket høyt om. Johansen (2009) har omtalt det som et taust valg, i motsetning til de (re)vitaliseringsvalgene flere tar i dag, som både diskuteres privat og offentlig.

4.3 Språkkunnskaper

Det er begrenset hva informantene kan av samisk språk ettersom de alle er vokst opp som norskspråklige. De eldste informantene har hørt noe samisk i det daglige da de vokste opp, enten ved at foreldrene pratet med hverandre, men også når det kom folk på besøk som kunne språket. Også en av de yngste informantene forteller at bestemora kunne bytte ut noen norske ord med samisk ord i dagligtalen, og av og til produserte hun hele setninger. Dette skjedde i hovedsak når det kom andre fra bygda på besøk som også kunne samisk. Forskjellen her er at de eldste har hørt samtaler på samisk mellom foreldrene og mellom foreldrene og besøkende, mens den yngste har hørt enkeltord eller enkeltsetninger på samisk. Cecilie som oppgir at hun hørte bestemora veksle mellom norsk og samisk oppgir at hun tror bestemora hadde samisk som førstespråk. Her kan vi tenke oss at både intrasentensiell og intersentensiell veksling mellom norsk og samisk har forekommet. Språkkunnskapene i norsk og samisk var gode hos både Cecilies bestemor og foreldrene til Ada, Anders og Dagny (Svendsen 2009:46-47 og Börestam og Huss 2009:80-81).

Både Ada, Anders og Dagny har plukket opp noen samiske ord og setninger fra foreldrene. Dagny forteller at hun plukket opp mye fra besteforeldre som snakket samisk i det daglige.

Ja, æ måtte no si her. Det dukka opp mange samiske ord som æ har glømt. Det har man sikkert fra besteforeldran på pappa si sida, for der bodde vi til æ va 6-7 år, og der snakka dem mye samisk. Der plukka man jo opp mye som man plutselig huske no. Samiske ord og setninge. Maid don dadjat? Ka sir du? Og æ kan komme på ordan ellers også.

Dagny forteller at hun plutselig husker samiske ord og setninger. Også Ada og Anders sier at de bruker noe samisk innimellom.

Anders: *Ja, ute på butikkan, når eg e ute sånn, så kan eg prate littegrann, og spørre kosen det går. Kos de manna? (Mo manna?). Og hvis det går bra så sir dem jo, buret manna eller manna buret. Sånne ting, det bruke eg å spørre når eg e ute hos de der som eg veit kan samisk. Men ellers e det lite.*

Ada: *Av og til lure det seg no inn et samisk ord uten at man tenke over det. Hvis man sku sku si eg veit ikke. Så si man i mon deve (sjøsamisk for in mun diede).*

Anders: *Det e no nesten det samme som dem som bruke engelsk istedenfor, det e sånne små...man tenke ikke over det, man bare bruke det*

Ut fra dette kan vi si at de eldste informantene mine også kodeveksler, men da er det en type taggveksling mellom norsk og samisk som ikke krever like store språkkunnskaper (Svendsen 2009:46-47 og Börestam og Huss 2009:80-81). Anders bruker kos de manna. Det er et interessant eksempel på språkkontakt med kodeveksling, der kos de må være norsk og manna samisk. Det viser også at de kan komme med et enkeltord på slutten av en setning, eller komme med en liten samisk frase. Ifølge Ulla Börestam og Lena Huss (2009:76) er kodeveksling kun mulig å bruke med andre som også kan begge språkene. Skal vi følge det kriteriet, kodeveksler ikke de eldste informantene mine fordi personene rundt ofte ikke har de samme kunnskapene i språkene. Det kan virke som om de kodeveksler selv om kanskje samtalepartnere ikke alltid er på likt nivå i språkkompetanse. Anders sier han bruker de samiske frasene han kan når han møter andre som han vet kan samisk. En slik bruk av kodeveksling kan indikere ønske om tilhørighet og likhet med samtalepartneren.

Av de andre informantene er det kun Daniel som kan litt samisk. Han har gått på kurs tidligere, og har startet opp med nytt kurs som han går nå. De andre informantene kan si hei og god dag og slike ord på samisk. Den eneste som sier at hun ikke kan noe på samisk, er Cecilie. Det er også hun som er yngst av informantene. Mange av informantene uttrykker også et savn over at de ikke har fått lære språket, og den som klarest uttrykker det, er også han som er i gang med språkkurs, Daniel. Både Ada og Anders nevner først og fremst finsk som et språk de savner å kunne. Begge forteller at samisk hadde lav status da de vokste opp, og det ble ikke ansett som betydningsfullt å kunne det, heller tvert i mot.

I et intervju i forbindelse med min semesteroppgave fortalte Dagny om et tidligere språklig hierarki i Storfjord. I dette hierarkiet var norsk øverst og samisk nederst på stigen. Dagnys forklaring var at finsk var et nasjonalspråk og dermed hadde større status enn samisk. Samisk

var uten slik nasjonal tilhørighet og ble derfor ikke vurdert som like bra som finsk.

Fornorskingspolitikken idé om ett land - ett språk synes å være en mulig forklaring på at finsk hadde sterkere status tidligere.

I dag kan det virke som denne holdningen har snudd. Informanten Bjarne snakker i intervjuet om at kvensk i dag har lavere status enn samisk.

[...]så føle man jo på folk at kvensk e bare nåkka tull, det e jo finsk. Det e ikke nåkka å bry seg om. Det kan man høre, spesielt av litt sånn eldre folk, at kvensk det e no ikke nåkka.

Han forklarer det med at mange kanskje føler at det er viktigere å bevare det samiske enn det kvenske fordi kvensk er relativt likt det finske. Det er en hel nasjon som prater finsk; finsk er slikt sett et statsbærende språk. Det er ikke samisk. Ada forteller at det er mange av den yngre generasjonen som søker det samiske nå, og hun mener den samiske interessen har tatt over for den finske som var mer tilstede før.

4.4 Til hemmeligholdelse

Alle informantene sier at samisk ikke ble snakket i hjemmene i det daglige da de vokste opp. Samisk ble brukt når noen andre som kunne samisk kom på besøk og/eller når ungene ikke skulle få med seg hva som ble sagt. Dette er en typisk situasjonell kodeveksling ved at situasjonen endrer seg som følge av at en ny person kommer inn eller at de voksne skifter samtaleemne til noe som ikke var for barneører og dermed skifter språk (Börestam og Huss 2009:75). Som Dagny sier:

Dem snakka finsk seg i mellom og samisk og, når det va nåkka ikke vi sku skjønne. Det va no sånn dem brukte det språket, til hemmeligholdelse.

Det samme sier Bjarne:

Dem snakka mellom sæ. Når eg va liten kunne bestemor snakke samisk eller finsk, det va i hvert fall et språk eg ikke forsto, når dem var der de der venninnen hennes og sånn. Så kunne dem slå over på et anna språk, da skjønte eg ikke. Det va nok nåkka bevissthet i det ja, no sko dem prate nåkka vi ikke trengte å vite, og da slo dem over på et anna språk.

Også en av de yngste informantene har inntrykk av at det ble snakket samisk når ikke de skulle forstå. Christine sier om bestefaren sin og bruk av samisk:

[...] *kanskje av og til når han ikke ville at vi sku forstå kanskje.*

Ekteparet Ada og Anders minnes også at foreldrene la over til et annet språk når det var noe ungene ikke skulle vite.

Anders: Dem prata og samisk seg i mella, ja det gjor dem mye. Men det va no mye for at ikke vi ungan sku forstå trur no eg

Ada: Mine foreldre dem prata mest norsk heime. Men, det e som han sir, viss vi ikke sku forstå vi da, så snakka dem samisk...og finsk

Berit oppsummerer det slik:

Samisk va jo ikke et språk som ungan fikk lære. Det va jo et språk voksne sko ha.

Bestemora til Berit snakket samisk, og faren hennes vokste opp med språket rundt seg, men han fikk aldri lære det selv. Hun forteller og at faren hennes hadde et vanskelig forhold til språket som barn fordi språket var en måte for de voksne å ekskludere han på. Derfor ble samisk noe han forbandt med noe negativt. Derimot endret han innstilling senere i livet og «tok tilbake» språket og kulturen. Han lærte seg samisk, meldte seg inn i samemanntallet og fikk seg kofte. Da faren hennes døde, sang de en samisk salme i begravelsen.

I Åse Mette Johansens (Johansen 2009:115) studie fra Manndalen oppgir informanter at samisk ble brukt av de voksne når barna ikke skulle forstå innholdet i samtalen. Ifølge Johansen (Johansen 2009:115) betyr ikke de voksnes bruk av samisk nødvendigvis at de skulle ekskludere barna fra samtalen, men heller at foreldrene var bevisst på å gi en norskspråklig barneoppdragelse. Hun argumenterer også for at samisk ble brukt for å vise jevnbyrdig status og sosialt samhold innad i egen generasjon, en slags skjult prestisje (Johansen 2009:115). Det kan være at samhold i egen generasjon spilte inn når de eldste snakket samisk i Storfjorden. Dagny forteller om ei kvinne som kom på besøk, og som

foreldrene snakket samisk med. Da oversatte faren hennes fra samisk til norsk til barna. Her fikk barna ta del i hva som ble sagt, selv om samtalen mellom de voksne gikk på samisk.

4.5 «Stilig å tenke på at æ har samisk blod»

De fleste informantene er utelukkende positive til det samiske og den revitaliseringsprosessen som er i gang nå. Slik svarer Cecilie på spørsmål om samisk tilhørighet:

Æ føle ikke en sterk tilknytning til samisk, men det er litt stilig å tenke på at æ har samisk blod.

Cecilie forteller også om at det på ungdommens kulturmonstring var noen som joiket på samisk, så hun tror det er flere som er stolt over at:

[...] vi e litt annerledes fra Storfjord.

Christine som også er i den yngste aldersgruppen, føler også tilhørighet til det samiske.

Ja, det har eg. Æ har fått kofte og.... Det er jo litt interessant når man vet at man har litt sånn samiske gena.

Hun har også lyst til å lære seg samisk, men synes at det er vanskelig. Hun har plukket opp litt samisk fra mora som har gått på samiskkurs og litt fra skolen. Christine forteller også om venner som er interessert i det samiske og som har skaffet seg kofte. Kofte er et sterkt samisk identitetsuttrykk, det er en synlig markering og krever et aktivt og bevisst forhold til egen identitet og kulturell tilhørighet. Når det er flere som gjør dette valget viser det en mer positiv holdning overfor det samiske. Når det blir flere og flere unge som bruker kofte og tar dette aktive valget i forhold til kulturell identitet kan det få en kumulativ effekt. Cecilie sier hun tror interessen for samisk vil øke siden det er mer fokus på det samiske språket og den samiske kulturen nå enn det har vært tidligere.

Johanne Andrea Engstad Nilsen (2015) har i sin masteravhandling, om ungdommers meninger om kvensk språk og kultur i Skibotn, intervjuet ungdommer fra ungdomsskole og videregående skole. Ingen av hennes informanter føler noen tilknytning til kvensk etnisitet

eller uttrykte noe ønske om å være del av det kvenske miljøet (Nilsen 2015: 62). Det står i kontrast til det mine yngste informanter sier om sin samiske tilhørighet. Årsaken til de ulike oppfatningene om kvensk og samisk tilhørighet, mellom mine yngste informanter og informantene fra Skibotn, kan ha sammenheng med alder. Mine informanter er et par år eldre enn informantene fra Skibotn, og det er mulig at interessen for samisk tilhørighet heller ikke for dem var der da de var yngre. Det er også mulig at det er mer oppmerksomhet rundt den samiske tilknytningen i Storfjord enn rundt den kvenske, selv om kvensk eller finsk fra gammelt av har hatt en dominerende plass i Skibotn. Det kan være med å gjøre det lettere å uttrykke en samisk tilhørighet enn en kvensk/finsk tilhørighet.

Ekteparet i 60-årene oppsummerer den samiske tilhørigheten slik i en samtale:

Anders: Man har det på en måte, det e vel litt naturlig og kanskje. Det va no mye samisk og det va no...

Ada: Eg har no liksom ikke oppdaga samisk, for no i de siste åran, når det har blidd så mye av det. Man ser at, kor mange som tar tilbake det samiske[...]

Anders: Dem som ikke kan samisk, så har dem klær som, samiske klær dem bruke og det e...Det virke som det har vært en lengsel i masse av dem til å kunne bruke eller, og kanskje ikke tort

Ada: Eg har aldri hadd en lengsel til det samiske

Anders: Ikke lengsel direkte, men vi levde no opp med det, og det va no litt sånn der, så man er no knytt der på en eller anna måte

Ada: Man avvise det jo ikke, for mamma ho har jo vokse opp med det samiske[...]

Daniel mener den samiske tilhørigheten er noe som kommer og går alt etter hvem han snakker med og hvor han er. Er han sammen med folk fra Nord-Troms så føler han sterkere tilhørighet, men han sier at han generelt føler tilhørighet til det samiske. Daniels samiske tilhørighet kan vi sammenligne med elv og elveleiet-metaforen til Mæhlum (Mæhlum 2008: 110). Tilhørigheten er der generelt, men endrer seg etter hvem han er sammen med. Bjarne derimot føler seg litt distansert fra den samiske kulturen siden den ikke er blitt videreført. Han forteller at han har en bror som vil kjøpe seg kofte, men at han selv ikke vil gjøre det for det føles litt rart. Han holder likevel døra litt åpen for at det kan skje i fremtiden. Han sier

følgende om det å kjøpe seg kofte «[...]I hvert fall ikke no **enda**³[...]». Så helt distansert er han ikke. Han synes også at det er spennende med det samiske språket, og han har lært seg noen fraser på samisk. Utflytteren i 70-årene, Dagny, sier hun ikke føler tilhørighet til verken det samiske eller det finske, men hun karakteriserer seg selv som kven.

Æ er kven for å si det sånn da. Er man ikke kven om man er blanding av hele den.... Vi er blanding av norsk og finsk, derfor er vi kven. Æ e ikke sikker på definisjonen.

Så selv om hun sier hun ikke har en klar tilhørighet, viser måten hun karakteriserer seg selv på at hun kanskje likevel føler seg som kven, men altså ikke som same. Kanskje ikke en helt bevisst tilhørighet, men en slags tilknytning til en annen kultur er der likevel.

4.6 Positiv, men ambivalent

Berit har bodd en periode i Karasjok, og det var der hun ble mer bevisst sin samiske identitet.

Æ va nok litt opptadd av min samiske identitet da æ bodde i Karasjok og jobba der oppe. Æ fikk en sånn der liten identitets...ønska å fremheve det samiske i mæ da. Og kjøpte kofte da og æ prøvde å lære mæ samisk, men æ rakk aldri å komme sånn ordentlig godt i gang for det va veldig vanskelig. Men æ blei jo bedre kjent med den sida av den samiske kulturen som æ ikke viste nåkka om egentlig[...]Da va æ litt mer sånn stolt over det på en måte, for æ va sjøsame[...]

Hun skaffet seg kofte og startet å lære seg samisk, men opplevde også en del motstand på veien mot å finne og forme det hun oppfattet som den samiske identiteten sin. Hun hadde en samboer som ikke var positivt innstilt overfor det samiske og opplevde også motstand fra annet hold. Da hun bodde i Karasjok, fikk hun følelsen av ikke å være samisk *nok* som sjøsame, og da hun kom tilbake til Storfjord, fikk hun også følelsen av at hun ikke var samisk *nok*. Hun ble kritisert av omgivelsene for at hun plutselig var blitt same etter å ha bodd i Karasjok. Hun beskriver det selv som at hun ble flau, samtidig som det var sårt. Dermed pakket hun den samiske identiteten bort, og solgte kofta si. Som hun sier selv:

³ Min utheving

Men eg tenke at okei, det e greit, og æ e meg, æ har norsk og med litt samisk i grunn. Og det e liksom det, æ treng liksom ikke å rope ut om det, æ orke ikke å begynne å reklamere for det på nåkka måte, æ bare lar det være rett og slett.

Jeg finner intervjuet med Berit svært interessant. Hun er den eneste av informantene mine som ikke uttrykker seg udelt positivt til den revitaliseringsprosessen som har funnet sted. Hun har erfaringer som de andre informantene ikke har, og disse erfaringene avspeiler på mange måter vansker og konflikter som finnes i det samiske samfunnet og som faktisk har kommet sterkt til uttrykk i samepolitikken det siste året. Det skal jeg kommentere litt videre.

Fornorskingsperioden gjorde at det samiske språket mange steder ble borte. Foreldregenerasjonen valgte bort det samiske språket i hjemmet og snakket kun norsk med barna. Valget ble gjort med de beste hensikter, nemlig at barna skulle få muligheter i samfunnet som foreldregenerasjonen ikke hadde hatt. I ettertid vet vi at fornorskingslinjen var et feilgrep fra den norske stat. Statsminister Erna Solberg karakteriserte også fornorskingspolitikken som et svart kapittel i norsk historie i sin tale ved åpningen av Tråante i februar i år (nrk.no-b). Uansett er det et faktum at mange som identifiserer seg som samiske i dag, ikke kan språket. Debatten rundt språkkompetansen til sametingspresidenten det siste halvåret, viser at sammenhengen mellom språk og identitet er et aktuelt tema. Denne debatten kan òg tolkes som en debatt om samisk innenforskap og utenforskap. Og gjør en det, ser en tydelig at den posisjonen Berit følte at hun befant seg i, skriver seg rett inn i denne debatten.

Høsten 2016 ble Helga Pedersen lansert som APs kandidat til vervet som sametingspresident. I kjølvannet av lanseringen startet debatten om man kunne ha en sametingspresident som ikke snakket samisk. Tidligere sametingspresident og språkforsker Ole Henrik Magga uttalte til NRK at det var viktig at sametingspresidenten snakket samisk. Han kunne også fortelle at for deler av den samiske befolkningen kunne det bli avgjørende i valget (nrk.no-a). Internt i partiet var også det samiske språket et tema. Delegater fra de kjernesamiske områdene i Kautokeino, Karasjok og Porsanger fremmet sin egen kandidat som var samisktalende (nrk.no-c). Da Helga Pedersen ble valgt til presidentkandidat uttalte hun til NRK at man ikke kan utelukke gode kandidater til samepolitiske verv fordi de ikke kan språket. Da må man heller jobbe for at flere får muligheten til å lære språket (nrk.no-d).

Det kan virke som det er en konflikt mellom samer fra ulike områder om språkets tilknytning til identiteten som same. Hvis enkelte mener at man må tale språket for å kunne inneha samepolitiske verv, vil det si at veldig mange som identifiserer seg som samisk og ikke kan språket, vil være utelukket fra å delta i samepolitikken. Eksklusjon fra et domene på bakgrunn av manglende språkkunnskaper sender et signal om at samer som ikke kan språket, ikke er fullverdige samer.

Berit opplever seg selv i en slags slags krysspress-situasjon. Hun har sjøsamisk bakgrunn, og som mange sjøsamere er hun fornorsket. Fra i alle fall besteforeldregenerasjonen og fremover har språket i familien vært norsk. Dette var normalsituasjonen i det samfunnet Berit vokste opp i. Men så skjedde det altså politiske endringer. Fornorskingspolitikken tok slutt og ble erstattet med offisiell revitaliseringspolitikk. Det språkpolitiske klimaet endret seg, og etter hvert har holdningene til folk flest også endret seg. Det kommer tydelig til uttrykk i alle intervjuene jeg har gjort. Det er ingen lenger som skyter på flerspråklige stedsnavnskilt i Nord-Troms! Det som kommer frem gjennom intervjuet med Berit, er at revitaliseringen ikke er en enkel prosess. Å signalisere samisk identitet når en ikke snakker språket, kan aktualisere krav fra det samiske kjerneområdet om å lære seg samisk. Sjøsamere føler seg undervurderte som samer av dem som har vokst opp med språket. Denne konflikten blir reflektert i medier og i annen offentlig debatt i samband med at sametingspresident, som selv er sjøsame, holder talene sine på norsk. Det er kontroversielt, og kritikken har vært krass.

Sametingspresident Vibeke Larsen ble den første sametingspresidenten som holdt nyttårstalen på norsk. Mottakelsen talen fikk, har vært delt. Noen har reagert positivt, mens enkelte har reagert sterkt mot at talen ble holdt på norsk og ikke samisk. Språk- og kulturforsker ved Universitetet i Tromsø, Harald Gaski, sier til NRK (nrk.no-e) at han forstår den personlige forklaringen til at talen ble holdt på norsk, men han understreker betydningen av at folkevalgte bruker det samiske språk for å vise at språket er viktig for identiteten til samer. Ifølge han er det mange samer som mener språket ikke er viktig for identiteten, men følelsen av å være same er det som teller. Dette mener Gaski er en skjør identitet (nrk.no-e).

En identitet basert på følelser kan være skjør. For Berit ble den skjør i den forstand at hun pakket den vekk og la det bort da hun flyttet tilbake til Storfjord. Hun forteller selv at samisk ikke er en del av kulturen hjemme hos henne og barna. Hun har samekofte til faren og barna hennes vet hvorfor hun har den, men ellers prater de ikke noe mer om det. Hun tenker at det

nok er slik i de fleste hjem i Storfjord, og om man ikke prater om den samiske kulturen og tilhørigheten blir den borte.

Det blir ikke en del av ungan dine sin kultur, det blir ikke en del av demmes oppvekst, og så blir det helt naturlig at dem ikke gir det videre til sine unga, for ka....dem har ikke nåkka å gje videre da. Det blir borte en plass på veien.

Den andre siden av krysspreset Berit forteller om, kom fra samboeren og andre i lokalmiljøet. Fremdeles finnes det i lokalbefolkningen personer som ikke ser positivt på den revitaliseringsprosessen som finner sted. Negative holdninger til samer og kvener finnes fortsatt i det nordnorske samfunnet. Det er kanskje ikke så rart. Åse Mette Johansen (Johansen 2009) har i masteravhandlingen sin gitt stemme til de som opplevde fornorskningen som en form for befrielse, og som dermed ikke så med bare blide øyne på den endra politikken; de hadde gjerne lyktes i livet, de snakket og skrev norsk godt og hadde erfart å komme vekk fra fattigdom og fornedrelse. Den ambivalente stemmen til Berit gir et viktig bidrag til å kunne forstå kompleksiteten i de språklige og kulturelle endringene som ikke minst de samiske samfunnene utenfor det samiske kjerneområdet har gjennomgått.

4.7 Kjønnsperspektivet

Det siste spørsmålet mitt til informantene handlet om oppfatningene deres om eventuelle kjønnsforskjeller; var det kvinner eller menn som ledet an arbeidet med fornorskningen i hjemmet, og i neste omgang spørsmålet om det er kvinner eller menn som leder an arbeidet i den revitaliseringsprosessen som foregår nå. I tidligere undersøkelser av Tove Bull (1996c), gjort på Furufleten i Storfjord kommune og Åse Mette Johansen (2009), fra Manndalen i Kåfjord kommune, nevner begge at det var kvinnene som først og fremst stod for språkskiftet i hjemmene. Feltarbeidet til Tove Bull (1996c) ble gjort på slutten av 1980-tallet, og hennes eldste informanter forteller at det var mødrene som ønsket at de skulle lære seg norsk bedre enn foreldrene hadde gjort. «Mødrene ville rett og slett gje ungene sine ein betre start i livet enn dei kjende at dei sjølve hadde hatt» (Bull 1996c:187). Av mine informanter er det de eldste som sier litt om hvem det var som ønsket at barna lærte norsk. Både Ada og Anders mener det var kvinnene som ønsket norsk først og fremst. Utflytteren Dagny vet ikke om det var noen forskjell på menn og kvinner på dette området, men det viktigste var at det norske ble fremhevet:

Det var det ikke som æ kan huske hjemme på bygda nåkka forskjell, om det va sånn i det stille og bak veggen, det vet man ikke, ka dem diskuterte der. Men det kunne være i enkelte hus at ene parten var for og andre i mot. Men stort sett så fremhevde dem det norske, det skulle liksom frem. Koste ka det koste vil nær sagt.

De yngre informantene kan ikke si noe om akkurat dette, men det som de eldste informantene sier stemmer godt med hva Tove Bull (1996c) har funnet i sine undersøkelser.

Arbeidsoppgavene i hjemmet før var delt. Menn jobbet ute og dro på fiske, mens kvinnene hadde hovedansvaret for barn og hjem. I følge Helge Sandøy (2008:106-107) har kvinner flere prestisjeformer i språket enn menn. En forklaring bak årsakene til at kvinnene tok i bruk mer prestisjeformer enn menn, går ut på at de ikke fikk sosial status gjennom yrke, og dermed brukte språket for å markere status. Storsamfunnet hadde med fornorskingsprosessen slått fast at norsk var prestisjespråket. Skulle du lykkes med utdanning og karriere, var det norsk som var nøkkelen inn. «Di viktigare skolegang og utdanning blei utover i vårt hundreår, di viktigare synes òg kvinnene å ha meint at det var å gå over til å bruke norsk heime» (Bull 1996c:187). Også Jorid Hjulstad Junttila (1996:207) kommenterer kjønnsperspektivet i sitt arbeid om språkkontakt i Skibotn. Kvinnene i Skibotn gikk i sterkere grad enn menn over fra å bruke finsk til norsk.

I dag er det også kvinnene som er i førersetet med å «ta tilbake» språket i følge flesteparten av informantene mine. De svarer at det er flest kvinner som er aktive med å melde seg på språkkurs og håndverkskurs, og som er aktive på facebooksider om språkbevaring.

Anders: Flest damer. Det e dem som e mest engasjert. Menn kommer etter som i alt anna.

Ada: [...]Det eg har erfart e at det e flest kvinner som prøve å ta språkan tilbake, i hvert fall her i området.

Berit kommenterer at det er lettere for kvinner å påvirke hjemmet til å ta i bruk gamle tradisjoner som språk og kultur. Hvorfor kvinner har lettere for det, utdyper hun ikke. Det kan være at hun tenker på at kvinnene tidligere har hatt det største ansvaret i hjemmet, og dermed har hatt en lettere posisjon for påvirkning, og at det fortsatt er kvinnene som har størst påvirkningskraft i hjemmet. Det kan være at det er slik i enkelte familier, men hvordan det er i

Storfjord generelt, kan jeg ikke uttale meg om. I storsamfunnet som helhet, går likestillingsarbeidet fremover, og menn tar i større og større grad tar del i omsorgen for barna. Flere kvinner tar utdanning og er yrkesaktive nå enn før. «Forventingene til kvinne- og mansrollene er altså mindre tydelige enn før, og det avgjørende her er ikke kjønn i seg selv, men utviklingen av nye livsformer» (Johansen 2009:159). Storsamfunnet er ikke lenger like kjønnsdelt, og enkeltindivider finner gruppetilhørighet på tvers av kjønn. Det kan hende de nye gruppedannelsene spiller en større rolle for språkvalg og språkholdninger. Utflytteren Daniel mener også det er flest kvinner som er aktive, men han kommenterer også at han vet om flere folk fra andre områder som har tatt kurs og slikt:

Det trur æ nok det e flest damer. Det er nok det. Men i de senere ti-årene, så kjenner æ ikke så mange fra det område æ e fra som har tatt de her kursan og det e ikke mange. Ikke på vestsida i Storfjord, men i Kåffjord og opp i Nordreisa kjenne æ folk som har tatt kurs og ønske å lære mer. Men æ har ikke bodd på bygda på veldig mange år så det vet æ ikke.

At det er mer aktivitet på enkelte områder enn andre, mener også Bjarne:

Nei, vet lite om fornorskinga va kjønnsledet på nåkka vis. Eg trur ikke det e spesielt kjønnsledet med å ta språket tilbake. Min opplevelse e at det kommer mer fra enkelte områda. Tenke på Manddalen da.

4.8 Geografiske forskjeller i Nord-Troms

De fleste av informantene gir uttrykk for at de mener det er mer aktivitet i Kåffjord enn i Storfjord når det gjelder revitalisering av samisk språk og identitet. Det er enighet om at Kåffjord har startet tidligere med revitaliseringen, og at de som bor der, dermed står sterkere rustet i dette arbeidet.

Daniel kommenterer forskjellen mellom Storfjord og Kåffjord slik:

Kåffjord er jo større og dem har jo alt fra Riddu-festivalen, og de kulturelle senteran. Dem e jo sterkere, for at dem har fått gjort nåkka med det. Språkkurs tilgjengelig hele tida, dem har støtte fra sametinget, fylkesbiblioteket. Dem e mye mer synlig. Dem e et mye større miljø og flinkere til å ta det i bruk rett og slett. Det e jo greit og sammenligne. På vestsida i Storfjord

der finn du ikke sånne samlingspunkt som e stort nok. På Furuflaten e det litt større, der snakke dem mer samisk, og de eldre i bygda synes det e artig å snakke samisk. Det vise igjen at det e større bygd, og større miljø. Det gir større muligheta til å klare å bruke det og utvikle det.

Han legger stor vekt på at i Kåfjord kommune og også på Furuflaten (i Lyngen kommune) har arbeidet med å revitalisere den samiske tilhørigheten startet tidligere. Han poengterer også at disse stedene har samlingspunkt som er store nok til å få til dette på en bedre måte. Bjarne trekker i likhet med Daniel frem Riddu-festivalen som viktig for den samiske revitaliseringsprosessen i Kåfjord. I tillegg mener han at det er mer legitimt å gå med kofte om du er fra Kåfjord enn om du er fra Storfjord. Dette mener han er fordi at i Kåfjord har man forbilder i Rundbergbrødrene fra Violet Road som bruker kofte.

Eg vet ikke, men eg føle at Kåfjord e mye dyktigere der på å ta tak i språket. Har vært tidligere i hvert fall, så man kan jo se at det e mye meir legitimt å gå med kofte viss du e fra Kåfjord enn viss du e fra Storfjord. Vi har logge litt etter. Det e fleire og fleire her som eg har sett på 17. mai, som har på seg kofte og kvendrakt og, har eg å sedd. Men eg føle dem e et steg foran og det e nok, eg vet ikkje ka det kommer av, om det e de ildsjelan bak Riddu og den der gjengen som har gjort det. Man ser for eksempel de der Rundbergguttan som promotere seg gjerne i Lyngenkofta. Det e nån forbilda, det e okei, det e greit. Eg trur Riddu e viktig.

Ada og Anders er også enige med at Kåfjorden står i en særstilling. Riddu-festivalen mener de har gitt revitaliseringen i Kåfjord en vitamininnsprøyting. De mener også at samisk er mer i daglig tale der. Kåfjord kommune ble en del av forvaltningsområdet for samisk språk da samelovens språkregler ble vedtatt i 1990 og iverksatt et par år etterpå (regeringen.no-a). Storfjord kommune er ikke en del av forvaltningsområdet, selv om de offisielt har vedtatt samisk og kvensk kommunenavn i 2014 (samtinget.no og regjering.no-b). Allerede i 2003 ble Storfjord kommune spurt av sametinget om de ønsket å bli en del av forvaltningsområdet for samisk språk (ntfk.no). Det å være en del av forvaltningsområdet har nok hatt betydning for holdningene til- og revitaliseringen av samisk språk og kultur i Kåfjord. Når Storfjord har tatt steget og fått samisk stedsnavn kan det tyde på holdningsendringer, og at kommunen er på vei mot å bli en del av forvaltningsområdet. Selv om Kåfjord kommune har startet revitaliseringsarbeidet tidligere, har det ikke gått smertefritt. I en periode var de samiske skiltene i kommunen uleselige etter å ha blitt skutt på, men de siste 15 årene har de fått stå i

fred (Johansen 2009: 5). De har kommet lenger i Kåfjord, er konklusjonen til informantene mine. Og med det kommer vi over neste spørsmål. Hvordan gjøre språkene mer levedyktig?

4.9 «Det nytte ikkje legge språket bort og ta det opp til visse anledninga»

Også innad i kommunen mener informantene det er forskjeller på hvor det er mest samisk og hvor det er mest finsk/kvensk. Alle er enige om at det i Skibotn er mer finsk/kvensk enn i resten av Storfjord. Både Berit og Cecilie mener det er mest samisk på vestsiden av Storfjord. Cecilie synes det samiske står sterkt i Storfjord og spesielt på vestsiden hvor det er blomsterbed med de samiske stedsnavn på de ulike stedene. Det er mange av informantene som nevner at det er stor oppslutning omkring det samiske og spesielt den samiske kulturen i kommunen med språkkurs og doudjikurs osv. Språksenteret i kommunene blir nevnt som spesielt viktig, og informantene generelt mener det samiske står sterkt. Ada og Anders ser litt dystert på utsiktene for at språket skal leve videre i Storfjord og oppsummerer det slik i en samtale:

Anders: Eg trur at om nån år så e det helt borte. Eg trur det. Samisk, finsk kan jo bli henganes igjen litt, mens samisk trur eg...[...]

Anders: Man høre ikke no heller når man møte folk som e nærmare 80, når dem møtes, du høre ikke nåkka samisk, når dem står og prate, så e det norsk, det e ingenting lengre

Ada: For dem e i den alderen kor det samiske det sku'ke være

Anders: Eg har mange gang tenkt at når de der eg veit kan samisk møtes, men dem prate ikke seg i mella heller

Ada: Man høre ikke at folk snakke samisk meir

Anders: Da vi va ung, da hørte vi det jo daglig

Ada: Dem e borte dem som...

Så selv om det foregår kurs og folk går på språkkurs, ser ikke Ada og Anders for seg at det samiske språket kommer til å leve videre i Storfjord. Da er de yngre informantene litt mer positive og kommer også med flere forslag til hvordan man skal få språket til å leve videre i kommunen. Christine nevner selv interesse for å lære seg språket, men hun kommenterer også at det er vanskelig. Hun mener man må være åpen for språket og være villig til å lære, og ta

kurs, språkkurs, koftekurs og doudjikurs for å bevare kulturen. Berit foreslår at man får mer historie og bakgrunn om det samiske og samisk kunst og håndverk inn i skolen. Cecilie mener man må starte tidlig og få språket mer inn i skolen. Hun nevner samiske veivisere i tillegg til å gjøre noe mer ut av samefolkets dag. Men hun nevner også at det er en fare for at språket dør ut om de som kan det ikke viderefører det til sine barn. Dagny oppsummerer det slik:

For å få språk til å være levedyktig må det snakkes hver dag. Det nytte ikke å legge språket i skapet og ta det opp til visse anledninga. Da dør det ut. Det må snakkes hver dag, så leve det og blomstre, hvis man vil at det skal leve og videreføres, så må det snakkes hver dag.

En eventuell innlemmelse i forvaltningsområdet for samisk språk kan være et viktig virkemiddel for å revitalisere samisk språk i Storfjord. Det vil likestille språkene og sikre at samisk får innpass i ulike offentlige domener på lik linje med norsk. Det kan være med på å vekke interessen for det flerkulturelle hos den enkelte og bekrefte og konsolidere Storfjord som et flerkulturelt- og flerspråklig samfunn.

4.10 Oppsummering av analysen

Jeg har flere ganger tatt forbehold om at informantgrunnlaget mitt er for lite til at jeg kan trekke generelle konklusjoner på grunnlag av det. På den andre siden viser mine funn stort sammenfall med tidligere undersøkelser av tilsvarende problemstillinger. Jeg vil faktisk hevde at materialet mitt som er yngre enn Johansens (2009), som igjen er yngre enn Bulls (1996c), indikerer en videreutvikling i forhold til den tidligere forskningen. Revitaliseringen har festet et sterkere grep i befolkningen; negative holdninger til det samiske og kvenske er i tilbakegang. Med dette som utgangspunkt er det viktig for meg å ta et annet forbehold. Jeg har intervjuet et lite antall personer fra Storfjord. Materialet mitt er sosiolingvistiske intervju med disse personene. Jeg har stilt spørsmål; de har svart. Mange av spørsmålene berører sensitive forhold, forhold som har med holdningene og følelsene til informantene å gjøre. Hvordan kan jeg vite at jeg har fått ærlige svar? Og hva er i så fall ærlige svar? Dette er det ikke lett å svare på. Såkalt triangulering av forskningsmetoder er gjerne fasitløsningen i forskningsverdenen. I mitt tilfelle har jeg i tillegg til å tolke svarene til informantene etter beste evne, også gjennom egen familietilknytning hatt kjennskap til det lokalmiljøet jeg har gjort feltarbeid i. I tillegg har jeg prøvd å sammenligne mine funn med forskningsresultat fra tidligere mer eller mindre tilsvarende undersøkelser.

Det kan virke som det er en form for fremskritt. Den flerkulturelle bakgrunn i Nord-Troms og Storfjord, har fått bedre vilkår. Holdningene er mer positive, men språket er mer borte. Det er paradoksalt at vilkårene er bedre på holdningsbasis, men språket er tapt. Det fordi språket ikke ble videreført til nye generasjoner. Mange av informantene nevnte også kofte da vi snakket om samisk tilhørighet. Kofte er veldig synlig, og dermed et sterkt symbol på det samiske. Da Berit skaffet seg kofte fikk hun ikke noe positiv respons fra de rundt seg, og solgte etter hvert kofta si. Christine derimot forteller at hun og flere av venninnene har kofte. Det kan si noe om at holdningene generelt er mer positive nå enn for ett par tiår siden, i alle fall i den yngre generasjon. Det kan hende at om Berit hadde tatt på seg kofte i dag, så ville hun fortsatt møtt sanksjoner fra sin generasjon. Det er kanskje lettere å være ung og gli inn i en "ny" identitet. Den økende positive holdningen til tross, det er og en del konflikter angående temaet. Det viser debattene som er i media.

Det er mye det har vært mulig å se videre på, men det har begrenset seg pga. plass. En ting som kunne vært interessant å se nærmere på er hva slags funksjon de samiske frasene har i de eldste informantenes språkbruk. Hva symboliserer det? Det kan være å flagge en slags samiskhet, ved å vise at de har tilhørighet til det samiske. Kanskje det er en form for identitetsuttrykk, en sammenheng til tidligere generasjoner, eller kanskje de vil vise solidaritet med de samiskspråklige.

5 Didaktisk perspektiv

En masteravhandling på lektorprogrammet i nordisk språk og litteratur skal inneholde en fagdidaktisk del, og jeg skal i denne delen skrive litt om skolen sin oppgave i revitaliseringen av samisk språk og kultur. Vi vet at fra slutten av 1800-tallet skulle ikke samiske elever lære morsmålet sitt, og det var kun norsk som skulle brukes i skolen. Skolen har dermed vært en viktig bidragsyter til fornorskningen av samene. Etter hvert ble fornorskninglinjen oppgitt og erstattet av et nærmest motsatt syn på samisk og på flerspråklighet. Også her spiller skolen en avgjørende rolle. Skolen har flere roller i samfunnet, blant annet har den en rolle som holdningsskaper overfor barn og unge, i tillegg til at den skal gi elevene kunnskap og ferdigheter. Derfor vil skolen også være viktig om samisk språk og kultur skal kunne videreutvikles og ikke minst om den ønskede revitaliseringen skal kunne føre til resultat i form av flere samiskbrukere, særlig i sjøsamiske områder.

Jeg skal i avhandlingen se litt nærmere på hvordan samisk integreres i skolen i Storfjord. I den forbindelse har jeg intervjuet rektor på Hatteng skole for å høre hvordan de jobber med det samiske i skolehverdagen. Jeg har også fått se på temalæreplanen deres over lokalt lærestoff fra Storfjord. I tillegg har jeg sett på læreplanen i norsk etter 10. trinn, og jeg vil også presentere noe teori knyttet til denne didaktiske delen. Jeg har valgt kun å konsentrere meg om læreplanen etter 10. trinn og ikke å inkludere videregående skole. Det er fordi det ikke er noen videregående skole i Storfjord kommune, og Hatteng skole, som jeg tar utgangspunkt i, er en barne- og ungdomsskole. Det jeg ønsker å finne et svar på, er hvordan skolen jobber med å integrere det samiske i skolehverdagen.

5.1 Læreplanene

Imsen (Imsen 2010a) skriver at de nasjonale læreplanene er en av de mest betydningsfulle styringsverktøyene som skolen har, og den er avgjørende for lærerens arbeid. Det er staten som lager læreplaner, og læreplanene er instruksjoner for skolene og lærerne om hva skolen skal arbeide med. I Norge er det vanlig med sentralgitte læreplaner, men hvor detaljerte læreplanene er, kan variere. Det har vært og er fortsatt heftig diskutert hvor mye staten skal bestemme og hva som bør bestemmes av den enkelte skole og lærer. Begrepet læreplan brukes også om undervisningsplaner som skolen lager lokalt. De lokale læreplanene som skolen lager, skal utdype og konkretisere de sentrale planene. Skolen og den enkelte lærer får

mer frihet til å utforme de lokale læreplanene jo mer åpen og generell den sentralgitte planen er (Imsen 2010a: 191-192).

Læreplanene har endret seg opp gjennom historien. Jeg skal si litt om læreplanene M 87, L 97 og K 06. Mønsterplan for grunnskolen av 1987 hadde lærersamarbeid, kollektiv planlegging ved skolene og læringsmiljø som sine satsingsfelt. Læreplanen strammet noe inn på friheten til å velge eget lærestoff i forhold til tidligere læreplaner. Den gikk for å være godt likt blant lærerne selv, og ble mye brukt i planleggingsarbeidet av undervisningen. Det gikk ikke mange årene etter planen var satt ut i livet, før arbeidet med en ny ble satt i gang. Årsaken var at grunnskolen skulle utvides fra ni til ti år fra 1997. Læreplanen av 1997 var mer omstendelig enn tidligere læreplaner. En større del av skoletiden skulle brukes til prosjektarbeid og annet tverrfaglig arbeid. Samtidig ble det et større krav til kunnskapsformidling i fagene, og læreplanen ble mer detaljstyrt. I praksis vil det si at lærerne fikk mindre valgfrihet over lærestoffet. Kunnskapsløftet i 2006 viderefører den generelle delen fra L 97, men læreplanene i fag blir mindre detaljert. Målene for grunnskolen blir formulert for hvert hovedtrinn i stedet for hvert trinn. Ansvaret for det faglige innholdet blir lagt mer over på skoleeier og den enkelte skole (Imsen 2010a: 217-224).

Temaet for masteravhandlingen er samisk språk og identitet, og i læreplanene er det flere områder som tar for seg dette temaet. Før vi kommer inn på lokal læreplan må vi si litt om hva som står i den generelle delen av læreplanen. I læreplanverkets generelle del om kulturarv og identitet står det blant annet at:

Utviklinga av identiteten åt kvar einskild skjer ved at ein lever seg inn i nedarva veremåtar, normer og uttrycksformer. Opplæringa skal derfor ta vare på og utdjupe den kjennskapen elevane har til nasjonale og lokale tradisjonar - den heimlege historia og dei særdrag som er vårt bidrag til den kulturelle variasjonen i verda. Samisk språk og kultur er ein del av denne felles arven, som det er eit særleg ansvar for Noreg og Norden å hegne om. Denne arven må få rom for vidare utvikling i skolar med samiske elevar, slik at han styrkjer samisk identitet og vår felles kunnskap om samisk kultur (udir.no-b).

Her står det at samisk språk og kultur er vår felles arv, og at vi har et ansvar for å ta vare på denne. Det spesifiseres også at skoler med samiske elever skal styrke samisk identitet og felles kunnskap om samisk kultur. Det er altså ikke bare for de samiske elevene, men alle elevene på hele skolen skal ha en felles kunnskap om samisk kultur. Skolen har et særskilt ansvar for barn og unges kulturforståelse og identitetsutvikling. I læringsplakaten i

læreplanverkets prinsipper for opplæring står det blant annet at skolen skal hjelpe til slik at elevene styrker sin egen identitet og får kulturell kompetanse. Skolen skal også legge til rette for at lokalsamfunnet blir en del av opplæringen på en meningsfull måte (udir.no-c). Om samarbeid med lokalsamfunnet står det i læreplanverkets prinsipper for opplæringen «Samarbeidet mellom skolen, kulturskolen, lokale lag, foreningerr og andre i lokalsamfunnet gir barn og unge høve til å utvikle evnene og talenta sine vidare gjennom aktiv deltaking i eit mangfald av sosiale og kulturelle aktivitetar» (udir.no-d). Det betyr at skolen i tillegg til å gi kulturforståelse og styrke identitet, bør bruke lokalsamfunnet og sørge for at den lokale historien og identiteten blir en del av den oppvoksende generasjon. Å bruke lokalsamfunnet kan også gjøre at elevene får større nærhet til undervisningen, og gjøre den mer interessant og aktuelt for elevene.

I læreplanen i norsk etter 10. trinn står det i formålet med faget blant annet at «norskfaget befinner seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige[...]»(udir.no-a). Det er viktig i norskfaget at en skuer bakover, men samtidig og ser på dagens situasjon. Det vil hjelpe elevene til bedre innsikt i det samfunnet som de er en del av. Det legges også vekt på at barn og unge skal få et bevisst forhold til språklig mangfold.

I Norge er norsk og samisk offisielle språk, og bokmål og nynorsk er likestilte skriftlige målformer. Vi bruker mange ulike dialekter og talemålsvarianter, men også andre språk enn norsk. Det språklige mangfoldet er en ressurs for utviklingen av barn og unges språkkompetanse. Med utgangspunkt i denne språksituasjonen skal barn og unge få et bevisst forhold til språklig mangfold, og lære å lese og skrive både bokmål og nynorsk. (udir.no-a).

Norskfaget er det største faget i skolen når det kommer til timeantall, og dermed har faget en avgjørende betydning for elevenes utvikling og dannelse. Vi kan si at norskfaget er et dannelsesfag. Norsklærerens oppgave blir å lære elevene kunnskaper og ferdigheter som setter dem i stand til å diskutere og reflektere, og til å ta veloverveide avgjørelser.

Vi vet at det ikke alltid er samsvar mellom liv og lære. Ifølge Imsen (Imsen 2010a: 122) er det i didaktisk sammenheng forskjell mellom hva som står i læreplanene og hva som skjer i skolehverdagen. Læreplanene tar ikke høyde for de ulike elevgruppene og at forhold som f. eks. elevenes motivasjon kan spille inn på undervisningssituasjonen. De sentralgitte

læreplanene går ut ifra at lærerne har en ideell undervisningssituasjon. Lærere selv vet at det ikke er tilfelle, og at ingen undervisningssituasjon er lik.

5.2 Samisk i skolen

Hatteng skole ligger ved utløpet av Kitdalen og Signaldalen innerst i Lyngenfjorden. Skolen er en kombinert barne- og ungdomsskole med rundt 150 elever, og har 26 ansatte pedagoger og assistenter. Skolen er fulldelt, som vil si at de har ett årstrinn i hver klasse. Hatteng skole er en flerspråklig skole, og der er det elever som har samisk og finsk som andrespråk (hatteng.skole.no).

Det er slått fast at samisk skal være en del av opplæringen i skolen, også i norskfaget. På Hatteng skole i Storfjord arbeider lærerne ut fra en temalæreplan om lokalt lærestoff som gjelder for alle fag. De skal i løpet av ungdomsskoletrinnet være innom emner som blant annet samisk språk, lokale eventyr, samiske og finske sanger, læstadianismen, tekster fra Storfjord og fornorskingsprosessen. De utnytter også ressursene de har til rådighet, og bruker blant annet Storfjord språksenter og Nord-Troms museum aktivt. Rektor på Hatteng skole forteller at det er viktig at skolen viderefremmer den flerspråklige historien til kommunen, for det er det som definerer kommunen. Det som er spesielt for kommunen, vil de ta vare på. Samisk er en del av årsplanene, og hun stoler på at lærerne følger det opp. De vil også jobbe for at elevene skal føle tilhørighet til kommunen og være stolt av den. For som rektor sier: «[...]vi vil ha de tilbake når de er ferdig med utdanningen». Imsen (2010a:169-170) skriver at skolens oppgave i sekundærsosialiseringen er å hjelpe elevene til å utvikle en lokal identitet. Dette fordi en lokal identitet er det som best vil samsvare med primærsosialiseringen som elevene får i hjemmet. For barn og unges identitetsutvikling er det best om skolen oppleves som noe kjent og som en videreføring av det som læres i hjemmet og lokalsamfunnet. «Det å ha følelse av tilknytning til et sted og til et nærmiljø, reduserer sannsynligheten for at den unge flytter ut av bygda» (Imsen 2010a:170).

Videre forteller rektor at skolen har 15 elever i dag fra første til tiende klasse som har samisk som andrespråk. De har en egen samisklærer som har samisk som morsmål, og som har tatt videreutdanning i samisk. De bruker språksenteret som bidrar med blant annet doudjikurs når de trenger det. Rektor mener det er viktig å kjenne til identiteten og kulturen til kommunen, og opplever elevene som nysgjerrige på den samiske kulturen og språket. Hun sier også at

samisklæreren merker en positiv holdning blant elevene til det samiske. Interessen opplever hun som økende og forteller at elevtallet på de som tar samisk som andrespråk er større nå enn tidligere.

Det virke som det er en mer bevissthet kanskje, nå spekulerer jeg noe, men det er mer fokus på det med bakgrunn. Det er nok ikke så mange av dem som er samisktalende i hjemmet, men jeg vet at en familie er det. Men så er det andre igjen som har besteforeldre som har tilknytning til det samiske. Og det er noen som synes det er veldig okei at ungene deres lærer samisk.

I 2006 hadde Hatteng skole fire elever som hadde faget samisk språk og kultur (Storfjord.kommune.no). Dette er med på å forsterke inntrykket av en økende positiv holdning til samisk. Det ikke er mange av familiene som er samisktalende i hjemmet, men har besteforeldre som har tilknytning til det samiske. Vi kan kanskje anta at det er liknende mønster her som vi har sett i intervjuene med informantene mine og intervjuer som Tove Bull (1996c) gjorde på Furufalten på slutten av 1980-tallet. Det viser at det er oldeforeldrene til den generasjonen som går på skolen nå som snakket samisk, mens besteforeldrene har lært noe, men snakker ikke samisk flytende. Vi kan si at skolen her hjelper til med å gjeninnføre språket i tidligere fornorskete familier. Fortsetter elevtallet på de som tar samisk å øke og klarer elevene å holde på interessen for det samiske, og fortsette med språkundervisningen, vil det kanskje revitaliseringen lykkes. Det gjenstår å se.

Johanne Andrea Engstad Nilsen (2015:60) skriver i sin masteravhandling at elevene oppga at de mistet norskundervisning som en årsak til at de sluttet med undervisningen i finsk, og fordi det kom i tillegg til all annen undervisning. Den praksisen er vanlig på flere skoler. Når elevene skal ha undervisning i andrespråket, blir de tatt ut av annen undervisning som f. eks norsk eller kroppsøving. Elever på ungdomstrinnet er i en alder der man helst ikke skal skille seg ut fra andre elever. Det kan kanskje oppleves som vanskelig å være annerledes. I ungdomstiden er usikkerhet ofte til stede, og gruppens identitet kan bli viktigere enn sin egen (Imsen 2010b:439). Kanskje kan man løse timeplanutfordringene på annen måte, slik at elever med samisk eller finsk som andrespråk ikke blir tatt ut av annen undervisning. Det er selvfølgelig vanskelig når man har et gitt timeantall som elevene skal ha i uka. Å sy sammen elevenes timeplan sammen med lærernes er ikke enkelt.

På Hatteng skole er interessen for samisk økende, mens interessen for finsk er avtagende. Nå er det kun en handfull elever som har finskundervisning, mens det har vært flere før. Skolen hadde egen finsklærer tidligere, men bruker nå lærer fra språksenteret som kommer og har undervisningen. Rektor mener også at det ikke er så mange finstalede i området som sokner til Hatteng skole, men sier også som flere av informantene mine at det er flere i Skibotn som har finsk. «Der er det færre som har samisk, og flere som har finsk. Det er større tilknytning til det finske i Skibotn». Rektor tror at den økende interessen for samisk vil vedvare, mens for finsk er hun usikker på hvordan interessen vil være fremover. Hun mener kommunen kan arbeide videre for å gjøre språkene levedyktige ved også ha tilbud om språkopplæring til voksne. «For det er jo foreldre også som ikke kan snakke samisk eller finsk, men som ønsker at barna deres skal lære språket, men så kan de ikke hjelpe dem med leksene. Det er viktig å ha det tilbudet til de voksne». Det kan også hjelpe i revitaliseringsarbeidet om språket ikke bare blir et prosjekt for eleven, men for hele familien. Skal det lykkes, må det også forankres i hjemmet i tillegg til skolen.

5.3 Videre utvikling i skolen

Hvordan kan man i større grad integrere det samiske mer i skolen gjennom hele året? Det tror jeg er nødvendig å gjøre, ikke bare for skoler i nord, men for skoler i hele landet. Samisk språk og kultur bør være en større del av pensum. For å øke kunnskapsnivået om samisk språk og kultur bør det integreres og være en naturlig del av skolehverdagen. Noen skoler er veldig flinke til dette, mens andre ikke er like god. Læreplanene åpner for en god del lokal forankring av lærestoffet, og mange skoler og lærere er gode på dette. En ting er hva som kommer ovenfra av planer, pålegg og føringer, noe annet er hva som faktisk blir gjennomført. Kunnskapen om samisk og kvensk språk og kultur er kanskje større i nord enn i sør, men det er tydelig at den ikke er stor nok. Dette kommer tydelig frem i Nilsens forskning fra 2015 (2015:65). Hennes informanter gikk på ungdomsskolen og videregående skole, og flesteparten av informantene hennes kunne ikke si hva begrepet kven betyr. Dette er i ei bygd hvor det kvenske har stått sterkt, og hvor det har vært en sterk tilknytning til det finske. Nilsens informanter er tenåringer, og det er mulig at det å oppleve tilhørighet til den flerspråklige kulturen i området er knyttet til alder. Det kan hende at Nilsens informanter vil ha en annen innstilling til det å komme fra et område som historisk er flerkulturelt og flerspråklig når de blir eldre. Tema for en annen masteroppgave kunne vært å undersøke hvordan flerkulturelle-

og flerspråklige tilknytning har vært vektlagt i undervisningen på ulike skoler i ulike deler av det sjøsamiske kjerneområdet.

Læreplanene åpner som sagt opp for lokalt lærestoff, men det er mulig at tolkningen av læreplanene på lokalt nivå er ulik fra skole til skole. I læreplanen i norsk etter 10. trinn er samisk språk og tekster en del av kompetansemålene (udir.no-e), men i kompetansemålene er det ikke spesifisert hvor mye tid som bør brukes på dette. Kanskje bør det vektlegges noen føringer for tidsbruk og omfang fra sentralt hold? Det ville i alle fall ført til at det ble sikret et minimum av tid til det samiske i skolen. Det er likevel ikke bare en ensidig sak. Dersom noe skal vies mer tid gjennom læreplanen, er det mulig noe annet kan få redusert tid og plass. Hvordan skal man forsvare det? Kan man som et kompromiss kanskje integrere det samiske i skolehverdagen på en annen måte? Dette er diskusjoner som bør foregå sentralt, men også på den enkelte skole. En av informantene mine snakket om å integrere samisk i skolehverdagen. Det kunne være med samiske navn på gjenstander i klasserommet og ellers på skolen, og på andre måter dra samisk inn i undervisningsopplegg der det er mulig. Slike tiltak tenker jeg er viktig generelt, men spesielt i områder med historisk flerspråklighet. Det vil legitimere den flerspråkligheten mer. Det mange skoler som er flinke på dette, og det er mange lærere som er gode på det. Det kan tenkes at det trengs både arbeid innad i skolene med dette, og fra sentralt hold. Begge steder bør det være enighet om hvor veien videre skal gå. I kartene til Friis (Friis-kartene) ser vi at en stor del av befolkningen i Storfjord på 1800-tallet har en flerkulturell tilhørighet. Storfjord er ikke en kommune med stor tilflytting, så mange av innbyggerne har tilhørighet til kommunen flere generasjoner tilbake.

6 Avslutning

I denne avhandlingen har jeg tatt utgangspunkt i samisk tilhørighet i Storfjord kommune. Området har både finsk/kvensk- og samisk tilhørighet, men jeg har valgt å fokusere på den samiske tilhørigheten. Jeg har gjort intervju med åtte informanter om deres holdninger om og oppfatninger av samisk språk og kultur. Problemstillingen jeg har brukt som utgangspunkt er:

Hvilket forhold til samisk språk og kultur har norskspråklige i ulike generasjoner med bakgrunn i et gammelt sjøsamisk område?

Fornorskingspolitikken har vært effektiv i dette området. Det er få mennesker igjen med et vitalt samisk språk, men analysen av intervjuene viser en positiv utvikling i holdningene til samisk språk og kultur. De yngste informantene forteller om ungdom som deltar med joik på ungdommens kulturmønstring, og at det er flere unge som har kofte og viser frem den samiske tilhørigheten. Å gå med kofte er mer legitimt nå enn for bare noen tiår siden. De eldre informantene viser blant annet noe kunnskap i samisk gjennom å kodeveksle når de har mulighet. Det kan være et ønske om en større språkkompetanse og revitalisering. Selv om de eldste informantene er noe negativ til at språket vil overleve, ligger det likevel en optimisme i deres bruk av språket gjennom kodeveksling.

Analysen min viser også at de fleste informantene mener at det var kvinner som stod i spissen for fornorskningen i hjemmet. Informantene gir også uttrykk for at det er kvinner som leder an i revitaliseringsprosessen som foregår i kommunen nå. Kvinnene er i flertall på språkkurs, koftekurs og viser seg som de mest aktive. Dette har også tidligere forskning fra Bull (1996c) og Johansen (2009) bekreftet. Det er videre også stor enighet om de geografiske forskjellene mellom Storfjord og Kåfjord. Alle informantene er enige om at Kåfjord er kommet lenger i revitaliseringsprosessen enn Storfjord. Det begrunner de blant annet med at kommunen i Kåfjord har startet tidligere med arbeidet for å ta tilbake språket, og at Riddu-festivalen støtter opp om dette arbeidet. Kåfjord er i tillegg med i forvaltningsområdet for samisk språk. Til tross for sin historisk relativt sterke samiske tilknytning er ikke Storfjord kommune en del av forvaltningsområdet for samisk språk, men de har fått samisk og kvensk navn på kommunen.

I den didaktiske delen har jeg intervjuet rektor på Hatteng skole, og jeg har sett på læreplaner. I tillegg fikk jeg en temalæreplan om lokalt lærestoff fra Hatteng skole. Jeg hadde som

utgangspunkt at jeg ville se hvordan samisk språk og kultur blir integrert i skolen i dag. Rektor forteller om en positiv utvikling i elevtallet som har samisk som andrespråk, og det vitner om en økende bevissthet om samisk bakgrunn og søken etter samisk identitet. Samisk språk og kultur er inkludert i både den generelle delen av læreplanen og i læreplanen i norsk. Læreplanene er også åpne for bruk av lokalt lærestoff, og det er i stor grad opp til skolene og lærerne å ta dette i bruk. Samisk språk og kultur vies plass på Hatteng skole blant annet gjennom temalæreplan og markering av samefolkets dag. Det er lærernes ansvar å markere dagen, og det er lærernes ansvar å følge målsettingene i K 06 og årsplanene.

Skolene kan hjelpe til med revitaliseringen ved at elever får språkundervisning i samisk, men innbyggerne må ville ha et slikt tilbud og ønske å delta. Likevel vil kanskje mange av dem ikke komme til det stadiet at de får full språkkompetanse i språket som skal revitaliseres. Noen vil få delvis språkkompetanse, mens andre vil kanskje ikke få noen kompetanse i språket. Skolen og hjemmet må arbeide sammen for å sikre at kommunen igjen blir flerspråklig, og kommunene må ta et overordnet ansvar. Flere av mine informanter viser en bevissthet omkring sin flerkulturelle opprinnelse. De anerkjenner at de har en mulighet til å innlemme det samiske som en del av sin identitet, men virker noe nølende og avventende. En mer offensiv holdning fra det offentlige, for eksempel gjennom å bli en del av forvaltningsområdet for samisk språk, kan gjøre det lettere for den enkelte å tilkjenne en samisk tilhørighet kulturelt og ta tilbake en samiskspråklig identitet. At kommunen søkte og fikk godkjent samisk og kvensk kommunenavn i 2014 kan være et steg på veien dit.

Litteratur

- Akselberg, Gunnstein (2008) "Talevariasjon, register og medvit" i *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Mæhlum, Brit; Akselberg, Gunnstein; Røyneland, Unn; Sandøy, Helge. Cappelen Akademisk forlag. Oslo
- Akselberg, Gunnstein og Mæhlum, Brit(2008) «Sosiolingvistisk metode» i *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Mæhlum, Brit; Akselberg, Gunnstein; Røyneland, Unn; Sandøy, Helge. Cappelen Akademisk forlag. Oslo
- Bull, Tove(1996a) «Målet i Troms og Finnmark» i *Nordnorske dialekter*. Jahr, Ernst Håkon og Skare, Olav(red.). Novus forlag. Oslo.
- Bull, Tove(1996b) «Tromsø bymål» i *Nordnorske dialekter*. Jahr, Ernst Håkon og Skare, Olav(red.). Novus forlag. Oslo.
- Bull, Tove(1996c) «Språkskifte hos kvinner og menn i ei nordnorsk fjordsamebygd» i *Nordnorske dialekter*. Jahr, Ernst Håkon og Skare, Olav(red.) Novus forlag. Oslo.
- Bull, Tove (2012): «Enten man ville eller ikke, så lærte man samisk. Genus og substantivbøying i ein nordleg norsk språkkontaktvaietet». I: Enger, Hans-Olav, Jan Terje Faarlund og Kjell Ivar Vannebo (red.): *Grammatikk, bruk og norm. Festskrift til Svein Lie på 70-årsdagen 15. april 2012*. Oslo: Novus, s. 33 – 55.
- Börestam, Ulla og Huss, Leena(2009): *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistikk*. Malmö: Holmbergs i Malmö AB.
- Helander, Nils Øivind (2009) "Samisk språk og samiske språkforhold - med særlig vekt på nordsamisk" i *De mange språk i Norge. Flerspråkighet på norsk*. Bull, Tove og Lindgren, Anna-Riitta(red.). Novus forlag, Oslo.
- Imsen, Gunn (2010a): *Lærerens verden. Innføring i generell didaktikk*. Universitetsforlaget. Oslo.
- Imsen, Gunn (2010b): *Elevenes verden. Innføring i pedagogisk psykologi*. Universitetsforlaget. Oslo
- Jahr, Ernst Håkon og Skare, Olav(red.)(1996): *Nordnorske dialekter*. Novus forlag. Oslo.
- Jensen, Kjetil(2005)»Språklig identitet og dialektutjamning i Nord-Norge». I Regional identitet i språk og litteratur. Rapport fra fagseminar, oktober 2005. Trohaug, Kjellrun Kr. (red.). Bo-rapport 14/2005. Høgskolen i Bodø, 45-59.

- Johansen, Åse Mette(2009): *Velkommen te' våres Norge. En kvalitativ studie av språkbytte og språkbevaring i Manddalen i Gáivuotna/Kåffjord*. Novus forlag. Oslo
- Junttila, Jorid Hjulstad(1996) «Språkkontakt i ei bygd i Nord-Troms» i *Nordnorske dialekter*. Jahr, Ernst Håkon og Skare, Olav(red.) Novus forlag. Oslo.
- Kvale, Steinar(2005): *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk forlag. Oslo
- Larssen, Emil(1976): *Lyngen bygdebok. Lyngen prestegjelds historie*. Utgitt av Kåffjord, Storfjord, Lyngen og Tromsø kommuner. Tromsø
- Lindgren, Anna-Riitta(2009) «Kvensk i Norge» i *De mange språk i Norge. Flerspråklighet på norsk*. Bull, Tove og Lindgren, Anna-Riitta(red.). Novus forlag, Oslo.
- Mæhlum, Brit(2008) «Språk og identitet» i *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Mæhlum, Brit; Akselberg, Gunnstein; Røynealand, Unn; Sandøy, Helge. Cappelen Akademisk forlag. Oslo
- Nilsen, Johanne Andrea Engstad (2015) En kvalitativ studie av ungdommers meninger om kvensk språk og kultur i Skibotn. Matergradsoppgave i nordisk språk ved lektorutdanningen. Tromsø: Universitetet i Tromsø
- Pedersen, Aud-Kirsti (2000): « Norsk talemål i eit språkkontaktområdet – målføreprøve frå Skibotn» *Talatrusten. Skrifter frå Målførearkivet*. 20-36
- Røynealand, Unn (2008) “Språk- og dialektkontakt” i *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Mæhlum, Brit; Akselberg, Gunnstein; Røynealand, Unn; Sandøy, Helge. Cappelen Akademisk forlag. Oslo
- Sandøy, Helge(2008): *Talemål*. Novus forlag. Oslo.
- Svendsen, Bente Ailin(2009) «Flerspråklighet i teori og praksis» kap. 2 i *Flerspråklighet i skolen*. Hvistendahl, Rita(red.). Universitetsforlaget, Oslo.

Avisartikler

- Isaksen, Oddgeir: «-For meg er det viktigste samiske språket norsk» i *Finnmarken* 07.01.2017
- Grann, Annemona: «-Det er fullt mulig å blande norsk og samisk i en tale» i *Adresseavisen* 03.01.2017
- Larsen, Hanne: «Såret og overrasket over debatten» i *Altaposten* 03.01.2017

Nettsider:

Friis-kartene over Finnmark, 1861:

<http://www.dokpro.uio.no/friiskartene/1861/1861oversikt.html>

Globalis.no

<http://www.globalis.no/Land>

Hatteng skole:

<http://www.hatteng.skole.no/index.php?pageID=137>

Nrk.no

- a. <https://www.nrk.no/finnmark/hun-kan-bli-den-forste-sametingspresidenten-som-ikke-snakker-samisk-1.13143031>
- b. <https://www.nrk.no/trondelag/samenes-100-jubileum-i-gang-i-trondheim-1.13362302>
- c. <https://www.nrk.no/finnmark/sondag-kan-hun-bli-presidentkandidat--men-hos-samene-er-hun-omstridt-1.13232990>
- d. <https://www.nrk.no/sapmi/helga-valgt-til-presidentkandidat-1.13236492>
- e. <https://www.nrk.no/sapmi/for-forste-gang-i-historien-blir-nyttarstalen-ikke-holdt-pa-samisk-1.13290446>

ntfk.no

<http://www.ntfk.no/bibliotek/saker/2004/FR/Vedlegg/FR04Sameloven.pdf>

regjeringen.no

- a. <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/samiske-sprak/samelovens-sprakregler-og-forvaltningsom/id633281/>
- b. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Storfjord-kommune--samisk-og-kvensk-navn-pa-kommunen-/id752498/>

Sametinget

<https://www.sametinget.no/Tjenester/Spraak#section-Forvaltningsomraadet-for-samiske-spraak>

SSB:

<http://www.ssb.no/kommunefakta/storfjord-omasvuotna-omasvuono>

Store norske leksikon

<https://snl.no/spr%C3%A5k>

Storfjord kommune

<http://www.storfjord.kommune.no/ordfoereren-hilser.4483304-102429.html>

Udir.no:

- a. <https://www.udir.no/kl06/NOR1-05/Hele/Formaal>
- b. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/generell-del-av-lareplanen/det-meiningssokjande-mennesket/#kulturarv-og-identitet>
- c. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/prinsipper-for-opplaringen2/laringsplakaten/>
- d. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/prinsipper-for-opplaringen2/samarbeid-med-lokalsamfunnet/>
- e. <https://www.udir.no/kl06/NOR1-05/Hele/Kompetansemaal/kompetansemal-etter-10.-arstrinn>

vg.no

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/spraak/sametingspresidentens-nyttaarstale-paa-norsk-et-svik-mot-samisk-spraak/a/23887664/>

Vedlegg

Vedlegg 1

Intervjugaid

1. Hvilket eller hvilke språk snakka besteforeldrene dine?
2. Enn foreldrene dine?
3. Når snakka de norsk? Når snakka de samisk?
4. Kan du noe samisk?
5. Kan du nok til å lage egne setninger? Eller er det faste ord og uttrykk du kan?
6. Hender det at du bruker samiske ord når du snakker norsk?
7. Føler du at du savner noe, eller at du har mistet morsmålet ditt?
8. Føler du en samisk tilhørighet?
9. Hva tenker du om det finske/kvenske språkets plass i Storfjord?
10. Hva slags framtid ser du for deg for samisk og kvensk/finsk i Storfjord?
11. Hvordan tror du utsiktene er til å gjøre språkene mer levedyktig i Storfjord?
12. Er det forskjell mellom Storfjord på den ene siden og Kåfjord og Lyngen på den andre i forhold til samisk og finsk/kvensk?
13. Vet du om det var flest kvinner eller menn i hjemmene som ville at barna skulle lære norsk og ikke samisk eller finsk/kvensk?
14. Og vet du om det er flest kvinner eller menn som leder an i arbeidet med å ta språket tilbake nå?

Vedlegg 2

Intervjugaid til Rektor på Hatteng skole

1. Hvordan jobber dere med det samiske og finske/kvenske på Hatteng skole?
2. Hva tenker du om det samiske og finske/kvenske sin plass i Storfjord?
3. Hvordan kan man jobbe for å gjøre språkene mer levedyktig i Storfjord?
4. Hvordan ser du på utsiktene for flerspråklighet i fremtiden i Storfjord?
5. Ser skolen det som et viktig ansvar/oppgave å videreformidle den flerspråklige historien til kommunen?
6. Er det noen lærere som har et spesielt ansvar i forhold til dette? Er det noe som blir diskutert på lærerrommet?
7. Hvordan er interessen blant elevene for samisk og finsk/kvensk?
8. Er det mange som får undervisning i samisk og/eller finsk?
9. Hvordan har interessen vært tidligere år?

Vedlegg 3

Intervju med Ada og Anders

Hvilket eller hvilke språk snakka besteforeldrene deres?

Ada: *Det va jo samisk. Det va det fordte at...Min bestemor ho snakka og norsk. Men det gikk mest på samisk, og det va sånn at ho va sånn oversetter når de der søringen kom...Det va jo i gamledaga at det kom folk sørfra og sku lage regla og sånne ting. Så oversetta ho då. Dem sporte hos folk, og då oversetta ho te norsk. De andre snakka kun samisk*

Anders: *Dem snakka no norsk...og samisk når ikke vi sku forstå. Når ikke ungan sku forstå. Ellers snakka dem norsk. Men samisk va jo...kanskje når dem møttes dem som va på samme alder, så prata dem jo mye samisk. Men heime så va det no norsk*

Enn foreldrene deres?

Anders: *Dem prata og samisk seg i mella, ja det gjor dem mye. Men det va no mye for at ikke vi ungan sku forstå trur no eg*

Ada: *Mine foreldre dem prata mest norsk heime. Men, det e som han sir, viss vi ikke sku forstå vi då, så snakka dem samisk...og finsk*

Anders: *Pappa kunne jo finsk så, og bestefar og*

Ada: *Mine foreldre, dem snakka finsk. Mamma kunne finsk, ho forsto finsk, men ho hadde vanskelig å snakke*

Anders: *Ho lærte vel litt av mann*

Ada: *Ho snakka jo finsk sånn at det va forståelig for finnlenderan. Men samisk det snakka ho, og når folk kom på besøk og sånn. Når naboan kom på besøk, spesielt de eldre, så prata dem kun samisk*

Anders: *Det gjor dem heime hos meg å. Når dem kom på besøk de her, da gikk det over te samisk. Begge snakka samisk, og pappa snakka finsk i tillegg. Mamma forsto nok finsk, men snakka aldri finsk. Dem jobba jo i lag min far og hinnes far, da gikk det vel sikkert mye på finsk*

Anders: *Far min var fire år når man kom til Norge, i lag med bestefar. Dem va fire brødre som kom med bestefar. Min bestemor i Finland ho døde. Han mista fire barn og kona si. Kona*

ho døe i barsel. Det va dårlige tider der. Finnlenderan dem fløtta jo fra Finland til have, for å få meir...Han snakka bare finsk når han kom. Han glemte aldri finsk han

Var det bare ved spesielle anledninger at de snakket samisk eller finsk?

Anders: Ikke sånn til daglig så snakka dem ikke samisk, foreldran våres nei

Ada: Mamma og pappa kunne snakke mye samisk i mella seg. Men når vi va hjemme, så måtte vi og kunne forstå. Men sånn som min eldste bror, han forsto jo alt samisk. Men han va jo såpass mye eldre enn meg då, han va jo femten år eldre. Fordi mamma va gift med en anna først, og min pappa han va andre ektemann hennes. Så bror min lærte seg samisk, og han nest eldste han forsto samisk, men han kunne ikke snakke den

Anders: Eg trur det at dem som va interessert, dem lærte samisk, ved at dem satt og hørte. Det gjor dem jo fleire plass, mange kunne samisk, men det va antakelig interessen. Det eneste eg tenkte i den tia, va at finsk, det sku man kunne. Fordet at det va jo så mye finnlendera her. Samisk det har eg aldri...

Ada: Finsk, det har jo egentlig vært nødvendig for oss å kunne, for man har jo den store slekta i Finland

Anders: Ikke minst det å, ellers så va det jo mye finnlendera som va her

Kan dere noe finsk?

Anders: Nei

Enn samisk?

Anders: Nei, samisk, når ord, men...nåkka har man jo plukka opp

Ada: Nåkka, når ord forstår vi

Anders: Sønnen vår forstår like mye som vi

Ada: Ja, og kanskje meir enn det vi gjør. Han har interessen for det

Anders: bare interessen e der

Er det noen setninger dere kan? Eller er det enkeltord?

Anders: Det e...finsk og samisk e no nokså lik. Når du spør ka klokka e hvert fall. På samisk e det vel meit bello le (sjøsamisk for standardisert nordsamisk: ollu lea tibmu?), og på finsk e det midanse gello (kvensk). Eg trur det va sånn. Vi lærte jo littegrann. For bello det e jo klokke, for klokkefjelle det e jo bellogaisi. Men sånn ut over det...

Ada: ...men det lærte vi jo. For va vi for lenge ute så va det en eller anna som kom å ropte man olkos (mana olkos = gå ut). Det e vel gå heim, gå heim eller nåkka sånn

Anders: Eller når man kom inn og, så sir man, så sa dem det hvis du sku gå ut

Ada: ...eller kanskje det va gå ut. Man olkos det huske eg no blei...

Anders: Nei, sånn små setninge, og hilse og

Ada: Ja, boris(bures) heite det...e det samisk eller finsk?

Anders: Samisk, e no når du sir god kvell, så e det beiva (beaivi) eller god dag, beiva det e dag. Borre beiva (buorre beaivi), det e god dag

Anders: Ja, boris (bures) e vel finsk

Anders: Ja, eg trur det (det er faktisk samisk)

Ada: For eg huske då to av onklan mine,[...], møttes for første gang, der hjemme hos oss. Eg va kanskje en ti år. Då sa han eine karen navne sitt, men han andre karen, han eldste karen, han sa bare boris (bures). Han hilste sånn, han sa ikke navne sitt. Det va liksom god dag eller nåkka. Det plukka man opp

Anders: Når dem ba å sitte og, tsjårket (čorget = rydde). Men ellers når dem prata lenger, så va det umulig å sette sammen det dem sa. Om du fikk nåkka me...

Ada: Då eg va unge, då va det en samisk familie som kom hit kver sommar, og vi lekte jo med de sameungan. Dem va svensksama fra Kutainen

Anders: Det bodde jo sama her å, pappa han va jo gjetar i et år hos saman. Og vi va jo mye oppe i Elvevoll dalen, dem hadde jo hus der oppe de saman, sommarhus, og det bodde no sama her fleire plass på 70-tallet

Hender det at dere bruker de samiske og finske ordene dere kan når dere snakker?

Anders: Ja, ute på butikkan, når eg e ute sånn, så kan eg prate littegrann, og spørre kosen det går. Kos de manna? (mo manna?). Og hvis det går bra så sir dem jo, boret manna eller manna boret. Sånne ting, det bruke eg å spørre når eg e ute hos de der som eg veit kan samisk. Men ellers e det lite. Men det va en gang, så slutta eg litt, det va på helsehuset, ho e jo same, ho som e legesekretær, da prata eg å litt samisk, da oppdaga eg ho og da va det bråstopp. Det blir nokså gebrokkent, så eg kutta ut. Eg måtte kver gang se om ho va i nærheten

Ada: *Av og til lure det seg no inn et samisk ord uten at man tenke over det. Hvis man sku sku si eg veit ikke. Så si man i mon deve (sjøsamisk for in mun diede).*

Anders: *Det e no nesten det samme som dem som bruke engelsk istedenfor, det e sånne småe...man tenke ikke over det, man bare bruke det*

Føler dere at dere har mistet noe, eller mistet muligheten til et ekstra språk eller to?

Ada: *No når eg e blidd eldre og blei voksen [...], så har eg virkelig savna å snakke finsk. Det har eg ønska å kunne. Men når man e der borte så prate man litt sånn gebrokkent engelsk. Og litt svensk, det e andrespråket demmes, på skolan og sånn, dem lære svensk. Så har vi nån som snakke flytaner norsk. Men finsk har eg gjerne kunne lært meg. Det samiske har eg ikke....*

Anders: *Eg trur ikke eg heller har en sånn...Men det e sikkert fordet man brydde seg ikke så mye da man va yngre. Det bare forsvant*

Ada: *I den tia og, så va det no og sånn at man skulle ikke samiske, det va no liksom...det va no ikke så særlig å kunne. Det treng man ikke lære. Samisk va ikke så populært då vi voks opp*

Anders: *Men saman va populær når dem kom med reinflokkan, då va vi, gikk vi med dem, men dem prata jo litt norsk også*

Var det en forskjell på samisk i forhold til finsk/kvensk? Hadde den ene mer status enn den andre?

Ada: *For meg va finsk greit, at eg hadde finsk i meg, syns eg jo va kjempebra. Eg har aldri tenkt over den forskjellen*

Anders: *Va det nåkka man savna å kunne så va det finsk, for det va så mye finske folk som va her, om somran og alt*

Ada: *I Skibotn, der snakke masse folk finsk*

Anders: *For finnlenderan va mye der. Dem lærte, og foreldran demmes kunne å, og kanskje va villig til å lære dem å...*

Ada: *Dem va jo finsk, dem som fløtta dit til Skibotn. Foreldran kunne finsk, og ungan demmes lærte faktisk...*

Anders: *De fleste, ikke alle, men de fleste ja. Det huske eg når eg gikk på skolen og det va masse som kunne finsk*

Var det slik at de som hadde en eller to finske foreldre fikk lære finsk? Hvordan var det med de som hadde en eller to samiske foreldre? Fikk de lære?

Ada: *Eg veit ikke, men samisk hadde lav status. Det trengte man ikke lære. Det va jo sånn fornorskningsgreie i den tia. Man sku no bare kunne norsk. Det va ikke sånn utprega mye her, men eg veit at i Kåffjord har det vært mye. Eg har snakka me ei eg kjenne der, og ho sir at dem fikk ikke lov å lære snakke samisk. Det sku dem ikke gjøre. Og der ute var samisk veldig vanlig*

Ada: *Men no har det no snudd seg*

Føle dere en samisk eller finsk/kvensk tilhørighet?

Anders: *Man har det på en måte, det e vel litt naturlig og kanskje. Det va no mye samisk og det va no...*

Anders: *Eg har no liksom ikke oppdaga samisk, for no i de siste åran, når det har blidd så mye av det. Man ser at, kor mange som tar tilbake det samiske. Masse på vestersia som tar tilbake det samiske*

Anders: *Dem som ikke kan samisk, så har dem klær som, samiske klær dem bruke og det e...Det virke som det har vært en lengsel i masse av dem til å kunne bruke eller, og kanskje ikke tort*

Ada: *Eg har aldri hadd en lengsel til det samiske*

Anders: *Ikke lengsel direkte, men vi levde no opp me det, og det va no litt sånn der, så man e no knytt der på en eller anna måte*

Ada: *Man avvise det jo ikke, for mamma ho har jo vokse opp med det samiske, og mamma sa det at hennes bestemor eller oldemor, ho va fra Kåffjord og gikk i kofte. Min tippoldefar i Finland, han eide rein og han betalte sameskatt til den finske stat, og det gjorde man ikke hvis man ikke va same. Så han va nok en finsk same. Så eg e nok en sånn der finsk-samisk på et vis, eg veit ikke. For det ser eg no i Finland, at mange av dem bruke kofte til festbruk, og samme med mine søskenbarn på Lillehammer, dem e strødd over hele Nordkalotten og Skandinavia, dem har også kofte til sine barn. For eksempel til konfirmasjon, samisk kofte, Kautokeinokofte antakeligvis*

Hva tenker dere om det finske/kvenske og samiske språket sin plass i Storfjord?

Ada: Tidligere va det no mest finsk faktisk, men det samiske har no tadd meir og meir over. For den yngre generasjon, det e masse av dem som søke det samiske her. Det e det

Anders: No e no alle...det e blidd så utvainna no, at det er ikke nesten nån meir som...

Ada: Eg veit ikke, men de yngre, dem tar meir og meir. Eg va på en sånn tilstelning på Elvevoll no, kor dem planla, dem syr kofte, og dem går på samiskkurs og dem viste bilda av ungdom som hadde kofte. Ute i Skibotn e det og masse veit eg som har me det samiske no. Dem tar tilbake det samiske. Eg fikk se bilde av Lyngenkofte, og det va veldig pent. Og festdrakten fra der pappa e fra, den e veldig samiskinspirert. Mye av min familie der i Finland, dem har tadd mye av det samiske tilbake, den yngre gjengen

Hva slags framtid ser dere for dere for samisk og finsk/kvensk i Storfjord?

Ada: Eg trur på det samiske her. Det e sånn kjempeoppslutning om samisk i kommunen no. Dem kjøre på med språkkurs og sykurs og all mulig slags kurs for å. På det samiske, duodji og sånne ting. Det e jo samisk håndarbeid, duodji No går det jo samiskkurs

Anders: Det spørs kor mange som e på de kursan

Ada: Eg veit ikke, eg har ikke meldt meg på, men eg veit at det går kurs. Det e fleire år det har gådd kurs. Dem har jo valg no, i Skibotn har dem valgfag samisk, samme på Hatteng

Hvordan tror du utsiktene er til å gjøre språkene mer levedyktig i Storfjord?

Ada: Nei, kem som veit

Anders: Eg trur no ikke det e. Eg trur at om nån år så e det helt borte. Eg trur det. Samisk, finsk kan jo bli henganes igjen litt, mens samisk trur eg...

Anders: Men eg må tenk også sånn som me finsk. I Skibotn, den unge garden ute i Skibotn veit vi ikke kor mye finsk dem snakke, ungan altså

Anders: Men det e jo så masse finske folk som e gifta dit. Man ser når man e på Statoil. Det e masse av de der som e fra 16 til nån å 20 år, dem prate finsk som, det bare renn ut, men dem har finsk foreldre, den eine e finsk

Ada: Men dem som har hadd besteforeldre som snakka finsk...

Anders: Nei, dem dør nok ut. Der blir det nok ikke nåkka

Anders: Man høre ikke no heller når man møte folk som e nærmare 80, når dem møtes, du høre ikke nåkka samisk, når dem står og prate, så e det norsk, det e ingenting lengre

Ada: *For dem e i den alderen kor det samiske det sku'ke være*

Anders: *Eg har mange gang tenkt at når de der eg veit kan samisk møtes, men dem prate ikke seg i mella heller*

Ada: *Man høre ikke at folk snakke samisk meir*

Anders: *Da vi va ung, da hørte vi det jo daglig*

Ada: *Dem e borte dem som...*

Anders: *Hadde det vært meir glød i oss, så hadde nok samisk vært levende*

Ada: *Men det va jo liksom at man ikke sku lære samisk. Det va ikke nåkka å lære. Det e bare tøv, du kommer ingen vei med samisk liksom. Så det va jo det som va vi fikk høre*

Er det forskjell mellom Storfjord på den ene siden og Kåfjord og Lyngen på den andre i forhold til finsk/kvensk og samisk?

Ada: *Eg trur nok det e mye meir samisk både i Lyngen og i Kåfjord enn det e her i Storfjord. Kåfjorden e jo spesiell da, der har dem tadd tilbake både de unge og de eldre, har tadd tilbake det samiske. Og en del ute i Lyngen og. Der e det en del som...men det e meir den yngre generasjon trur eg som tar tilbake det samiske. Dem klær seg og, bruke samiske veske som dem bær på*

Anders: *I Kåfjord blei det mye meir oppsving etter at Riddu kom. Det va jo vitamin te...det e. Vi e lenger nede på stigen, trur ikke vi har tadd trinne en gang*

Ada: *I Kåfjord e det veldig mye...*

Anders: *Det e meir i dagligdagstale og der. Det bor jo mye sama og der. Man ser ho der som kommer i fra Telemark, ho prate jo, samisk kunne ho nesten me en gang ho kom dit*

Ada: *Ho tok det samiske til seg med en gang, og det har ho jo overført til ungan sine, Violet Road-gjengen*

Anders: *Han yngste karen der, han sa no her sist dem blei spurt kosen det gikk. Ka han sa, boi boret, veldig godt, boi boret (hui bures = veldig godt). Men eg har ikke hørt dem har prata samisk*

Ada: *Ridduledelsen jobbe aktivt for det samiske, det gjør dem året rundt*

Vet du/dere om det var flest kvinner eller menn i hjemmene som ville at barna skulle lære norsk og ikke samisk eller finsk/kvensk? Og vet du/dere om det er flest kvinner eller menn som leder an i arbeidet med å ta språket tilbake nå?

Anders: Det var vanskelig. Veit ikke, kunne tenke at der var kvinnene, trur eg. (svar på første spørsmål)

Anders: Flest damer. Dem som er mest engasjert. Menn kommer etter som i alt anna. (svar på andre spørsmål)

Ada: Kan svare kvinner på begge spørsmålan. Det eg har erfart er at det er flest kvinner som prøver å ta språkene tilbake, i hvert fall her i området.

Vedlegg 4

Intervju med Berit

Hvilket eller hvilke språk snakka besteforeldrene dine?

Besteforeldran mine på mamma sin side dem snakka jo, dem snakka norsk. Bestefar snakka litt kvensk med sine søsken, ikke flytanes trur æ, men sånn her frasa og sånne ting som dem har lært fra dem va unga. For at demmes foreldra trur æ prata en del finsk rett og slett eller kvensk. Det e jo en liten forskjell på finsk og kvensk. Men bestemora mi på fars sida mi, ho prata flytanes samisk. Ho e vokse opp her inne og så fløtta ho til [...]da ho gifta sæ. Så pappa han e vokse opp med samisk og valgte da å studere samisk som voksen. Samisk va jo ikke et språk som ungan fikk lære. Det va jo et språk voksne sko ha. Men ellers så snakka dem norsk.

Enn foreldrene dine?

Mamma og pappa har bare prata norsk til mæ hele tida. Pappa lærte sæ ikke samisk før han va godt voksen. Da tok han det tilbake og han jobba som samisklærer [...]. Han bodde tre år i Finnmark og studerte på høgskolen der oppe.

Snakka du noe med han om hans tilknytning til det samiske?

Ja, æ trur at han følte på hannes gamle daga at han skulle få tilbake det som va hannes språkarv på en måte. Han følte sæ litt sånn frarøva fordi han aldri hadde fådd lære samisk. For det va sånn at kver gang han kom inn i et rom og dem prata norsk så bytta dem over til samisk så ikke han sko skjønne ka dem snakka om. Så han hadde et litt sånn der hatforhold til det når han va liten for det språket var en måte for de voksne å stenge han ute. Så det blei så negativt for han. Så i voksen alder så snudde han om på det og tok det tilbake og gjør nåkka positivt utav det. Han blei også mer klar over sine samiske røtter jo eldre han blei. Og æ har jo kofta hannes henganes i gangen hjemme. Han fikk jo sydd sæ den her Lyngenkofta. Så han va veldig klar over det på slutten. Meldt inn i samemantallet. Æ hadde og en periode. Æ fikk også sydd mæ kofte, æ bodde i Karasjok nån år, og æ va veldig stolt over den her Lyngenkofta mi som æ hadde, og æ plukka jo opp nåkka samisk der, det va ikke sånn at æ va den største storprateren av alle, men æ forsto no litt, og kunne no gjøre mæ forstådd. Så kom æ tilbake hit og så blei æ i lag med han som e far til ungan mine. Det blei så mye negativt rundt det her samiske at den kofta den blei bare henganes der. For du tok den bare ikke på dæ, og i hvert fall ikke på 17. mai og gikk her, for da fikk du slengbemerkinge. Man gjør det på midten av 90-tallet. Så æ solgte den kofta. Det har æ jo angra på kjempemange gang i ettertid. For han

godtok ikke det her med...Han syns det va bare tull og vas. Supersame, ka du trur du e med den kofta. Det blei så mye negativt rundt det at æ valgte å selge den. Og æ veit at pappa blei veldig skuffa, han syns æ va veldig svak. Og kanskje æ va det, men æ va ikke så gammel da og man e usikker og...Og når ungan mine begynte på skolen, vi va jo ikke gift da æ og han, men da fikk æ bare klar beskjed fra han om at hannes unga sko verken ha finsk eller samisk på skolen. Og æ føle jo det at æ ikke kan gjøre det uten hannes samtykke, men æ har sport ungan og dem vil ikke sjøl. For dem ser at dem blir henta ut av norsktiman, dem blir av og til henta ut av gymtiman, og det vil ikke mine unga. Så dem vil ikke ha finsk eller samisk sjøl heller så.

Kan du noe samisk?

Det begynne å bli ganske rusten no, for æ har jo ikke brukt det. Det e no litt sånn gjøre sæ forstådd, bare sånn helt vanlig høflighetfrasa og. Æ kunne no sikkert bra mye mer da æ bodde oppe i Karasjok, men det blir bare borte. Æ ser... Æ har for eksempel 6 i tysk, men kommer det en tysk fyr her no og skal prate, så kan æ ikke si et kløyva ord antageligvis, for æ har ikke brukt det siden æ gikk på videregående. Så det blir sånn, at blir det ikke brukt, så blir det borte.

Lærte du noe av faren din, da han hadde lært seg samisk?

Ja, litt, men vi va ikke så mye sammen i den tida. For vi bodde ikke på samme plass. Vi møttes en og anna gang i helgen, æ dro til han eller han kom til meg. Så kom æ jo hjem, og han blei der oppe en stund. Så blei han sjuk og vi mista mye kontakt på slutten. Men han va liksom veldig klar på, på det siste, at han va veldig klar over sin samiske identitet og sin samiske bakgrunn. Vi sang en samisk salme i begravelsen hannes. Det viste æ at han ville likt.

Enn på den andre siden av familien. Snakket de mye finsk eller kvensk der?

Flytanes snakka dem nok ikke, men det va sånne frasa, kommandoa, som dem har plukka opp fra sin barndom igjen. Foreldran demmes sa til dem sånn slutt og tull og ikke gå dit. Æ huske dem brukte å si voibattagåre(skall sjekke skrivemåte) veldig mye. Det e liksom det æ huske fra æ va liten, dem sa det hele tida. Sånne der ting. Bestefar kjørte mye på sånne finske....Samisk kalte dem for lappisk og æ regne med at bestefar har kunne en del sånn lappisk, men det blei ikke snakka om. Men han brukte å prate mye sånn her tull på sånn finskaktig språk med sine brødre.

Du kan noen enkle fraser og ord på samisk. Hender det at du bruker de når du snakka norsk?

Nei. Nei, for æ har det sånn at æ har studert så mye anna språk[...]. Så æ har tadd det som æ har vært flink i, og brukt det så mye, og brukt det for å hevde mæ sjøl. Så æ gir heller en engelsk kommando til ungan, eller snakke til dem på engelsk før æ bruke det samiske. Og mange ganga huske æ ikke det norske ordet, så må æ si det på engelsk, for det norske forsvinn, for æ bruke engelsk så mye. For æ e engelsklærer og har mange klassa, så det blir veldig mye engelsk. Og så e også mine unga også veldig interessert i det, og dem e veldig flink i det, så det blir en slags sånn her, at man hause opp det språket, og så prate man det ganske mye. Man har det rundt sæ hele tida.

Føle du at du savne noe, eller at du har mistet et språk?

Nei, for når æ voks opp her på slutten av 70- og på 80-tallet, så va ikke det... Det va ikke nåkka sånn Det va ikke nåkka sånn her rundt det samiske. Det va sama som prata samisk og ferdig med det. Og med sama så mene æ at da hete du Gaup til etternavn, da har du rein og da bor du i Kautokeino, og blir avbilda i samfunnsfagbøker med samedrakt. Det at bestefar og dem tulleprata litt på lappisk og kvensk og sånn der, det va ikke nåkka vi tenkte over trur æ, for det va bare en daglig del av språket her. Det va bare sånn som de her gamlingen gjør, og vi tenkte ikke over det. Og da i den tida så va det enda ikke kommen det her litt moderne, å finne tilbake til sine samiske røtter og skaffe sæ kofte og begynne å lære samisk og den samiske kulturen va veldig ikke eksisteranes her da. Den kom ikke tilbake for mye mye senere. Æ trur aldri vi tenkte over det engang da vi va unga.

Har du tenkt over det i ettertid?

Æ va nok litt opptadd av min samiske identitet da æ bodde i Karasjok og jobba der oppe. Æ fikk en sånn der liten identitets...ønska å fremheve det samiske i mæ da. Og kjøpte kofte da og æ prøvde å lære mæ samisk, men æ rakk aldri og komme sånn ordentlig godt i gang for det va veldig vanskelig. Men æ blei jo bedre kjent med den sida av den samiske kulturen som æ ikke viste nåkka om egentlig. Både det her med musikk og handtverk og forskjellige tradisjona, reindrift, kossen ting fungere der, det e jo sånne ting som vi ikke viste. Det va jo en liten kort snutt i samfunnsfagboka og vi så han der Ante på tv'n og det va liksom alt. Sama va som indianera. Så da blei æ litt mer sånn. Da va æ litt mer sånn stolt over det på en måte, for æ va sjøsame. Men oppdage jo veldig fort at oppe i Kautokeino og Karasjok, så betyr ikke det en dritt. For dem ser ned på oss, vi e ikke ordentlige sama. Vi har ikke rein og vi prate ikke språket, vi har ikke ordentlig kofte, vi har bare sånn her lekekofte. Det e veldig sånn motsatt rasisme der oppe. Der blir du mobba for å være norsk, du blir mobba for å være sjøsame.[..}. Du får ikke den samme respekten[...]. Æ va ikke ordentlig same. Så når æ kom hjem hit da og

oppdaga at...På en måte så følte æ at æ dreit mæ litt ut her, når æ sko ha den her kofta på, for koffør skal du det liksom, du har jo aldri tenkt på de her tingan før nu, du har jo aldri snakka nåkka om at du e same før og koffør e du det plutselig no bare for at du har bodd der oppe når år. Da fikk æ liksom den. Så det blei sånn her...æ fikk en sånn dårlig smak i munn rett og slett. Da følte æ mæ litt flau av og til, samtidig som at æ syns det va litt sårt, så æ la egentlig bare alt på hylla. Og æ veit jo det inni mæ at okei så har æ besteforeldra som va samisk og oldeforeldra som som sikkert va enda mer samisk, og vi veit jo at det e der vi stamme fra. Men eg tenke at okei, det e greit, og æ e meg, æ har norsk og med litt samisk i grunn. Og det e liksom det, æ treng liksom ikke å rope ut om det, æ orke ikke å begynne å reklamere for det på nåkka måte, æ bare lar det være rett og slett.

Syns du at det er litt sårt, at du bare lar det være?

Nei, egentlig ikke. Nei, æ tenke ikke så mye på det egentlig.

Hva tenker du om det finske/kvenske og det samiske språket sin plass i Storfjord?

Det har fådd mer i de siste åran, fordi at Storfjord kommune kjøre på det her trespråklige, norsk, kvensk og samisk. Og Skibotn skole har det her litt mer enn Hatteng skole. Der e det skilta på både norsk, finsk og samisk. I gangan og sånt rundt omkring. Du ser det mer på Skibotn, men etter at det blei åpna opp for både samisk- og finskundervisningi skolen, så ser du det mer. Man kommer inn på enkelte grupperom og det heng finske ord og samiske ord. Det e blidd en mer daglig del av det, av skolebildet. Og no skiltes det på tre språk i kommunen. Vi har jo heldigvis sluppe unna den her, sånn som dem har hadd i Kåfjorden. Folk har vært uenig, når folk mene at det e jo heilt unødvendig, pængesløseri og alt mulig, men skiltan får no stå. Folk prate litt, men det blir ikke helt den store krangelen av det. For mæ gjør det jo ingenting. Men det har vært litt sånn politisk, koffør skal veinavnan ha samiske navn for folk må jo kunne uttale hvis dem plutselig skal ringe til sykebil eller nåkka så klare dem jo ikke si engang kor dem bor, for dem klare ikke uttale det. Når e jo litt sånn her supersamisk på en måte, i gåsøya, at alt skal være så forferdelig samisk, og så har du når som e sånn veldig i mot, nei det skal ikke være nåkka samisk i det hele tatt. Mesteparten ligg bare sånn midt i sjikte og bare jaja. Æ trur ikke det gjør de helt store forskjellan heller, det rokke ikke samfunnet ut av balanse av den grunn. Det e no bare sånn det e her. I Kåfjorden har det jo vært helt ekstremt, med de her skytingan på de her skiltan og kapping og maling og. Vi hadde en episode huske æ når en av de første skiltan kom på Hatteng. Da va det når som hadde vært og spraya litt på dem, men æ regne med at det må ha vært bare sånn guttestreka

og ungdomma som syns det va litt kult. Men det skjedde bare den ene gangen, det har ikke skjedd nåkka mer.

Hva slags fremtid ser du for deg for samisk og finsk/kvensk i Storfjord?

Æ legg merke til at i ungdomskulturen så e det jo...dialekta begynne jo og å bli borte. Du har ikke lenger den her renspekka Storfjorddialekta som man hadde før. Syns ungdomman prate veldig mye sånn her...dem prate mye finere og de her dein og fjeille og de der, dem holde på å bli borte. No e det mer sånn den og fjellet og dem prate mer sånn her, kanskje mer sånn tromsødialektinspirert. Plutselig har den her eg blidd borte, plutselig sir alle æ. Kor det kommer fra tenke æ. Det samiske, æ trur nok at det samiske kommer til å forsvinne mer og mer. Akkurat no trur æ det e en sånn her, fordi skolen tilbyr det her, æ regne med at kanskje om nån år så vil, for det merke vi jo at mindre og mindre unga har samisk fra år til år, og finsk. No e det bare to stokka som har finsk, mot at dem va oppe i tolv for nån år sida. Det e samme med samisk, det dale. Så æ regne med at om nån år så kanskje ingen har det. Og æ trur ikke at de ungan som veks opp no e spesielt opptadd av den her kulturen. Æ føle ikke at dem e spesielt opptadd av språk eller identitet. Ungdommen no e interessert i å være mest mulig lik kverandre, og dem e så påvirka av andre dialekta, dem e påvirka av engelske språket, det her mobilspråket dem har med masse forkortelsa. Æ har jo sotte å retta stila kor æ nesten har sotte med tåra i øyan og tenkt at det her går ikke an, ka e det som skjer? Mye dialekt inne i oppgavan, masse feilskrivning, masse lol og kmr og æ bare what, ka betyr alt det her? Og i enkelte norskoppgava så e det mer engelsk enn det e norsk. Så det skjer nåkka med språket i blant ungdomman, det ser æ jo. For når æ var liten, sa alle fra Storfjord sa eg. For du utover til Furuflaten så prata dem skikkelig breitt, og dem har klart å holde på det. Det e heilt utrulig. Men i Furuflaten har dem klart å holde på den her snodige dialekta dem har hadd i alle år. Men her inne så blir dialekta borte. Koffør ungomman sir æ istedenfor eg. Det e kanskje stiligere å si æ, eller lettere, æ veit ikke, men æ har jo bestandig sagt æ, men det e jo på grunn av pappa. [...] Men ellers så føle æ at æ har klart å holde litt den her dialekta som æ bestandig har hadd. Men no e det blidd veldig. Det e nesten ingen som sir toille lenger, nei det e tulle. Tulle e kommen inn og den og fjellet og...ting e i forandring. Ser mine unga, dem prate veldig fint. Æ har ei venninne som bor i Bergen, og ho sir det e at Bergensdialekta har fådd så masse sånn fint inn. Det e blidd sånn der finbergensk som ungdomman prate, ikkje er borte i Bergen snart. Plutselig begynne folk å si ikke, og det ser vi på Senja og. Der har dem sagt itsje, og den e også i ferd med å bli borte sir dem. Så æ veit ikke om det e...Æ tenke at okei, den dialekta som va her inne da æ voks opp, som va den identiteta, du hørte kor folk va i

fra og du hørte at her e en balsjording æ prate med og her e en lyngsværing æ prate med, her e skibotnsværing. Skibotnsværing prata annerledes enn ka vi gjor før, den e blidd borte no. Akkurat den der, nesten som du kunne se på koften til saman kor dem kommer i fra, så hørte du før på dialektan her kor folk kom i fra. Den e blidd borte no. Akkurat den der identitets...at du kan føle at min dialekt e min identitet, æ e fra Storfjorden og æ prate sånn her. Den e borte. Men så tenke æ at de ungdomman som veks opp no, dem skape seg no sin egen identitet med sitt eget språk. Kanskje ikke språket engang e sentralt lenger til å føle en identitet...eller fastsette at du kommer derifra og du kommer derifra. Dem må vel hente sin identitetsfølelse fra anna hold tenke æ. Men det her med språket føle æ begynne å bli ganske så utvanna, alle prate likedan. Det e så påvirka av media, bokmål og tromsødialekta at det e...

Hvordan tror du utsiktene er til å gjøre språkene mer levedyktig i Storfjord?

Nei, det e vanskelig å svare på akkurat det. Æ tenke jo at skolen kunne jo blant anna kanskje vært flinkere til å kjøre en del sånn her...ting som går på den samiske identitet og den her kvenske identiteten, mer historie, bakgrunn, om de her tingan og innlemma det mer i skolehverdagen, historie, kunst og handtverk, sånne ting. At det ikke bare blir det som e på årsplan. Okei, de uken, da skal vi prate om det samiske, og så oi herregud no e uke 42 kommen, no skal vi prate om nåkka anna. Æ tenke at kanskje det å fådd inn litt mer sånn her samisk musikk, og samisk kultur i det store og hele. Men så e det jo litt sånn at e det når som syns det e teit, så syns dem det e teit uansett. Du kan liksom ikke presse nåkka på når, og æ tenke at, beklageligvis så trur æ at, de her tingan e på tur ut. Dem e på tur å forsvinne og æ trur ikke det e så veldig mye man kan gjøre for å få det opp og fram. Æ tenke at de ungdomman som veks opp no, dem må nesten kanskje bare sjøl komme til den her følelsen at når dem blir eldre at, ønske å ta fram det samiske, ønske å...kanskje da vil det skje nåkka, men akkurat no så nøtte det ikke for her den her ungdommen som veks opp i dag dem e ganske identitetslaus tenke æ mange gang. Dem e ganske amerikansk og dem e ganske ja...Det gjelds bare å være lik. De skal bare ha like klær og like den samme musikken, alle skal være likedan på håret, alle skal snakke på samme måte, og det e ikke rom for å være annerledes. Det e ikke rom for å dette utafør den her A4...det e litt sånn. Æ har mange ganga tenkt på det at æ syns synd i ungdommen i dag, for dem e så, dem e så prega av at alle skal være lik. Det e sånn der helt latterlige regla for ka som e akseptert eller ikke. Og æ trur ikke det samiske har spesielt plass oppi det. I hvert fall ikke det finske, æ vil jo si at det samiske har mer rot akkurat her inne enn det finske vil når gang ha, det finske e liksom litt mer på Skibotn.

Er det forskjell mellom Storfjord på den ene siden og Kåfjord og Lyngen på den andre i forhold til samisk og finsk/kvensk?

Æ trur nok at Kåfjord e den kommunen her som går litt seiranes ut av den her samekaka, for at dem...for dem e en samisk kommune. Dem har vært så lenge æ kan huske...Vi brukte jo liksom når vi va ung, så flirte vi utav dem, utav de her saman i Kåfjorden. Det va jo negativt ladda i den tida. Men dem har bestandig vært en samisk kommune, dem har hadd samisk på skolen bra mye lenger enn det ka vi har hadd det her. Og en kompis av mæ som fløtta fra Finnmark og sko innover her til Nord-Troms med kone og barn, står og tenke: Storfjord, Kåfjord eller Lyngen og velge Kåfjord fordi at Kåfjord e en sånn kommune som....som e samisk, som selg sæ sjøl som samisk kommune. Det e helt greit å være samisk i Kåfjorden. Det samiske språket e mer etablert der, den samiske kulturen e mer etablert der, og det virke som folket i Kåfjorden bestandig har vært mer klar på sin samiske identitet og fremheve den og får den ut. Æ veit ikke ka dem har gjort som ikke vi har gjort. Men det e kanskje det at dem har...Det har vært bestemmelse på det fra...altså sånn skal det være, liksom veldig inne der. Det har vært det hele tida. Det e en del av demmes, det e en del av demmes kommune...altså utav fra kommunen, så e dem samisk. Dem har begynt mye tidligere, dem har holdt på det så mye lenger og dem har solgt sæ sjøl som samisk kommune og vært klar på det hele tida at vi e en samisk kommune. Den har vært borte herifra kommunen så lenge og...skal begynne no å skal hente det fram igjen...æ trur vi har jobb foran oss akkurat der, for det fell ikke naturlig lenger.

Enn Lyngen? Vet du noe om hvordan det er der?

Nei, æ trur Lyngen og Storfjord e litt lik på en måte. Æ trur ikke Lyngen, du har kun Furuflaten trur æ som hold veldig sterkt på sin identitet, sin dialekt, og kor det har vært en del samisk på skolen. Men æ trur at jo lenger ut i Lyngen du kommer, for eksempel i Lenangen og der, så trur æ ikke dem har nåkka samisk identitetsfølelse i det hele tatt, nei.

[...]

Eg trur nok at både dialekta og det samiske går no i det her dragsuget, det tenke æ. I Storfjorden her trur æ det har vært i alle år, at det samiske ikke e helt sånn som det norske. Du har fådd den her lille...saman e no der nede og så e no vi her oppe, og den trur æ enda sitt litt i og den trur æ ikke e lett å få ut av folk. For den e så innlemma i det vi har tenkt og følt, og vokse opp med, at kanskje æ til og med føre det over til mine unga utan at æ tenke over det. Og æ treng ikke si nåkka negativt om samisk kultur, og det gjør æ jo selvfølgelig

aldri, men æ tenke at det e kanskje nok med at æ ikke prate om det til ungan mine, at ikke æ nevne det i en positiv tone, æ sir ikke nåkka negativt, men æ sir ikke nåkka positivt heller, æ nevne det bare ikke. Det e liksom ikke en del av våres kultur hjemme, at vi høre ikke på joik og. Det eneste e at æ har den her samekofta til far min henganes, og æ ser ungan mine, dem veit koffør den heng der og dem veit at det va hannes og koffør han hadde den, men man prate liksom ikke no mer om det. Og æ tenke at sånn e det nok i de fleste hjem rundt omkring her, og da blir ting borte, fordi du tar ikke å...Det blir ikke en del av ungan dine sin kultur, det blir ikke en del av demmes oppvekst, og så blir det helt naturlig at dem ikke gir det videre til sine unga, for ka....dem har ikke nåkka å gje videre da. Det blir borte en plass på veien. Det har æ tenkt på mang en gang. Æ huske at en gang satt æ på Mari Boine for æ sko ha om samisk i musikk, for det står i læreplan, man skal lære om samisk kultur, samisk musikk, så æ satt hjemme på datamaskin og hørte på Mari Boine for å forberede musikktilmen, så sa ungan mine at: æsj, ka det e fornåkka du høre på. Det e jo fælt. Okei, tenkte æ, dokker syns det ja, men det e jo ikke det sa æ. Æ sa hør, det e jo faktisk veldig fint, og det e det jo, men dem likte ikke det. Dem syns ikke det va nåkka særlig. Dem e ikke vant til det. [...]

Eneste Kåfjord som har klart det her, med at vi e sjøsama, vi har den her festivalen som e åpen for alle, altså dem har klart det. Men her inne nøtte det ikke for at...til og med no, det va når her for når år, når jente som konfirmerte sæ i kofte, og da va det liksom: tsj, koffør konfirmerte dem sæ i kofte, det va no stygt, ka det skal bety. Så enda så har du den der. Det e nåkka her inne som ligg igjen og æ trur det har med å gjøre det at sama va mindre verd. Oldeforeldran våres va ikke likebra som norske folk. Det har logge en litt sånn her skamfølelse i det her med å være samisk og derfor blei det samiske språket borte her trur æ, fordi at det va ikke bra nok å snakke samisk. Det va ikke flott nok, du måtte snakke norsk, så samisk va nesten bare et sånn der språk folk prata i hemmelighet hjemme, og derfor blei det borte. Og æ trur nok at oldeforeldran våres og besteforeldran våres har nok vokse opp med den her lille skammen i sæ, at det ikke okei å være same, for saman e fattig, dem e skjetten, dem e ikke like bra som nordmenn. Så derfor så blir ting borte, har blitt borte og enda så trur æ det sitt i en sånn her...herregud sama. Det blir negativt på en måte. Det blir en sånn rasisme mot det uten at du tenke i de banan. Du vil ikke tenke det ordet engang, og det sitt ikke folk flest å tenke i husan sine. Men det har vært veldig mye sånn her negativt mot sama her. Og det trur æ...for pappa va veldig opptatt av det her koffør prata folk å prate samisk hjemme, koffør fikk han aldri lære det. Nei, for det va ikke bra, det va ikke, det va skammelig,

det va uspråk og det va en uting å være same. Og den sitt ganske hardt igjen. For det e kanskje de siste 10 åran at det har blidd litt sånn her inn igjen å være same og vise sin samiske identitet og at ungan kan få lovt til å ha samisk på skolen og. Men æ trur det ska, kanskje, vi må kanskje jobbe med det 10 år til, kanskje enda 10 år til for det kanskje e såpass godtadd og innlemma i samfunnet igjen at...æ veit ikke om det når gang kommer til å skje. Det e litt trist. Men det blir nesten litt sånn, æ trur at det blir sånn på småe plassa rett og slett

Vet du om det var noen forskjell på menn og kvinner i hvem som ledet an i fornorskningen? Og om det er forskjell på menn og kvinner i hvem som leder an i prosessen med å ta tilbake språket?

Under fornorskningen var læreryrket, prestestanden og lovgivende organ mannsdominerte yrker, så det er logisk at menn stod sterkest i den perioden. Når det gjelde rå ta tilbake språket så er det vel like mye menn som kvinner. Nå er det jo mange kvinner og i disse mannsdominerte yrkene og i politikken. På hjemmebane tenker æ at kvinner har lettere for å påvirke til gamle tradisjoner slik som språk og kultur.

Vedlegg 5

Intervju med Bjarne

Hvilket eller hvilke språk snakka besteforeldrene dine?

Dem prata både norsk og samisk og finsk. På min fars side var det vel mest norsk det gikk i trur eg. Det e eg litt usikker på, men dem kunne både samisk og finsk, forsto i hvert fall, fordi om dem ikke prata det så mye. På min mors side var jo bestefar finsk, så han prata jo finsk, og bestemor ho kunne også både finsk og samisk. Det prata bestefar på mors sida også

Så bestemor på morssida kunne også samisk?

Ja, bestemor kunne samisk...og finsk.

Vet du hvilket språk som var førstespråket til besteforeldrene dine?

Førstespråket til bestemor va norsk. Men dem lærte samisk. Dem hadde et fjøs kor saman hadde utstyr og sånn på vinteren, så dem fikk lov å låne der, så det va mye omgang med saman. Han bestefar kom som finsk flyktning, så han prata sitt morsmål. Om det va kvensk eller om det va finsk...Det va nåkka hungersnød som gjør at han blei seint hit[...]. Det va på mors sida, men på andre sida vet eg egentlig ikke ka dem prata først. Eg trur det va norsk.

Vet du om de lærte noe videre til foreldrene dine?

Nei, ho mamma fikk ikke lov å lære det. Verken finsk eller samisk. Det sku 'ke snakkes anna enn norsk. Det va beskjeden. Det va sånn det va.

Vet du når besteforeldrene dine snakka norsk? Når snakka de samisk/finsk?

Dem snakka mellom sæ. Når eg var litn kunne bestemor snakke samisk eller finsk, det va i hvært fall et språk eg ikke forsto, når dem var der de der venninn 'n hennes og sånn. Så kunne dem slå over på et anna språk, da skjønnte eg ikke. Det va nok nåkka bevissthet i det ja, no sku dem prate nåkka vi ikke trengte å vite, og da slo dem over på et anna språk. Dess eldre ho bestemor blei, dess mindre prata ho samisk eller finsk. Det va meir når eg va mye mindre. Men da va det jo også..klart at ho va yngre og hadde større omgangskrets, og det va fleire folk der.

Kan du noe samisk eller kvensk/finsk? Har du plukket opp noe?

Eg bruke å...Eg e go på tonefall, og på toillord. Nei, eg kan ikke mye. Eg kan de her elementære, sånn mitt navn e, og når styggord og sånn der ting. Det e sånn man kan.

Hvor har du plukket det opp?

Det har eg plukka opp gjennom studian. Eg gikk på skole med to samejente da eg studerte, så da lærte man the dirty details. Alt det andre e sånn man har fått hørt hos mamma og pappa. Dem har jo de her små..små ting man sir. God dag, og kos man svare på god dag, ka man sir når man fær. Men eg syns jo det e spennandes. Eg va på tur med tanta til kona mi blant anna, og da lærte eg kos man sku si slapp bare av, det går bra. Idanhe no hapo.(uforståelig) Det betyr, ro bare ned. Eg syns det e artig med sånne småting, småord. Så hadde vi jo kulturell skolesekk i Tromsø. Da va det sånn kvensk prosjekt, så da lærte vi sånn kvensk salme. Den huske eg enda kos e, så bruke eg å sitere den til ho finske som jobbe på butikken[...]. Ho syns jo det e kjempeartig. Eg syns det e spennandes. Men eg kan jo ikke mye. Og ikke har eg hadd energi eller ork til å tenke på å lære meg meir heller.

Men er det noe du kunne tenkt deg?

Det hadde vært artig å kunne, men det e ikke nåkka eg orke å lære meg, for eg ser ikke heilt nytteverdien anna enn sånn for å bevare kultur og bevare...men det e så mye anna eg føle man kan gjøre for å bevar den samiske kulturen, som står såpass sterkt.

Hva tenker du på da?

No har vi jo snakka mye om språkdrakt. Broren min har lyst til å kjøpe seg kofte, samekofte. Sånne ting syns eg e heilt fint. Det kan man ta tilbake, og måten man lage mat på. Man kan kanskje dra tilbake litt i tida, og tenke på kosen lagde dem mat, som holt dem frisk og sunn og rask. Så vi koke jo kraft blant anna. Vi bruke et par daga på å koke kraft, for å bruke det i suppe og mat og sånt. Om det ikke e direkte for at vi ønske å være nåkka samisk, men det e jo en urgammel norsk tradisjon. Istedefor å begynne å lære språket.

Når man vet at man har besteforeldre som kunne språket og ikke har lært det videre. Føler du at du savner noe, eller at du på en måte har mistet noe?

Eg trur nok man føle man har mista nåkka av det ja. Men sånn som bror min som har løst til å kjøpe seg kofte, eg e ikke der. Eg trur ikke, i hvert fall ikke no enda, at eg kunne kledd på meg kofte. Det føle eg blir litt rart. Så eg e såpass distansert i fra den samiske kulturen, gjennom at det ikke e blitt videreført. Klart, hadde det blitt videreført, hadde dem fått lov til å fortsette å snakke sitt språk, bestemor og bestefar, klart da kunne man sikkert hadd både språket og mye meir av kulturen inntakt. Eg vet ikke.

Hva tenker du om både det finske og kvenske og samiske sin plass i Storfjord?

Eg syns den blir tydeligere og tydeligere. Det jobbes godt på språksenteret her i kommunen for å promotere språkan. Det har fått meir plass i forhold til kultur og litteratur. Dem kommer rundt med språkbussa og sånn til barneskolan. Det tilbys jo både finsk og samisk undervisning, men det e jo lovpålagt i hele lande, hvært fall samisk. Og gjennom riddu riddu og det arbeide dem har gjort så føle eg det e mye meir legetimt å si at man har samiske ana. Spesielt samisk da. Eg føle at det e blitt tydeligere og tydeligere. Det skiltes jo no på tre språk her i kommunen. Det skal dem ha litt kredd for dem som jobbe på språksenteret at dem e veldig flink til og tøff til å promotere seg sjøl.

Hva kan man gjøre for at språkene blir mer levedyktig, at man får flere til å bruke de språkene?

Eg e litt redd for at det toget gikk. Da Norge bestemte seg for at det sku gå, at man ikke tillot språket i skolen. At det blei skampålagt. Og eg e redd for at det dør ut, og det vise vel nåkka sånn forskning eg hørte på radioen at, ka det va, tre..nei, sekshundre igjen som snakka sørsamisk. Og det va ikke så veldig mange, totusen som prate lulesamisk, vet ikke kor mange som prate nordsamisk. Det stupe. Eg vet ikke om det går an å gjøre mer, dem prate om å få mer tid i media, gjøre det litt mer spenstig, i radiokanalan sine.

Tror du det er forskjell mellom det finske/kvenske og det samiske i status?

Eg trur det e mange fleire som føle at det samiske e på en måte viktigere å bevare fordi det kvenske språket e relativt likt det finske, og det e jo tross alt en hel nasjon som prate finsk, mens det samiske e litt sånn utenfor landegrensen.

Vet du hvordan status finsk/kvensk i forhold til samisk hadde før?

Nei, det vet eg ikke. Med sånn følere, så føle man jo på folk at kvensk e bare nåkka tull, det e jo finsk. Det e ikke nåkka å bry seg om. Det kan man høre, spesielt av litt sånn eldre folk, at kvensk det e no ikke nåkka. Det e en kvenforening i kommunen. Dem ville vel sjøl si dem e kven, enn finsk.

Vet du om det er noen forskjell mellom Storfjord på den ene siden og Kåfjord og Lyngen på den andre siden i forhold til samisk og finsk/kvensk?

Eg vet ikke, men eg føle at Kåfjord e mye dyktigere der på å ta tak i språket. Har vært tidligere i hvert fall, så man kan jo se at det e mye meir legitimt å gå med kofte viss du e fra Kåfjord enn viss du e fra Storfjord. Vi har logge litt etter. Det e fleire og flerire her som eg har sett på 17. mai, som har på seg kofte og kvendrakt og, har eg å sedd. Men eg føle dem e et

steg foran og det e nok, eg vet ikkje ka det kommer av, om det e de ildsjelan bak riddu riddu og den der gjengen som har gjort det. Man ser for eksempel de der Rundbergguttan som promotere seg gjerne i Lyngenkofa. Det e nån forbilda, det e okei, det e greit. Eg trur riddu riddu e viktig.

Vet du om det er det forskjell på interessen for språkene på Hatteng skole og Skibotn skole.

Det større interesse for finsk i Skibotn. Det virke som det e større interesse for finsk og kvensk i Skibotn. Skibotn va veldig sentral i forhold til handel, og det va mye som kom hit. Man har etternavn i Skibotn som e fra Finland. Svigerfar fortelte at før va det bare finske navn på alt i Skibotn, og da saman kom 12-1300-tallet, blei det etterkvert samiske navn på ting. Før det var det finske navn på alt. Finske navn på fjellan, og elvan og vannan. Grensan var litt flytende før, og Kilpisjervi e ikke langt i fra. Sikkert ikke usannsynlig at det va sånn. Det e utrolig spennende, har sett på et gammelt kart fra område, og det er artig å se ka slags navn som va her da. Det va ikke så mange norske navn som va på det karte.

Vet du om det var noen forskjell på menn og kvinner i hvem som ledet an i fornorskningen?

Og om det er forskjell på menn og kvinner i hvem som leder an i prosessen med å ta tilbake språket?

Nei, vet lite om fornorskinga va kjønnsledet på nåkka vis. Eg trur ikke det er spesielt kjønnsledet med å ta språket tilbake. Min opplevelse er at det kommer mer fra enkelte områda. Tenke på Manndalen da.

Vedlegg 6

Intervju med Cecilie

Hvilket eller hvilke språk snakka oldeforeldrene dine?

Oldeforeldran mine. Da har eg to besteforeldre som er i fra Storfjorden. Min bestemor ho kunne samisk, veldig stor del av slekta våres kunne samisk, selv om største del av slekta er kvensk, men flesteparten prata samisk. Så hvert fall oldeforeldran mine på ene sida prata samisk, på den andre sida har æ ikke kjennskap til så langt ut i slekta.

Enn besteforeldrene dine?

Begge bestemødrene mine kunne i hvert fall samisk. En av dem hadde samisk opprinnelse ganske lagt ut i slekta, mens ho andre trur æ ikke hadde samisk opprinnelse, men ho brukte samiske ord. Det huske æ fra oppveksten.

Enn foreldrene dine?

Ingen av dem kan samisk eller kvensk, eller nåkka anna språk.

Hvis vi snakker litt om besteforeldrene dine under oppveksten din. Når snakka de norsk og når snakka de samisk eller kvensk/finsk?

Ja, bestemor. Når vi spiste middag for eksempel så va det enkelte gang at bestemor bytta ut noen norske ord med samiske ord. Det hendte at det skjedde. Av og til så sa ho hele setninge, men ho er slutta litt med det med åran. Det va egentlig mest når vi va yngre huske eg.

Har du gjort deg opp noen tanker om hvorfor hun brukte samiske ord og setninger?

Det kan være flere grunna tenke eg. Ho er veldig kjær til si slekt da og kan mye om slekta og interessere seg veldig for slektskap og forskning på slekt og sånt. Og sia mye av slekta hennes prata samisk så antar eg at ho er litt stolt over å vise at ho kan samisk. Så kan det jo også være det at det kanskje va litt lettere å si det på samisk enn på norsk. Det kan det også være. Så det kan være flere årsaka, men æ vil tippe at det er det for at ho er vokse opp med samisk som språk. Ho lærte seg ikke norsk tror eg før ho blei litt eldre. Samisk va førstespråket hennes tror æ

Vet du om det var noen anledninger hvor hun snakka samisk?

Det var om det kom noen fra bygda som også kunne samisk så...dem satt ikke å prata kun samisk, det har eg aldri hørt bestemor gjøre. At ho har en hel samtale på samisk, men enkelte

ting sa ho på samisk. Det kan jo også være fordi vi ungan ikke sku høre det at ho sa nåkka som ikke va egna for våres øra. Det kan det også være. Det vet æ ikke.

Kan du noe samisk eller finsk/kvensk?

Æ kan ingenting samisk eller finsk, for æ er ikke vokst opp med det.

Føle du et savn på at du ikke har fått muligheten til å lære samisk f. eks?

Æ savne kanskje litt at æ har...æ har ikke vist at æ har hatt mulighet for no i de seinere åran. No er æ blitt bevisst på at æ hadde hatt mulighet til å lære meg samisk da æ va yngre og gikk på barneskolen. Æ vet ikke om eg hadde valgt det. Det vet æ ikke. Æ føle ikke en sterk tilknytning til samisk, men det er litt stilig å tenke på at æ har samisk blod.

Tenke du på hva årsaken kan være til at dine besteforeldre ikke har lært språket videre?

Kan være...æ vet egentlig ikke bestemor sitt forhold til det samiske språket, kan være at ho rett og slett skjemtes. Det vet æ ikke egentlig med tanke på fornorskninga.

Føle du en tilhørighet til det kvenske?

Det at æ er kvensk det lærte æ for bare noen uke sida faktisk, da fant æ det ut. Æ trur vi satt rundt middagsbordet og så prata vi om slekta og bestemor er veldig interessert i det som æ sa, og så kom det fram at vi er mer kvensk enn vi er samisk. Men æ har aldri følt en tilhørighet til det egentlig.

Hva tenker du om det samiske og finske/kvenske sin plass i Storfjord?

Æ syns det står veldig sterkt. Bare man krysse grensa til Balsfjord, så er det nåkka helt anna plutselig. I Storfjord så har vi jo, hvert fall på vestersida, blomsterbed hvor det står de samiske stedsnavnan til de enkelte plassan. Så det er liksom mer spesielt i Storfjord. Hver gang det har vært nåkka i forbindelse med kommunen, at vi har vært i et møte eller nåkka, så har det vært på samisk og, og det har vært tilbud om det. Og æ huske da æ gikk på barneskolen så va det veldig mange som hadde samisk og ønska og lære seg det...så æ føle at det står egentlig ganske sterkt.

Er det forskjell fra vestersida til østsida?

Æ føle at det er mer samisk på vestersida, for eg vet om ganske mange som er av samiske opphav og enkelte som er kvensk også. For eksempel på ukm no i Storfjord, så va det noen som sang på finsk og noen som joika på samisk bl. a. Så æ trur det er flere som er litt stolt over at vi er litt annerledes fra Storfjord.

Hva slags framtid ser du for deg for det samiske og finske/kvenske i Storfjord?

Æ håpe at det bevarer så godt som det kan, det håpe æ. Om det vil gjøre det, det vet æ ikke, vi utvikle oss jo stadig vekk og det kommer veldig mye nye folk og generasjonsskifte, veldig mange av dem som æ vet om som er samisk er ganske gammel, sannsynligvis er det ikke så mange år til dem er død, og hvis dem da ikke har spredd det videre til sine barn, som æ vet ikke er gjort i flere tilfeller, så er det ganske risikabelt at det kan død ut om noen år i Storfjord.

Hva tror du må til for å gjøre språkene mer levedyktig i Storfjord?

Æ trur det er viktig å starte tidlig og få det mer inn i skolen. No er det jo tilbud om samisk og finsk for dem som har det som morsmål, så det går jo ant at man gjør sånne enkelte tiltak i klassan. At man får for eksempel samiske veivisera. At man driv litt med slektsforskning og egentlig vekke interesse, gjøre nåkka stort ut av samefolkets dag, og sånne ting. Æ tenke det kan være sånne tiltak.

Vet du om det er noen forskjell mellom Storfjord på den ene sida og Kåfjord og Lyngen på den andre i forhold til det samiske og finske/kvenske?

Kåfjorden er også....Æ har slekt i Kåfjord og den slekta har veldig stor tilknytning til det samiske språket og den samiske kulturen. Veldig mange der går med kofte og sånt. I hvert fall det æ vet om, så er det ganske mye samisk i Kåfjord og. I Lyngen så trur æ det er den eldre generasjonen som ennå føle veldig sterk tilknytning til samisk. Men så vidt æ vet, så begynne det å dabbe mer og mer ut der. Dem legg mye mer vekt på samisk og kvensk i Storfjord og Kåfjord enn hva dem gjør i Lyngen.

Har du gjort deg opp noen mening om det er flest kvinner eller menn som er pådriver for å beholde/bevare språkene i Storfjord?

Æ lure på om det er ganske likestilt. Noen som ikke bor så langt unna oss driv med reindrift, han er mann da, og han er egentlig helt norsk og gift med en som er samisk, så han har også tatt over det da. Samtidig så har man også flere kvinnfolk fra min bygd da som er veldig pådriver, vi har en facebookgruppe for det her, hvor mange fra bygda er med, og da er det ofte ho poste nåkka om samisk. Der trur æ det e ganske likestilt egentlig.

Vedlegg 7

Intervju med Christine (mellom 18-26)

Vet du hvilket eller hvilke språk oldeforeldrene dine snakka?

Nei, det va samisk på begge siden

Enn besteforeldrene dine?

Bestemor på far sida...dem sa at ho snakka litt samisk litt i skjul. Så æ trur ho kunne det ja, men ho snakka ikke det til vanlig. På morssida va det bestefar. Æ hørte ikke at bestemor snakka samisk, men bestefar han hørte æ, han snakka mye.

Var det i noen spesielle situasjoner han snakka samisk?

Nei, kanskje av og til når han ikke ville at vi sku forstå kanskje. Han kunne også snakke samisk hvis det var noen spesielle som kom på besøk. Det va ikke så mange som snakka i familien, men de eldre som va på hans alder dem snakka no litt samisk i lag.

Enn foreldrene dine?

Nei, dem snakka ikke.

Kan du noe samisk?

Nei, æ kan ikke, bare noen ord, ikke så veldig mye akkurat. Æ har plukka litt opp fra mamma for ho har gått på samiskkurs, og så plukka æ litt opp fra skolen, samisken på skolen. Mamma er veldig interessert i det samiske. Æ har litt lyst å lære samisk, men det er ganske vanskelig.

Føler du at du savner du at du savner noe, pga. at besteforeldrene dine ikke lærte samisk videre?

Det va ikke noe vanlig at man sku lære samisk. Det va jo ikke det, men det hadde jo vært artig å kunne det. Dem kunne sikkert ha lært litt, men æ vet ikke, nei. Men man må nok lære sjøl, æ har jo løst å kunne det. Det har eg.

Føle du en samisk tilhørighet?

Ja, det har eg. Æ har fått kofte og. I Storfjord så virke det som at mange har løst å ta opp den tradisjonen som egentlig blei litt gjømt fra tidligere. Det litt sånn at man går på samiskkurs, mamma har gått på koftekurs og sy sånne samiske ting, doudji, og e veldig interessert i det,

og så har vi riddu som vi er på hvert år. Det er jo litt interessant når man vet at man har litt sånn samiske gena.

Hva tenker du om det finske/kvenske sin plass i Storfjord?

Æ har jo faktisk skrevet en oppgave om det, om samiske stedsnavn, og da fant æ at det er jo masse kvenske stedsnavn også. Æ synes det er fint, for det er ikke alle som vil være samisk, alle vil ikke bli knytta opp til det samiske, noen vil bare være kvensk. Det e litt sånn at: Nei, æ er ikke samisk, æ e kvensk. Det er litt sånn, og det er jo fint at man nesten kan velge på en måte.

Hva slags framtid ser du for deg for det samiske og kvenske/finske i Storfjord?

Nei, det vil sikkert fortsette å være sånn her som det er. Bare det å sette opp skilt med samiske navn og kvenske/finske navn. Æ vet at det er mange av mine venna som er interessert i det og som har fått kofte og man vet at besteforeldre snakka samisk, og man finn at man har tilhørighet. Det kan hende at interessen vil øke siden det er et større tema no. Kanskje flere vil ta opp den samiske eller kvenske identiteten demmes.

Hva tror du utsiktene er til å gjøre språkene mer levedyktig i Storfjord?

Være åpne, æ vet at det er mange som ikke like det, at det er liksom samisk, men man må bare prøve å....kanskje ta kurs sånn som mamma gjør, lære samisk, gå på koftekurs, doudjikurs og sånne ting.

Er det forskjell mellom Storfjord på den ene siden og Kåfjord og Lyngen på den andre i forhold til samisk og finsk/kvensk?

I Kåfjord er det mer enn i Storfjord, i Lyngen er det egentlig ikke så mye. Det virke som det er mindre i Lyngen enn i Storfjord. I Kåfjord er det no mye, der snakke jo mange flere samisk og, men det er kanskje likt i Storfjord og Lyngen.

Vet du om det er flest kvinner eller menn som leder an i arbeidet med revitaliseringen?

Det virke som i Storfjord at det er flest kvinner og som tar kurs og slikt.

Vedlegg 8

Intervju med Dagny

Hvilket eller hvilke språk snakka besteforeldrene dine?

Dem snakka norsk som førstespråk på morssida. Mens besteforeldran på farssida snakka samisk. Bestefar på far sida snakka finsk. Det va ikke første- eller andre-generasjon, men senere innfødd. Men i hvert fall snakka dem samisk.

Enn foreldrene dine?

Dem snakka norsk. Dem snakka finsk seg i mellom og samisk og, når det va nåkka ikke vi sku skjønne. I pappa sin barndomshjem va samisk førstespråket. Han lærte norsk da han begynte på skolen. Han lærte og finsk under oppveksten heime. Æ vet ikke om mamma kunne finsk så mye, men ho hadde no finsk sangbok i hvert fall. Men æ hørte aldri...ja æ hørte ho sa niin se on, slik er det. Niin se on, niin se pitt(pittää) olla, slik er det og slik blir det å være. Men pappa han snakka. Vi sprute han om å lære litt finsk, siden det var så mye finlendere som ferierte der, så sa han alltid: Nei, lær no norsk først. Vi skulle ha han til å lære oss finsk, og snakka finsk.

Vet du når dem snakka norsk og når de snakka samisk eller finsk?

Dem snakka finsk eller samisk seg i mellom når det va nåkka dem ville at ikke vi ungan sku forstå. Nåkka som ikke va for våres øra, så snakka dem finsk eller samisk. Når det kom besøk var det stort sett norsk, men om det var nåkka dem skulle fortelle nåkka ikke ungan skulle høre så slo dem over. Det va no sånn dem brukte det språket, til hemmeligholdelse.

Kan du noe samisk eller finsk?

Ja, æ måtte no si her. Det dukka opp mange samiske ord som æ har glømt. Det har man sikkert fra besteforeldran på pappa si sida, for der bodde vi til æ va 6-7 år, og der snakka dem mye samisk. Der plukka man jo opp som man plutselig huske no. Samiske ord og setninge. Maid don dajat. Ka sir du? Og æ kan komme på ordan ellers også.

Er det faste ord og uttrykk du kan? Eller kan du lage noen setninger?

Æ kan den der, kordan det skrives vet æ ikke, Niin se on, niin se pitt(pittää) olla, slik er det og slik blir det å være, æ trur det å være. Æ trur mamma sa bare det første, niin se on, slik er

det. Æ trur det va det det betydde. Æ har ikke tenkt på det, men...det er jo nåkka som dukke opp, det kommer plutselig, at man erindre.

Hender det at du bruker samiske eller finske ord når du snakker?

Det er da det kommer opp, samiske setninge eller samiske betegnelse på ting og sånn, det kan komme plutselig. Ikke så lenge sida æ sa at det er rart det der at man ikke har forstått nåkka samisk, ikke da vi gikk på skolen, vi skjønnte ikke bæra, læreren brukte jo å spørre, læreren spurte om vi kunne samisk, eller finsk særdeleshet, men nei det va ingen som kunne snakke finsk av dem. Samisk hadde man lettere for å forstå, men finsk det skjønnte man ikke. Det va jo sånn da, at dem ansatte folk fra vestlandet, dem va jo rett og slett spiona for staten, dem va jo så redd i Norge for den finske fare. At finlenderan skulle komme å ta...vi va jo kvena, kvensk. Etterkommera fra finske innvandrera.....at æ ikke kommer på samiske ord no....så hadde vi ho som brukte å si, ei som gikk ofte på gårdan. Og når ho kom hadde ho bestandig nåkka å fortelle, ho va sånn vandrende postbud eller nyhetsoppleser. Mamma spurte ho: Kor har du hørt det? Mamma sa det på samisk. Gos don gullat, gullat det va å høre, æ huske ikke mere. Men så sa ho: imågadedde (in mon[...]) imålgådda dadja (dette var uforståelig, in mon er nektingsadverb + pronomenet i første person entall, dadjat betyr å snakke, si) Æ vet ikke, men folk fortell, folk sir det. Det nytta aldri å spørre ho om nåkka konkret, da svarte ho bare det. Nei, ho viste ikke, men ho hadde hørt folk som sa det. Så sa ho til pappa da han sa til ho på samisk at ho måtte slutte å gå på veien sånn framfor bilan, du kan jo bli påkjørt en dag. Nei, så sa ho, pappa oversatte til oss. Nei, æ blei ikke påkjørt i fjor, så æ blir nok ikke i år heller.

Føle du at du savner et språk, siden de ikke lærte språkene videre?

Nei, æ savne ikke nåkka, ingenting. Eg er fornøyd med det æ har og som det er. Æ har aldri følt nåkka savn.

Føle du en samisk tilhørighet?

Nei, æ føle ikke tilhørighet til hverken det samiske eller det finske. Æ er kven for å si det sånn da. Er man ikke kven som man er blanding av hele den....Vi er blanding av norsk og finsk, derfor er vi kven. Æ e ikke sikker på definisjonen.

Hva tenker du om det samiske og finske/kvenske språket sin plass i Storfjord?

Æ har ikke noen spesielle tanker om det. Det var tidligere slik at noen snakka bare samisk, noen snakka litt finsk, det va sånn blanding, også norsk. Men på min morsside der snakka dem bare norsk. Det va førstespråket.

Hvordan tror du det blir for samisk og finsk/kvensk i framtida i Storfjord?

Det snakkes nok mye samisk i dag og i visse kretser, det trur æ. Vanskelig for meg å si, siden æ ikke bor der.

Hvordan tror du utsiktene er til å gjøre språkene mer levedyktig?

For å få språk til å være levedyktig må det snakkes hver dag. Det nytte ikke å legge språket i skapet og ta det opp til visse anledninga. Da dør det ut. Det må snakkes hver dag, så leve det og blomstre, hvis man vil at det skal leve og videreføres, så må det snakkes hver dag.

Vet du om det var forskjell mellom Storfjord og Kåfjord og Lyngen?

Ja, dem snakka ikke likt. I Kåfjord snakka dem litt annerledes norsk, det var mer den samiskinspirerte norsken for å si det sånn, da vi va unga og va der oppe, sånn som vi forstod det. På Rasteby og, som vi brukte å si når vi va rampat, at dem snakka bakvendt. Der vi sa: eg vet ikke. Sa dem: eg ikke vite. Om dem sa det med vilje, det vet man jo ikke. Dem snakka sånn. Samisk blei snakke mer enn finsk i hele Storfjorden, men er litt usikker på Kitdalen om der var mest finsk. I Kåfjord var det mye samisk, i alle fall i visse miljøer. I hvert fall i det læstadianske miljøet, blei det snakka mest samisk. Språket blei brukt i forskjellige miljøa og sånn.

Vet du om det er forskjell på de tre plassene i dag?

Ja, det kan det godt være. Men det er nok sikkert blitt bleika nåkka av tiden. At det er blitt mere utjevna. Tært av tidens tann eller bleika. Det er ikke lenger så markant, språket, for eksempel samisk, er ikke så markant og ikke finsk, dem snakke nok norsk for det meste no. Det trur æ.

Vet du om det var flest menn eller kvinner som ikke ville lære samisk eller finsk videre?

Det var det ikke som æ kan huske hjemme på bygda nåkka forskjell, om det va sånn i det stille og bak veggen, det vet man ikke, ka dem diskuterte der. Men det kunne være i enkelte hus at ene parten var for og andre i mot. Men stort sett så fremhevde dem det norske, det skulle liksom fram. Koste hva det koste vil nær sagt.

Vet du hvordan det er nå da. Om det er flest kvinner eller menn som vil ta språket tilbake?

Alle ville at ungan skulle lære skikkelig norsk, det huske eg. Det va jo noen som var veldig dårlig i norsk på skolen. Dårlig rettskriving og dårlig.... Nei, jeg vet ikke nå hvordan det er

Vedlegg 9

Intervju med Daniel

Hvilket eller hvilke språk snakket besteforeldrene dine?

På farsida snakka dem samisk og kvensk/finsk. Bestemor på farsida snakka samisk, mens bestefar snakka både samisk og finsk. På morsida beherska alle samisk, og kanskje litt finsk, men det hørte æ lite av. Men samisk snakka dem.

Enn foreldrene dine?

Far min han forstod samisk og han kunne nok snakke, men han var ganske sterkt fornorska så han ville ikke snakke. Mens alle søsknan, i hvert fall to av dem snakka helt flytende samisk. En av dem er i live i dag. Eldste tante, ho har ikke trengt å ta kurs, det er som flytende morsmål. Ho e nesten borti 90 år no, og det var mora som lærte ho å snakke. [...]og det var sjøsamisk bakgrunn, men bestefar(far til far) kom fra Finland[...]

Enn din mor?

Dem forstod en del samisk, men ho lærte svært lite. Foreldran ville ikke lære det videre.

Enn når du voks opp?

Besteforeldran mine, altså morssida, der snakka dem samisk med enkelte folk som kom på besøk. Til vanlig snakka dem norsk. Men når noen spesielle kom inn, da va det rett over på samisk.

Opplevde du at foreldrene dine brukte noen samiske ord når du var liten?

Jaja, det var ganske vanlig. Ganske mange samiske ord, og noen sånne setninge også, men ikke samtale mest bare sånn ordtak og slikt og små setninge.

Enn finsk? Var det noe på finsk også?

Nei, det va svært lite. Det va..nei. Bestefar på far sida, han hadde finsk bibel, også snakka og leste finsk. Æ mene at det bruktes i forbindelse med kristendommen.

For besteforeldrene dine var det altså noen spesielle situasjoner de snakket samisk og finsk og noen situasjoner de ikke gjorde det?

Jaja, det var det var. Det var når folk kom på besøk. Men finsk hørte æ lite, det var samisk dem snakka. Men vi viste jo at han snakka finsk, han bestefar på far sida. Han kunne

gammelfinsken. Et eksempel vi va på ferietur til Finland, så va han med han bestefar. Han mente at språket var så mye endra, at det språket dem snakka på 70-tallet i Finland, det hadde han problemer med. Det var mange ord som dem ikke forstod. Han snakka nok sånn kvensk og det va en del forskjell fra finsk. Han va jo født på slutten av 1800-tallet og lærte sæ språket sikkert rundt 1900, så det va nok en del som va forandra

Kan du noe samisk?

Kan stedsnavnan i Storfjord og det man har gådd samiskkurs no i seinere tid, det blir jo nordsamisk-Kautokeino-dialekta og den type nordsamisk, men...

Har du tatt mange kurs?

Vi tok i 2003 og har ikke tatt det opp etter det inntil no, æ har begynt i år, no har æ starta med Davvin igjen. Æ får det gratis gjennom jobben.

Kan du noe finsk?

Nei, ingenting.

Men du kan nok til å lage egne setninger, eller går det mest på enkeltord?

Ja, det er jo enkeltord og noen setninge. Så det er et helt anna språk, det er jo ikke noe morsmål når man har lært i voksen alder, så det er begrensa. Det man lærte da man voks opp va jo de stedsnavnan og de her enkle ordan og sånn. Det gjer ikke sammenheng, det er ikke fullstendig setninge.

Hva som gjorde at du meldte deg på i 2003 på samiskkurs?

Nei, det va vel interessen. Man er interessert i språket, og det har blitt snakka før i Nord-Troms, og man er interessert i å lære mer om det. Og man hadde besteforelda som hadde det som morsmål.

Hender det at du bruker samiske ord når du snakker norsk?

Det er kun når man er med dem som man vet beherske språket. Æ kjenne en del i fra Kåffjord, og då bruke vi en del samiske ord.

Føler du et savn? At du har mistet et språk?

Ja, det vil man no si. En av grunnan til at man like det språket(samisk) er at det er så knytta opp mot naturen. De fleste ordan, stedsnavnan, har en betydning. Det beskriv naturen. Så det er også en del av det som gjør at det blir interessant. Og at det er så mange variasjoner, så mange måta, mer presis i språket, mange beskrivelsa av naturen. For eksempel, den klassiske,

at det er hundre måta å beskrive sne på. Året og, bare det at det er åtte årstide, at hver måned har nåkka, hver uke, alt følge ting i naturen. Det er også motivator for å lære seg mer om det språket der.

Føle du en samisk tilhørighet?

Godt spørsmål. Det er nesten noe om kommer og går. Det kommer an på hvor man er og hvem man snakke med egentlig. Når man er med folk fra Nord-Troms, så føle man det på en anna måte. Men ikke i det daglige, på jobb, det er ikke et tema. Hvis man ikke blir spurt direkte, så er det ikke noe man går å tenke på. generelt så joda, så har man en tilhørighet. Det er en blanding av at man vet hvor man er og hva man har lært etter hvert.

Hva tenker du om det finske/kvenske sin plass i Storfjord?

Nei, så...den er ikke så synlig, den er ikke blitt snakka mye om, det er bare det man vet av sine egne besteforeldre. Det har egentlig ikke vært så mye med det finske. Man kjenne en del folk fra Skibotn, og dem er mer finsk, dem snakke mer om det finske. Det finske har det ikke vært snakka så mye om, og mindre og mindre etter som åran har gått. Kanskje på 70- og 80-tallet så var det litt mer...

Hva slags fremtid tror du er for det finske/kvenske og samiske i Storfjord?

Det er nok et hårdt skille, enten er du interessert i det eller så er du overhode ikke interessert i det. Æ tror ikke det blir sånn at i hvert hus er alle litt interessert. Det blir sånn at i det huset er dem interessert, mens i neste hus er det ingenting. Det er veldig hårdt skille på det. Det er i alle fall inntrykke at det er noen som oppfatte seg som helt norsk og vil ikke ha noe med det å gjøre, mens i andre familia så e dem klar over det og har samisk tilknytning. No vet æ ikke helt, æ bor ikke der fast, så æ vet ikke hvem som tar språkkurs og sånn

Hvordan tror du utsiktene er til å gjøre språkene mer levedyktig i Storfjord?

Æ trur ikke det. Folketallet går mer ned, og det blir færre folk. No er jo Storfjord en del av samisk språkbevaringsområde og dem får tilbud om opplæring i språkan, men så det jo sånn at kanskje det er for lite miljø rett og slett. Da er det større håp for Skibotn, det er ei større bygd. Kanskje bare 6-7 foreldre kan være nok, at dem bestemme at ungan skal gå i samisk barnehage eller finsk, mens på vestersida er ei langstrakt bygd, der trur æ det blir vanskeligere. For å kunne gjøre nåkka med det må det være miljø for det

Er det forskjell mellom Storfjord på den ene siden og Kåfjord og Lyngen i forhold til samisk, finsk/kvensk?

Kåfjord er jo større og dem har jo alt fra riddu riddu-festivalen, og de kulturelle senteran. Dem er jo sterkere, for at dem har fått gjort nåkka med det. Språkkurs tilgjengelig hele tida, dem har støtte fra sametinget, fylkesbiblioteket. Dem er mye mer synlig. Dem er et mye større miljø og flinkere til å ta det i bruk rett og slett. Det er jo greit og sammenligne. På vestsida i Storfjord der finn du ikke sånne samlingspunkt som er stort nok. På Furuflaten er det litt større, der snakke dem mer samisk, og de eldre i bygda synes det er artig å snakke samisk. Det vise igjen at det er større bygd, og større miljø. Det gir større muligheta til å klare å bruke det og utvikle det.

Vet du om det var noen forskjell mellom menn og kvinner i hjemmene om hvem som ikke ville gi språket videre?

Det blir rett og slett bare synsing. Man har hørt at ja...argumentet var at du kommer ingen vei om du ikke behersker norsk skikkelig. Samisk var helt unødvendig. Det var bare en stopper for karriere og komme seg videre på skolen. Men om det var mann i huset eller kona det er ikke godt å si. Det sikkert som mange andre ting, det varierer fra hus til hus og fra familie til familie. Det kan æ ikke svare på sånn....

Enn nå i revitaliseringen. Vet du om det er flest kvinner eller menn som leder an?

Det trur æ nok det er flest damer. Det er nok det. Men i de senere ti-årene, så kjenner æ ikke så mange fra det område æ e fra som har tatt de her kursan og det er ikke mange. Ikke på vestsida i Storfjord, men i Kåfjord og opp i Nordreisa kjenne æ folk som har tatt kurs og ønske å lære mer. Men æ har ikke bodd på bygda på veldig mange år så det vet æ ikke.

Vedlegg 10

Intervju med rektor på Hatteng skole

Hvordan jobber dere med det samiske og det finske/kvenske på Hatteng skole?

Vi har elever som har valgt samisk som andrespråk, samisk 2. Per i dag har vi 15 elever som har samisk, fra første klasse og oppover til tiende klasse. Vi har egen samisklærer, som har samisk som morsmål, og som har tatt videreutdanning i samisk også. Ellers så er samisk i årsplanene, det er et K06 mål, og skal inngå i fag, så det stoler jeg bare på at lærerne følger opp. Så har vi språksenteret som er villig til å bidra for eksempel med Duodji-kurs hvis vi trenger det i kunst og håndverk. Ellers så ser jeg ikke noe spor av samisk språk og kultur i klasserommet, men jeg tror elevene er nysgjerrige. Samisklæreren sier at hun stadig vekk hører elever si at de kunne tenkt seg å ha samisk. Hun merker i alle fall en positiv holdning til samisk og den har vært økende.

Dere har 15 elever nå. Vet du hvordan det har vært tidligere år?

I samisk har jeg ikke de nøyaktige tallene, men der har det økt i forhold til det som har vært tidligere. Så det er flere nå enn det som vi hadde for noen år siden. Det virke som det er en mer bevissthet kanskje, nå spekulerer jeg noe, men det er mer fokus på det med bakgrunn. Det er nok ikke så mange av dem som er samisktalende i hjemmet, men jeg vet at en familie er det. Men så er det andre igjen som har besteforeldre som har tilknytning til det samiske. Og det er noen som synes det er veldig okei at ungene deres lærer samisk.

Enn finsk? Er det noen interesse for det?

Der har det vært motsatt. Samisk har hatt økt interesse, mens finsk har dabbet av. Så vi har en handfull elever som har finskundervisning i dag, 4 stykker tror jeg det er i dag. Der har det vært flere før og så har det gått ned. Jeg vet ikke hvorfor. Vi har hatt egen finsklærer, men i den perioden gikk altså tallet ned. Vi har ikke egen finsklærer nå, men vi bruker lærer fra språksenteret som kommer og har undervisning her. Jeg tror ikke det er så mange av de finsktalende akkurat i området her, men i Skibotn er det motsatt. Der er det færre som har samisk, og flere som har finsk. Det er større tilknytning til det finske i Skibotn.

Hva tenker du om det samiske og finske/kvenske sin plass i Storfjord?

Jeg er ikke herifra, men jeg vet at det er en nær forbindelse til språkene. Samisk gjelder for hele nordområdet. Jeg er av den oppfatning at det har med kulturen å gjøre og det er viktig å

ta vare på. Å kjenne til identiteten, og det å kunne snakke med besteforeldre på deres morsmål. Det er kjempeviktig.

Hvordan kan man jobbe for å gjøre språkene mer levedyktig i Storfjord?

Ja, si det. Nå vet jeg at språksenteret har tilbud om kurs for voksne. For det er jo foreldre også som ikke kan snakke samisk eller finsk, men som ønsker at barna deres skal lære språket, men så kan de ikke hjelpe dem med leksene. Det er viktig å ha det tilbudet til de voksne.

Hvordan ser du på utsiktene for flerspråklighet i framtida i Storfjord?

Den økende interessen for samisk som vi har sett, den tror jeg kommer til å bestå. Med finsk er jeg mer usikker på hvordan interessen vil være fremover.

Ser skolen det som et viktig ansvar/oppgave å videreformidle den flerspråklige historien til kommunen?

Ja, det er jo klart det. Det er jo det som definerer kommunen. Vi skal ikke være lik alle sammen, og det er veldig viktig at vi tar vare på det som er spesielt for kommunen. Det er også viktig at elevene er stolt av kommunen og det som er det spesielle med kommunen. Vi vil jo gjerne at de skal føle at de hører til i deres kommune, og vi vil ha de tilbake når de er ferdig med utdanningen.

Er det noen lærere som har et spesielt ansvar i forhold til dette? Er det noe som blir diskutert på lærerrommet?

Nei, det er det ikke. Det er ikke noe jeg har tenkt på heller. De gangene vi snakker om...Det er selvfølgelig 6. februar, og det skal jo markeres. Og det som ofte skjer er at da spør de samisklæreren: Kan du bidra? Og samisklæreren sier jo selvfølgelig: Ja jeg kommer og bidrar med dere hvis dere trenger hjelp. Men det er lærerne selv som har ansvar for å lage et opplegg rundt, for det skal markeres. Noen ganger gjøres det i lag på hovedtrinnene, og andre ganger så gjøres det klassevis.

Vedlegg 11 Temalæreplan

	<i>Barnehagen</i>	<i>Barnehagen</i>										
Tema	<i>0-3 år</i>	<i>3-6 år</i>	1.klasse	2.klasse	3.klasse	4.klasse	5.klasse	6.klasse	7.klasse	8.klasse	9.klasse	10.klasse
1 Lokale eventyr		x	x	x	x	x				x		
2 Samiske stedsnavn									x			
3 Enkle samiske/kvenske fraser	x	x							x			
4 Lokale fortellinger	x	x								x		
5 Samiske språk												
6 Dialekt og talemål			x	x		x						
7 Innhold i sanger, regler og dikt		x		x								
8 Sagn -lytte og gjenfortelle					x	x						
9 Ordtak				x						x		
10 2. verdenskrig i Storfjord										x	x	x
11 Evakuering										x	x	x
12 Sanger (inkl. finsk/samisk)	x	x	x	x		x		x	x			x
13 Salmer						x						
14 Lokale kirkebygg						x						
15 Lokale kirkesamfunn									x			
16 Læstadianisme											x	
17 Lokale mat-tradisjoner		x			x				x		x	
18 Fornorskningsprosessen												x
19 Krigen i Storfjord												
20 Kommunevåpen og motto		x	x				x					x
21 Nils Aslak Valkeapää									x			
22 Tekster fra Storfjord Lokale forfattere										x	x	x

Emner å plukke fra
1.verdenskrig
Den kalde krigen med Frøylinja
Krigen
Krigsminner herunder fangeleire
Russeveien/Bohlmannsveien
Evakueringa med tilbaketrekking
Enkle fraser på kvensk og samisk
Eventyr fra området
Ordtak fra området
Lokale sangskatter
Skibotn marked med markedsgata
Kunsthåndverk og bildekunst
Bosetting i Signaldalen
Signalnesbua
Film
Opdal gård- fiskarbonden
Rastebykaia - fiske
Helligskogen skyss-stasjon
Horsnesbrygga-handelsted
Religion læstadianismen
Arbeidsprosesser
karding
spinning
bøte fiskegarn
Lokale mat-tradisjoner
Kommunehistorikk (fra stor Lyngen..)
Fangstgroper,jakt
Bosetting tre stammers møte
Samisk bosetting, demografi
Bosetting i Signaldalen
Kvensk /finsk innvandring
Fornorskningsprosessen
Flora og fauna
Russeveien/Bohlmannsveien
Fangeleire
Skibotn bedehusapell
Storfjord kirke
Storfjorddialekta
Arbeidsliv i gamle Storfjord
Mat-tradisjoner

Ressurspersoner	Generelt	Spesielt
1	Lokalhistorie	Krigen og forsvar
2		Håndverk som garnbøting
3		Lefser
4		Håndverk karding, spinning
5		Duodji
6		Duodji, sennagress
7	Lokalhistorie	Læstadianisme
8	lokalhistorie	
9	lokalhistorie	
10		kvensk innvandring
11	lokalhistorie	tekstskrivning
12		eventyr
13		musikk
14		2.verdenskrig
15		spinning
16		
17	lokalhistorie	skolehistorie
18		kunsthåndverk
19		kunstner
20		kunstner
21		kunstner
22	reindrift	duodji
23	designet sameflagget	kunstner
24		kunstner
25		treskjæring
26		treskjæring
27		om smievirksomhet
28		film
29		film
30		musiker
31		musiker
32		tekster
33		kvensk

Forfatter	Bøker:	Cder:	UTSTILLING	Bilder og nettsteder	Filmer/DVD:
Quikstad	Samiske beretninger(Quigstad)	Læstadianske sanger "Hjem jeg lenges"		Storfjordkalenderen	Midnattsolens sønn
Reidun Mellem	Med hest og slede gjennom Skibotndalen (bolagstida)			Digitalt arkiv	Min mors hemmelighet
Nord troms Museum	Her bor mitt folk		"Møte" i Haltibygget	Trestammersmote.no Digitalt fortalt	Kautokeinoopprøret Stol på ministeren
Bygdebøker	Lyngen bygdebok gammel utgave				Reinsflytting
Bygdebøker	Lyngen bygdebok ny 1.og 2. utgave				Kvensk historie
NTRM historielag	Årbøker for Nord Troms <i>(Kulturkontoret har alle artikler fra årbøkene og som omhandler stoff tematisert fra Storfjord samlet i fram til 2009)</i>				
Statsarkivet	Folketellingslister på digitalt arkiv				
Lærere	Lokalt lærestoff i permer på hver av skolene: <i>Skibotn marked</i> <i>Læstadianismen</i> <i>Krigen i Storfjord</i> <i>Storfjords eldre historie - temahefte</i>				
Ingebjørg Hage:	Markedshandel og læstadianisme - hovedoppgave				
Anne Dallheim	Læstadianisme - hovedoppgave				
Bjørnar Seppola	<i>Kvenskog finsk i skolen -hovedoppgave</i>				
Reidun Mellem:	Ei hiiva tötta				
Reidun Mellem:	Reidun Mellem:så jaga dem oss fra heiman våres				
Tore Figenschau:	Mord, drap og mytteri				
Tore Figenschau:	Om Signaldalens historie				
Tore Hauga, Anders Haugli	De brente våre hjem				

Terje Aho og Bjørnar Seppola	Laulut - sangbok
Storfjord språksenter	Bygdeordbok
Storfjord språksenter	Fuglebok
Storfjord språksenter	Lærebøker finsk/kvensk og samisk

Kompetansemål *Målene kan brytes ned i læringsmål i emne- og årsplaner etter 2.trinn*

FAG	KOMPETANSEMÅL
NATURFAG	1) Bruke sansene til å utforske verden i det nære miljøet. 2) Gjennomføre aktiviteter i nærområdet for å lære om naturen og samtale om hvorfor dette er viktig. 3) Bruke observasjoner til å beskrive kjennetegn ved årstidene og fortelle om hvordan man i samisk kultur deler inn året. 4) Gjennkjenne og beskrive noen plante - og dyrearter i nærområder og sortere dem i grupper.
ENGELSK	1) Forstå og bruke noen engelske ord, uttrykk og setningsmønstre knyttet til nære omgivelser og egne interesser. 2) Delta i enkle innøvd dialoger og spontane samtaler knyttet til nære omgivelser og egne opplevelser. 3) Bruke tall og samtale om nære omgivelser og egne opplevelser. 4) Eksperimentere med å lese og skrive engelske ord, uttrykk og enkle setninger knyttet til nære omgivelser og egne interesser.
KUNST OG HÅNDVERK	1) Gjennkjenne kunst i skolens nærmiljø og bruke dette som utgangspunkt for egne bilder og skulpturer. 2) Tegne hus fra nærmiljøet rett forfra og rett fra siden. 3) Samtale om opplevelsen av ulike typer hus og rom i nærmiljøet.

Kompetansemål *Målene kan brytes ned i læringsmål i emne- og årsplaner etter 4.trinn*

FAG	KOMPETANSEMÅL
NORSK	1) Samtale om sanger, regler , dikt , fortellinger og eventyr fra fortid og og nåtid på bokmål, nynorsk og i oversettelse fra samisk og andre språk. 2) Gi uttrykk for egne tanker om språk, personer og handling i tekster fra ulike tider og kulturer.
KRISTENDOM, RELIGION, LIVSSYN OG ETIKK	1) Beskrive lokale kirker, finne spor av kristendommens historie i lokalmiljøet og i distriktet og presentere funnene på ulike måter. 2) Kjenne til kristen salmetradisjon og et utvalg sanger, også samiske.
NATURFAG	1) Fortelle om dyr i nærområdet, diskutere dyrevelferd og skille mellom meninger og fakta. 2) Beskrive hva som kan gjøres for å ta vare på nærområdet, og argumentere for omsorgsfull framferd i naturen.3) Gjennkjenne og utpeke noen stjernebilder , og gjengi og samtale om myter og sagn knyttet til stjernehimmelen og nordlys i samisk og norsk tradisjon.4) Gjennkjenne og beskrive bærende struktur i ulike byggverk i nærmiljøet.
ENGELSK	1) Delta i dagligdagse samtaler knyttet til nære omgivelser og egne opplevelser.
SAMFUNNSFAG	1) Beskrive sentrale trekk ved samisk kultur og levemåte fram til kristninga av samane. 2) Kjenne att historiske spor i eige lokalmiljø og undersøke lokale samlingar og minnesmerke.3) Beskrive landskapsformer og bruke geografiske nemningar i utforsking av landskapet nær skole og heim.
KUNST OG HÅNDVERK	1) Bruke originalkunst i skolens nærmiljø som utgangspunkt for egne bilder og skulpturer. 2) Samtale om gater, plasser og bygninger med forskjellige bruksfunksjoner i nærmiljøet.
MUSIKK	1) Gjennkjenne norsk og samisk folkemusikk og folkemusikk fra andre kulturer
MAT OG HELSE	1) Beskrive samisk mattradisjon og korleis mattradisjonar har samanheng med natur og levevis.
KROPPSØVING	1) Lage og bruke enkle kart til å orientere seg i nærområdet.

Kompetansemål *Målene kan brytes ned i læringsmål i emne- og årsplaner etter 7.trinn*

FAG	KOMPETANSEMÅL
NORSK	1) Lese og uttale stedsnavn som inneholder spesielle nordsamiske bokstaver, kjenne til enkelte ord og uttrykk på ett av de samiske språkene. 2) Sammenligne talemål i eget miljø med noen andre talemålsvarianter og med de skriftlige målformene bokmål og nynorsk.
KRISTENDOM, RELIGION, LIVVSYN OG ETIKK	1) Beskrive hovedtrekk i samisk før - kristen religion og overgangen til kristendom. Gjøre rede for kirkesamfunn som er representert i lokalmiljøet og distriktet
NATURFAG	1) Beskrive hvordan noen mineraler og bergarter har blitt dannet og undersøke noen typer som finnes i nærområdet. 2) Gjøre rede for bruken av noen energikilder før og nå og innhente informasjon og statistikk fra ulike kilder for å beskrive mulige konsekvenser av energibruken for miljøet lokalt og globalt.
ENGELSK	1) Samtale om leveste og omgangsformer i ulike kulturer i engelskspråklige land og i Norge, deriblant samisk kultur.
SAMFUNNSFAG	1) Gjøre greie for korleis dei nordiske statane og Russland trekte grensene på Nordkalotten mellom seg fram til første halvdel av 1800-talet, og korleis dette påverka kulturen og levekåra til samane og tilhøvet samane hadde til statane. 2) Bruke atlas, hente informasjon frå papirbaserte temakart og digitale karttenestar og plassere nabokommunane, fylka i Noreg, dei tradisjonelle samiske områda og dei sørste landa i verda på kart. 3) Gjøre grei for hovudtrekk ved samiske samfunn i dag.
KUNST OG HÅNDVERK	1) Beskrive særtrekk ved bygninger i nærmiljøet og sammenligne med nasjonale og internasjonale stilretninger.
MUSIKK	1) Diskutere særtrekk ved kunstmusikk, norsk og samisk folkemusikk, folkemusikk fra andre land og rytmisk musikk.
MAT OG HELSE	1) Lage samisk mat og gjøre greie for nokre trekk ved samisk matkultur.
KROPPSØVING	1) Orienter seg ved hjelp av kart i kjent terreng. 2) Fortelje om lokale friluftstradisjonar. 3) Praktisere nokre aktivitetar med røter i samisk tradisjon

**Kompetansemål
etter 10.trinn**

Målene kan brytes ned i læringsmål i emne- og årsplaner

FAG	KOMPETANSEMÅL
NORSK	1) Gjøre rede for utbredelsen av de samiske språkene og for rettighetene i forbindelse med samisk språk i Norge. 2) Gi eksempler på og kommentere hvordan sanfunnsforhold, verdier og tenkemåter framstilles i oversatte tekster fra samisk og andre språk.
KRISTENDOM, RELIGION, LIVSSYN OG ETIKK	1) Gi en presentasjon av Den norske kirke, læstadianisme og samisk kirkeliv. 2) Gjøre rede for nye religiøse bevegelser og samtale om ulikeformer for nyreligiøs praksis, herunder urfolks naturreligion. 3) Reflektere over filosofiske temaer knyttet til identitet og livstolkning, natur og kultur, liv og død, rett og galt.
NATURFAG	1) Undersøke og registrere biotiske og abiotiske faktorer i et økosystem i nærområdet og forklare sammenhenger mellom faktorene. 2) Gi varierte eksempler på hvordan samer utnytter ressurser i naturen. 3) Gi eksempler på samisk og annen folkemedisin og diskutere forskjellen på alternativ medisin og skolemedisin.
SAMFUNNSFAG	1) Presentere hovedtrekk ved historia og kulturen til samane frå midt på 1800-talet til i dag og konsekvensar av fornorskningspolitikken og samanes kamp for rettane sine. 2) Utforske, beskrive og forklare natur- og kulturlandskapet i lokalsamfunnet. 3) Undersøkje og diskutere bruk og misbruk av ressursar , konsekvensar det kan få for miljøet og samfunnet og konflikta det kan skape lokalt og globalt.
KUNST OG HÅNDVERK	1) Samtale om hvordan urfolk og andre kulturer har påvirket og inspirert ulike designuttrykk.
MUSIKK	1) Diskutere særtrekk ved rytmisk musikk, kunstmusikk og norsk, samisk og andre kulturers folkemusikk og gjøre rede for egne musikkpreferanser. 2) Gjøre rede for hvordan musikk gjenspeiler trekk ved samfunnsutvikling og ungdomskultur og hvordan dette kan komme til uttrykk gjennom ulike former for rytmisk musikk, kunstmusikk og norsk, samisk og andre kulturers folkemusikk.
KROPPSØVING	1) Praktisere friluftsliv i ulike naturmiljø og gjøre greie for allemannsretten
UTDANNINGSVALG	1) Undersøke muligheter for arbeid på det lokale arbeidsmarkedet.
FINSK 2.SPRÅK	1) Utnytte ulike situasjoner og arbeidsmåter for å lære seg finsk eller kvensk. 2) Identifisere vesentlige språklige likheter og ulikheter mellom finsk og kvensk og norsk og utnytte dette i egen språkopplæring. 3) Sammenligne kvener med andre norske minoriteter og urfolk. 4) Lese og diskutere et representativ utvalg litterære tekster fra ulike sjangere fra Nordkalotten.